

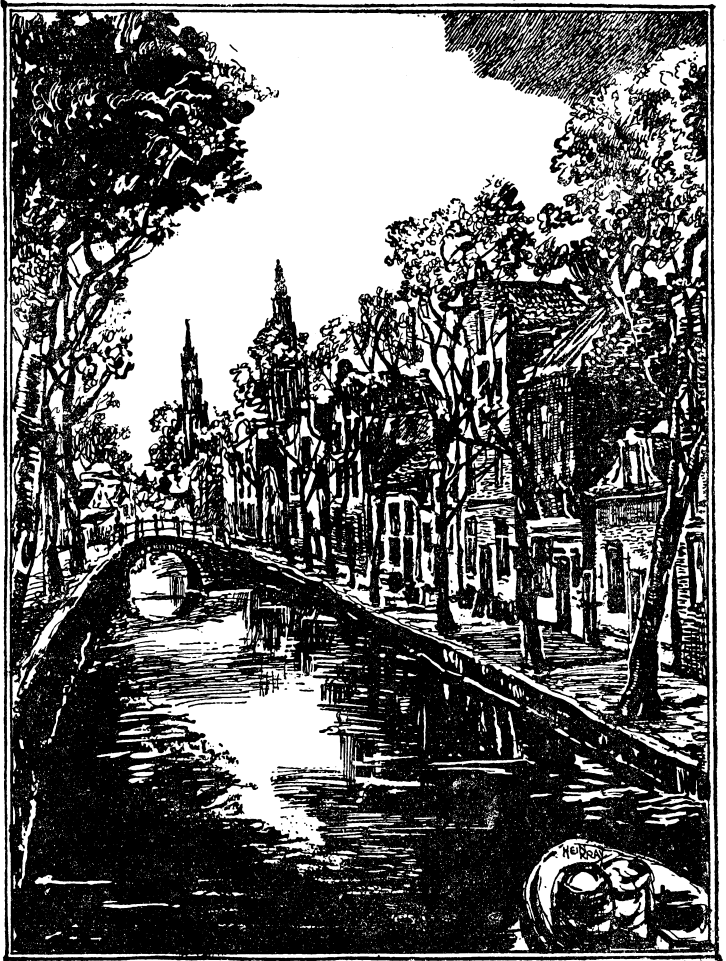
HERMIEN

DOOR W. SCHIPPERS

HERMIEN

De Berkengracht.

HERMIEN

DOOR

W. SCHIPPERS

J. J. GROEN & ZOON N.V. — LEIDEN

HOOFDSTUK I

Het zal me benieuwen of we een mooie Pasen zullen hebben, Hermien! De zware bank aan de lucht doet me het tegendeel vermoeden.”

Het meisje, tot wie deze woorden werden gericht, richtte even haar donkere kijkers naar het Zuid-Oosten, waar de vinger van de naast haar wandelende jongeman heenwees.

Ze was niet ouder dan negentien of twintig jaar, en hoewel de donkere ogen in het knappe, frisse gelaat tintelden van gezonde levenslust, lag er toch een zekere uitdrukking in die regelmatige trekken, welke deed vermoeden, dat, in weerwil van haar jeugd, de ernst des levens haar niet vreemd meer was.

En dat zal ook niemand verwonderen, als men weet, dat het meisje reeds toen ze zeer jong was haar beide ouders verloor.

Toen was Hermien alleen met grootmoeder, die bij hen inwoonde, achtergebleven in hun aardig huisje vlak bij de oude stadsgracht, en de tijd, die in zijn voortsnelen alles effent, en ook zelfs de hevigste indrukken doet verflauwen en verdoezelt, kon niet de herinnering aan de kloeke vader en de tedere moeder wegvagen uit het hart van Hermien Erwald, doch deed wel de smart van het gemis verflauwen en tenslotte verdwijnen.

Hermiens grootmoeder, die lichamelijk en geestelijk geheel het tegenovergestelde was van haar zwakke dochter, had moedig en in onwrikbaar vertrouwen op Gods hulp, de strijd om het bestaan aangedurfd en verdiende met het mangelen van linnen-goed, en het wassen en strijken van mutsen, voor zich en het kind een eerlijk stuk brood.

Gezond en krachtig was Hermien opgegroeid en ze was voor grootmoeder het zonnetje in huis. Het kind had van haar vader een buitengewoon opgeruimde, frisse levensmoed geërfd.

Ze leerde op de dagschool vlug en gemakkelijk, en eens was de hoofdonderwijzer bij grootmoeder gekomen en had haar het voorstel gedaan, om Hermien voor het onderwijs op te leiden; hij gaf grootmoeder de verzekering, dat het geen twijfel leed of haar kleinkind zou in dat beroep uitstekend slagen.

't Was voor de mangelvrouw een klemmende vraag geweest ; zij kon het vlugge, verstandige ding reeds nu bij haar broodwinning moeilijk missen, want al het kleine stukgoed, zoals mutsen en ander fijn werk, haalde en bracht het kind ook weer, als het klaar was, bij de klanten. Het welzijn van Hermien woog echter bij de verstandige grootmoeder toch het zwaarst.

Het kind met haar scherp verstand voelde wel, dat grootje in moeilijkheden zou komen als ze haar loopmeisje missen moest, en ze had verklaard, liever geen schooljuffrouw te worden, en daarmee was deze zaak van de baan. Doch 't was een offer geweest, dat Hermien aan grootmoeder had gebracht, ze was maar al te graag op het voorstel van de meester ingegaan, indien grootmoeder andere hulp had gehad.

Nu evenwel bleef ze voor al wie haar kende : Hermien van de mangelvrouw, en dat bleef ze zelfs toen ze al lang in een geheel ander bedrijf werkzaam was. Met hard werken had grootmoeder het zóver weten te brengen, dat er in Hermiens plaats een loopmeisje kwam, dat de dingen bezorgde, terwijl Hermien haar nieuwe loopbaan begon in een der grootste magazijnen voor damesconfectie.

O, het kind uit de werkmansbuurt leerde er levensstrijd kennen, en talrijk waren de moeilijkheden en teleurstellingen, eer ze zich een plaats veroverd had als verkoopster ! Hermien Erwald was echter moedig en sterk, en week niet gemakkelijk van een doel af, dat zij zich had voorgesteld te bereiken.

Eer ze nog ten volle negentien jaar oud was, behoorde ze tot de beste verkoopsters van het magazijn en verdiende ze een salaris, dat haar in staat stelde om, hun bescheiden behoeften in aanmerking genomen, onbezorgd te kunnen leven.

Slechts met de grootste moeite was het Hermien gelukt, haar grootmoeder te bewegen, het mangelen nu maar aan anderen

over te laten, doch het wassen en strijken van mutsen en dergelijk werk wilde ze in geen geval loslaten ; ze gevoelde zich immers, in weerwil van haar zeventig jaren, nog zo gezond en krachtig als het maar wezen kon !

Omstreeks deze tijd was het, dat Hermien kennis maakte met Frans Ruisink, de enige zoon van de architect en bouwondernemer Jakob Ruisink.

Het had de knappe jonge man geweldig veel moeite gekost, eer het meisje gehoor gaf aan zijn zo dikwijls dringend, en toch altijd beleefd herhaald aanzoek.

Kortaf en beslist had ze hem aanvankelijk afgewezen, en toen hij aanhield en vroeg, waarom zij toch zijn eerlijke bedoelingen scheen te wantrouwen, had ze hem recht in de ogen gekeken en gezegd : „Omdat wij niet bij elkander behoren. Ik ben Hermien van de mangelvrouw en woon op de Berkengracht, en u bent mijnheer Ruisink en woont in een herenhuis op de Bloemsingel; dat verschil in stand en levensomstandigheden is te groot en daarom verzoek ik u mij liever niet meer lastig te vallen”

Even was de jongeman het bloed naar de wangen gestegen, doch onmiddellijk antwoordde hij : „Ik weet wie u bent, en ik weet wie ik ben, u de dochter van een Duitse metaalbewerker en ik de zoon van een Hollandse timmerman, want een jaar of vijftien geleden werkte mijn vader nog als knecht, en ik weet nog heel goed, dat men mij in de buurt de kleine Frans van Jaap Ruisink noemde. Een kleine erfenis, en veel voorspoed in zaken, maakte mijn vader tot de aannemer, die hij thans is, dus u ziet, juffrouw Erwald, dat onze afkomst niet veel verschilt, zodat dit bezwaar geen werkelijke reden voor u zijn kan, om mij af te wijzen.”

„En zullen uw ouders het goed vinden, dat hun zoon een meisje zoekt, dat in een onaanzienlijk huisje woont op de Berkengracht, en dat haar brood verdient als winkeljuffrouw ?”

„Ik ben twee-en-twintig jaar, juffrouw Erwald, en het is thans niet de vraag, wat mijn ouders in dit geval goedvinden, doch wat u goedvindt ; al het andere volgt vanzelf.”

Alle bezwaren, die Hermien naar voren bracht, wist Frans Ruisink glimlachend weg te redeneren, en al was er in het hart van het meisje een stem, die waarschuwend fluisterde van teleurstelling en bedrogen verwachtingen, ze eindigde ten slotte toch met de door de jongeman zozeer begeerde kennismaking voort te zetten.

Dit echter was nu reeds bijna een jaar geleden en een paar keer had Frans Ruisink een bezoek gebracht aan het huisje op de Berkengracht. Hoewel het kraakheldere, vriendelijke kamer-tje een prettige indruk maakte op de verwende jongeman, gevoelde hij zich toch nooit recht op zijn gemak tegenover de oude mangelvrouw met de grove werkhandsen en door harde arbeid gebogen, maar nog kloeke gestalte.

Haar eerlijke blauwe ogen schenen de jonkman als in de ziel te willen lezen en instinctmatig gevoelde hij, dat de oude vrouw hem niet de geschikte partij voor haar kleindochter vond, zodat hij, die niet gemakkelijk om woorden verlegen was, zich meestal tegenover de eenvoudige volkswrouw enigszins beklemd gevoelde.

Hermien had echter nog geen kennis gemaakt met de ouders van Frans Ruisink. En dat zou nu morgen, op de eerste Paasdag, plaats hebben. Dan zou Frans zijn meisje aan zijn ouders voorstellen.

Het moet worden gezegd, dat Frans reeds meer dan eens er op had aangedrongen, dat zij hem zou vergezellen naar zijn ouderlijke woning, doch steeds had het meisje dit uitgesteld ; ze zag er tegenop als tegen een berg, hoewel ze toch gewoon was met mensen van allerlei stand en rang in aanraking te komen, en ze had haar succes in het modemagazijn, waar ze werkzaam was, hoofdzakelijk te danken aan de gemakkelijke manier, waarop ze met de meest lastige damesklanten overweg kon.

Frans Ruisink was Hermien komen afhalen aan het magazijn en nu wandelden ze op deze mooie lenteavond langs de buitensingel, waar het jonge groen geurde in de tuinen en de rode en gele tulpenbedden voor de villa's zich helder aftekenden in het maanlicht. Anders liep op hun avondwandeling Hermien druk

te praten over de afgelopen dag, of zij maakten plannen voor de toekomst, plannen, die zo vaak luchtkastelen bleken te zijn geweest, doch beiden waren immers jong en hadden elkander lief en daarom droomden zij de droom der jeugd ; thans echter was het meisje veel stiller dan anders.

„Kijk, Hermien,” sprak de jongeman, „de lucht klaart in het Zuid-Oosten al weer op, de bank was beslist maar een soort nevel, me dunkt, als het morgen zulk mooi weer is als vandaag, zou je wel eens voor een keertje de kerk voorbij kunnen lopen en grootmoeder alleen laten gaan; we konden dan heerlijk van de natuur genieten”

„Dat moest je mij niet meer vragen, Frans, je weet wel, dat ik het toch niet doe en vooral niet op Paasmorgen. Het spijt me zo, Frans, dat je zo onverschillig staat ten opzichte van hetgeen mij dierbaar is. Geloof je dan niet”

„Stil, stil, mijn mooi preekstertje, ga maar niet verder, ik kom je morgenochtend bijtijds afhalen”

Frans Ruisink voelde niet veel voor de kerk of liever voor de godsdienst in het algemeen ; hij was er trouwens ook niet in opgevoed, en zonder bepaald een vrijdenker te zijn, stond hij toch onverschillig tegenover datgene wat voor Hermien Erwald een levensvraag was.

Nu en dan had hij haar wel vergezeld bij het kerkbezoek, en dan kon hem soms de vurige welsprekendheid van de redenaar boeien, doch het drong niet door tot de diepten van zijn gemoed, hij ging er immers slechts heen om in de nabijheid van Hermien te zijn.

Het meisje wist het wel, en het kon haar dikwijls onrustig maken, dat de jongeman, die zij zo liefhad, niet alleen met haar in stand verschilde, doch ook kwam uit een gezin, waar men reeds lang gebroken had met God en Zijn dienst.

„Heeft je moeder werkelijk gevraagd om mij aan haar en je vader te komen voorstellen, Frans ?” vroeg Hermien ten slotte. Ze had die vraag al reeds meer dan één keer aan hem gesteld, want ze wist heel goed, dat vooral de moeder van Frans Ruisink er niet erg mee ingenomen was, dat haar enige zoon zijn oog had

laten vallen op een meisje uit de werkmansklasse. Doch Frans was haar oogappel en ze was voorlopig gezwicht voor zijn vastberaden houding ten opzichte van Hermien Erwald.

„Je schijnt me toch nog niet erg te vertrouwen, Hermien,” merkte hij op ; „als mijn ouders je niet wensten te ontvangen, zou ik toch niet zo dom zijn je aan een mogelijk onvriendelijke behandeling bloot te stellen door je, tegen hun wil, tòch mee te brengen. Mijn ouders, voornamelijk mijn moeder, hadden misschien wel liever gehad, dat ik met een meisje uit ons eigen kringetje voor de dag was gekomen, doch nu dat toevallig niet het geval is, twijfel ik er geen ogenblik aan of ze zullen na kennis-making mijn keus niet alleen ten volle billijken, doch zich gelukkig achten, dat ik hun een schoondochter bezorg, op wie ze met het volste recht trots kunnen zijn . . .”

„Hou toch op, Frans, je bent een vleier, van wie men nooit weet of hij het ernstig meent of een grap maakt,” merkte Hermien half ernstig, half lachend op ; doch dan spoorde ze de jongeman aan om wat vlugger voort te stappen, daar het reeds later was dan gewoonlijk.

Frans Ruisink vond dat niets erg, de avond was immers zo wonderschoon, en morgen was het Paas-Zondag. Waarom dan nu zo'n haast gemaakt !

Hermien hield echter voet bij stuk en spoedig waren ze op de Berkengracht.

't Was een eigenaardig stadsgedeelte, die oude Berkengracht ! Het maakte de indruk alsof de snel voortjachtende tijd hier een paar eeuwen had stilgestaan, en men kon zich haast niet voorstellen, dat men slechts een lang smal straatje behoefde door te gaan, om uit te komen in een der brede, moderne winkelstraten van de grote stad. De Berkengracht werd gevormd door lage huisjes met spitse daken of steile trapgeveltjes vlak tegen hoge pakhuizen ; een slagerij met een ossenkop boven de deur, een uitdragerij, waarin sinds onheuglijke tijden de Israëlietische eigenaars hun ouders opvolgden, een herberg, die waarschijnlijk in de tijd toen ze gebouwd werd nog taveerne werd genoemd.

„Vind je het niet schilderachtig, Frans, zoals de maneschijn de oude huisjes hier op de gracht belicht? Zelfs het groezelige water schittert als was het helder als kristal, en kijk eens, het zolderraam van ons huisje lijkt wel in zilver gevat!”

Frans Ruisink lachte, en zijn lach klonk enigszins spottend.

„Wel, wel, wat ben je toch een dweepster, Hermien; vind je de Berkengracht zo mooi in de maneschijn? Wij zullen maar hopen, dat het niet zo heel lang meer duren zal, dat de gemeenteraad er toe overgaat om deze stinkende gracht te laten dempen, al de oude rommel tegen de grond te gooien, en op deze plaats een nieuw stratencomplex aan te laten leggen. En als dat werk dan opgedragen wordt aan de firma Jakob Ruisink & Co., ben ik best tevreden.”

De woorden van de jongeman wekten onmiddellijk verzet op bij Hermien Erwald. Hier op deze plek, in deze omgeving, had ze immers gespeeld en gedarteld met de kinderen uit de buurt, en haar kinderjaren waren even vrolijk en gelukkig voorbijgesnelde als die van de jeugd, welke in weelde en overvloed was opgevoed.

Hermien kon soms driftig zijn, en ook thans brandde haar een scherp woord op de lippen. Ze hield het echter in, maar aan de wijze, waarop ze het hoofd van Frans afwendde, bemerkte hij onmiddellijk, dat zijn woorden haar hadden ontstemd.

„Je bent toch niet boos, Hermien, omdat ik je huisje zou willen afbreken? Kom, kom,” lachte hij, „je zult er, als je straks mevrouw Ruisink bent, wel wat beters voor in de plaats krijgen, dat verzeker ik je.”

„’t Deed mij wel pijn, Frans, dat wil ik niet ontkennen,” sprak ze openhartig, „doch ik moest bedenken, dat het je beroep is, om het oude af te breken en er nieuw voor te bouwen. Maar weet je wat daar ook weer bij mij boven kwam, Frans? Dat Hermien van de mangelvrouw en Frans Ruisink toch eigenlijk niet bij elkander behoren; ik vraag mij af of ik niet beter zou doen, als ik morgen maar niet met je meeding naar je ouders. . .”

’t Was wel een prachtig huis, waar de bouwondernemer

Jakob Ruisink woonde! Een tamelijk diepe gracht scheidde de gebouwen, waarvan de meeste voortuinen hadden, van de brede, keurig geplaveide straat, en ook villa Aleidahof had een grasveld met een paar bloembedden voor haar gevelmuur.

Rode en gele tulpen, paarse en witte hyacinthen staken aardig af tegen het jonge gras, maar de kostbare heesters, die aan weerszijden van het grintpad waren geplant, deden wat druk aan, evenals het hoge, van kunstsmeedwerk vervaardigde ijzeren hek op de brug over de gracht.

Hoewel het nog betrekkelijk vroeg op de middag was, werd het reeds tamelijk druk op de Singel. De lentezon scheen mild en warm op deze schone Paas-Zondag en bij zulk mooi weer was de Singel een der meest geliefde wandelwegen voor de bewoners van de stad.

In een ruime voorkamer van de villa der familie Ruisink zaten de vader en moeder van Frans. Mevrouw Ruisink was zo op het oog niet ouder dan zeven- of acht-en veertig jaar en men zou haar een knappe vrouw genoemd kunnen hebben, indien niet zulk een zelfgenoegzame, hoogmoedige trek haar gelaat ontsierde. Haar kleding getuigde niet van een fijn ontwikkelde smaak, terwijl ook het interieur van de kamer hetzelfde gebrek toonde. Alles stond vol met dure meubelen en kostbare snuisterijen, die het vertrek vulden tot in de hoeken.

Er was een tijd geweest toen Jakob Ruisink nog als knecht bij een timmersmansbaas werkte, dat mevrouw Ruisink door haar kennissen gewoonweg Aaltje genoemd werd, en toen stond ze bij de burens bekend als een flinke huisvrouw, die best kans zag om met het bescheiden weekloon van haar man rond te komen.

Een niet onbelangrijke erfenis maakte aan dit leven een einde, en Jakob Ruisink, die bekwaam in zijn vak was, nam aanstonds het besluit om voor eigen rekening zaken te gaan doen.

Hij verliet zijn geboorteplaats, vestigde zich hier ter stede en spoedig had hij een druk beklante zaak. Al wat Ruisink aanpakte, scheen hem te gelukken, en naarmate hij door onver-

moeide arbeid steeg op de maatschappelijke ladder, nam de hoogmoed in het hart van zijn vrouw toe. Zelfs haar man mocht haar geen Aaltje meer noemen. Aleida moest het nu zijn, terwijl zij haar heer gemaal met Ruisink aansprak.

Deze had er om gelachen, hij was een geheel andere levensopvatting toegedaan, doch hij had de vrede lief en gaf zijn vrouw zoveel mogelijk haar zin.

Zijn beroep was hem alles, zaken doen en geld verdienen hadden hem langzamerhand zó in beslag genomen, dat hij bijna nergens anders belang in stelde.

Ook nú, op deze Paas-Zondag, verdiepte hij zich in zijn vak-kundig tijdschrift.

De gedachten, welke mevrouw Ruisink op dit ogenblik bezighielden, schenen niet van aangename aard te zijn ; daarvan getuigde de wrevelige trek om de mond en de rimpels op het anders effen voorhoofd.

Eindelijk verbrak de vrouw des huizes de stilte en zeide met tamelijk harde stem :

„Wat is het toch verschrikkelijk jammer, Ruisink, dat onze Frans, die zelf op en top een heer is, het oog liet vallen op een winkeljuffrouw. Ik ben genoodzaakt,“ zo voegde ze er bitter aan toe, „haar straks te ontvangen ; mij dunkt, dat jij in dit geval wel met wat meer gezag had mogen optreden. Jij schijnt je echter met niets anders dan met je zaken te kunnen bemoeien, en laat mij maar voor de moeilijkheden in de huiselijke kring zitten.“

Bedaard vouwde de heer des huizes zijn tijdschrift dicht, stak een nieuwe sigaar op en sprak langzaam :

„Je weet heel goed, Aleida, dat ik ook liever gezien had, dat de jongen een meisje gezocht had, dat zelf wat fortuin had. Dan was hij tenminste zakelijk gebleven, doch hij is bijna drie-entwintig jaar en volkomen in staat, om op eigen wieken te drijven.“

Mevrouw Ruisink pruttelde nog wel even over de gemakkelijheid, waarmede haar man zich in de keus van zijn enige zoon schikte, doch deze antwoordde slechts door even de

schoulers op te halen, om dan weer zijn aandacht aan zijn sigaar en zijn tijdschrift te schenken.

Neen, zij wist wel, dat het nutteloos was, verder over deze zaak te redeneren. Zij zelf had zich heftig en doortastend genoeg verzet tegen de keus van Frans, doch die was kalm gebleven en had gezegd, dat Hermien Erwald wel woonde in een nederige volksbuurt, maar in voorkomen en manieren bij geen enkel meisje uit zijn eigen omgeving behoefde achter te staan.

Toornig en bitter had zijn moeder alles, wat in het voordeel van Hermien opgesomd werd, bestreden, doch met geen ander gevolg, dan dat Frans tenslotte verklaarde, dat hij het dan maar beter vond om elders een andere werkkring te zoeken ; hij was geen jongen van achttien jaar meer en zou met de vrouw zijner keuze best de weg door het leven vinden

De kalme, besliste woorden van Frans hadden de moeder pijn gedaan. Evenals op haar deftig huis, haar kostbare meubelen, kortom op de weelde, die zij zich kon veroorloven, was zij trots op haar zoon, die in weerwil van zijn jeugd in de bouwkundige wereld reeds een goede naam had. En nu zou de kans bestaan, dat hij het ouderlijk huis ging verlaten, en zijn ongetwijfeld mooie toekomst prijsgeven terwille van die winkeljuffrouw !

Mevrouw Ruisink had Hermien Erwald, zover ze kon na gaan, nooit gezien en toch kon ze niet anders dan met een gevoel van antipathie denken aan die meid van de Berkengracht, die, zoals ze zich tegen haar man uitdrukte, het hart van Frans van zijn ouders had vervreemd.

Toen haar eerste opwinding echter voorbij was, en ze heel goed merkte, dat het Frans ernst was, rijpte er een plan in haar hart, dat aan haar gedragslijn een andere richting gaf dan ze eerst had willen volgen.

Enige dagen na het heftig onderhoud met haar zoon, bracht zij zelf het gesprek weer op Hermien Erwald.

„Dus je wilt de kennismaking met die juffrouw Erwald niet afbreken, hoewel het in geen enkel opzicht een passende partij voor je is,“ zo had de moeder haar zoon aangesproken.

„Ik meen hierover duidelijk genoeg mijn mening te hebben gezegd ; het is m.i. onnodig daar op terug te komen,” was het antwoord van Frans.

„En wat zou je dan eigenlijk van mij willen, Frans ?”

„Dat is eigenlijk een dwaze vraag, mama. U weet zelf zeer goed, dat als een jongmens van mijn leeftijd denkt het meisje zijner keuze te hebben gevonden en hij geeft daar naar behoren zijn ouders kennis van, dan weten die ouders toch zelf wel, dat het de bedoeling van die zoon is, dat meisje te brengen in zijn familiekring, waarvan zij later ook deel uitmaken zal.”

„Je bedoelt dus, dat ik je meisje hier op Aleidahof zou moeten ontvangen.”

„Juist, dat zou ik graag willen, doch onder voorbehoud, dat ze dan ook ontvangen wordt zonder haar te doen gevoelen, dat ze wèl geduld, maar niet gewenst wordt. In dat geval kan ik u wel verzekeren, dat Hermien Erwald uit eigen beweging hier geen voet meer over de drempel zou zetten.”

Frans Ruisink had deze woorden in volle ernst gesproken, doch zijn moeder scheen ze als scherts op te vatten. Lachend gaf ze ten antwoord :

„Nu, Frans, dan heeft die jongedame van de Berkengracht nogal temperament, zou ik zo zeggen.”

De lach van zijn moeder deed de jongeman onaangenaam aan en enigszins scherp klonk zijn antwoord :

„Zeker, mama, in weerwil van het feit, dat Hermien op de Berkengracht woont, bezit ze eergevoel genoeg, om hier niet met minachting te willen worden behandeld; trouwens wij hebben óók niet altijd op de Bloemsingel gewoond !”

Het bloed was mevrouw Ruisink naar de wangen gestegen en driftig had ze geantwoord, dat het van hem geen bewijs van achting voor zijn ouders was, dat hij zijn moeder op die wijze aan het verleden herinnerde.

Hier was hun gesprek afgebroken, doordat de heer des huizes binnenkwam, die spoedig met Frans in een druk zakengesprek gewikkeld was.

Enige dagen daarna had mevrouw Ruisink tot Frans gezegd,

dat hij zijn meisje maar eens moest komen voorstellen. 't Had evenwel nog enige weken geduurd, alvorens Hermien Erwald door Frans kon worden overgehaald, om een bezoek te gaan brengen op Aleidahof. Thans echter, op deze Paas-Zondag, zat mevrouw Ruisink voor het raam met onverholen nieuwsgierigheid uit te kijken naar de komst van het meisje, tegen wie ze nu reeds vooroordeel had, en dat ze dan ook stellig de toegang tot haar huis zou hebben geweigerd, als ze niet vreesde, daardoor haar enige zoon te verliezen.

„Daar komen ze, Ruisink!“ Met deze woorden verbrak mevrouw Ruisink de beklemmende stilte. Dadelijk daarop wierp ook hij een blik op de in de heldere zonneshijn glanzende Singel.

„Ze zijn het toch, is het niet, Ruisink?“ vroeg zijn vrouw, terwijl ze zich een weinig terugtrok achter de dubbele gordijnen. Voor geen geld van de wereld zou ze willen, dat het meisje haar als in gespannen verwachting zag uitkijken.

De heer Ruisink knikte bevestigend met het hoofd, terwijl hij opmerkte : „Ja zeker, Aleida, 't is wel degelijk Frans en aan dat mooie, donkere meisje naast hem, is het warempel niet te zien, dat ze op de Berkengracht woont.“

De blik, die mevrouw Ruisink op haar echtgenoot wierp, was niet bepaald vriendelijk te noemen, doch deze scheen er geen acht op te slaan en stak een nieuwe sigaar op.

Hermien Erwald was er wel aan gewend om met dames van allerlei stand en rang om te gaan, en ook de weelderige huizen der rijken waren haar niet vreemd ; het gebeurde immers vaak genoeg, dat ze bij de dames aan huis ontboden werd. Thans echter, nu ze op Aleidahof de ouders van haar verloofde zou ontmoeten, had ze moeite om zich aan een gevoel van beklemming te ontworstelen.

Maar Hermien bezat een moedig karakter en het lag niet in haar aard, om voor moeilijkheden uit de weg te gaan ; daarom verborg ze nu zoveel mogelijk haar tegenzin. Ze begreep, dat ze, met het ogenblik der ontmoeting te verschuiven, de toestand niet beter maakte.

Frans had onderweg druk en vrolijk lopen praten, en ook zij trachtte opgeruimd en onbevangen te zijn. Frans bemerkte echter al spoedig, dat ze niet zo opgewekt was als anders.

„Je hoeft er heus niet tegen op te zien, om straks met mijn ouders een praatje te gaan maken, Hermien,” merkte hij voor de zoveelste maal op. „We drinken een kop thee en blijven niet langer dan nodig is ; daarvoor is deze Paas-Zondag te mooi, en een flinke wandeling trekt mij meer aan dan lang binnen zitten.”

Thans stonden ze voor Aleidahof en met snelle blik had het meisje de eerste indruk in zich opgenomen. Een ogenblik later trad Frans met zijn meisje de huiskamer binnen.

Met een soort van nederbuigende vriendelijkheid ontving mevrouw Ruisink het meisje, dat eenvoudig en onbevangen die vriendelijkheid beantwoordde.

Het thee-uurtje verliep geheel anders dan mevrouw Ruisink gedacht had. In het gesprek, dat zich ontspon, en waarin Frans ook zijn vader betrok, werd het haar reeds spoedig duidelijk, dat Hermien Erwald van veel meer dingen verstand had, en er ook met veel meer gemakkelijkerheid over spreken kon, dan zijzelf, en dit deed haar inwendige verbittering nog stijgen. Ze wist haar wrevel echter zeer goed achter nederbuigende vriendelijkheid te verbergen, maar tegelijkertijd nam ze elke voor komende gelegenheid waar, om het meisje te doen gevoelen, dat ze zich in een omgeving bevond, waar ze eigenlijk niet thuis behoorde.

Het gesprek met de aanstaande verloofde van haar zoon nam telkens een wending, welke mevrouw Ruisink in het geheel niet prettig vond, en ook de schier onmerkbare glimlach om de lippen van haar man, die tegen zijn gewoonte het gesprek nogal aandachtig scheen te volgen, wekte haar heimelijke ergernis op.

Het was haar daarom niet onwelkom, dat zowel Hermien als Frans bedankten voor nog een kopje thee en dat laatstgenoemde zijn meisje uitnodigde, even een kleine wandeling in de tuin te doen.

Hermien was blij, die opgesmukte kamer te kunnen verlaten, doch hier in de, naar mevrouw Ruisinks smaak ingerichte tuin,

stuitte haar natuurlijk kunstgevoel weer op dezelfde overlading als daarbinnen.

De talrijke bloembedden, van allerlei vorm en grootte, schenen elkaar als 't ware te verdringen en lieten slechts plaats over voor veel te smalle voetpaadjes, die straks, als al het gezaaide en geplante tot ontwikkeling was gekomen, onbegaanbaar zouden worden.

Zwijgend liepen Frans en Hermien een ogenblik naast elkan- der voort en op het gelaat van de jongeman speelde een nauw bedwongen spotlach. Hij gevoelde maar al te goed, welke ge- dachten het meisje naast hem vervulden. Doch de jongeman drong met geweld die lach terug en vroeg droogweg :

„Wel, Hermien, hoe bevalt je onze tuin ? Zeg het mij eens ronduit.”

„Och, Frans, ik heb daar immers geen verstand van ; alles wat groeit en bloeit in Gods schepping vind ik mooi.”

„Nee, Hermien, niet zo behendig mijn vraag ontduiken, antwoord mij zonder er omheen te draaien op mijn vraag. Hoe bevalt je onze tuin ?

„Nu, als je dan zo beslist mijn mening wilt weten, dan zou ik zo zeggen, dat ik hem te druk en te vol vind.”

Thans barstte de jongeman in een luide lach uit en zei : „Wil ik eens zeggen, wat je gedacht hebt, al dadelijk, toen je de eerste voet in de salon zette ?”

Het meisje keek hem enigszins verwonderd aan, doch hij ging voort : „Je hebt gedacht : hier wonen mensen, die wel geld, doch weinig smaak hebben ; die salon lijkt wel een bazar.

Je hebt gedacht : daar zit een vrouw, die, hoewel rijk gekleed, geen stuk draagt, dat voor haar persoon of leeftijd geschikt is.

Je hebt gedacht : die moeder van Frans geeft zich het air van een dame en ze mist ten enen male de daarvoor beslist noodzakelijke beschaving.

Je denkt op dit ogenblik : ik ben hier in een tuin, die over drie of vier maanden meer op een hopeloze wildernis dan op een behoorlijke stadstuin zal lijken.

Je denkt !”

„Houd toch op, Frans,” riep Hermien uit, „houd toch op, jongen, je móógt op zulk een toon niet voortgaan”

Maar Frans lachte nog harder en voegde er aan toe : „Je bent veel te oprecht, om niet toe te stemmen, dat Frans Ruisink een uitmuntende gedachtenlezer is, doch laat ik er aanstonds bijvoegen, dat je volkomen in je recht bent, om te denken zoals ik het veronderstel. Laat ik even openhartig met je spreken, Hermien, daar houd ik van, en men krijgt dan de gezondste verhoudingen.

Zoals je weet, zijn mijn ouders uit de werkmansstand opgeklommen tot hun tegenwoordige positie. Wat nu mijn vader betreft, kan ik je de verzekering geven, dat hij, ondanks zijn grote zaken en beroepskennis, in zijn hart nog net zo eenvoudig is als in zijn jonge jaren, toen hij met zijn gereedschapsbak op de schouder naar 't karwei ging.

Met mijn moeder is het echter een ander geval. Zodra mijn vader was begonnen voor zichzelf zaken te doen, kreeg de hoogmoed haar te pakken. Ik mocht geen moeder meer zeggen, het moest mama zijn ; mijn vader, die haar altijd Aaltje of Aal genoemd had, werd gedwongen haar Aleida te noemen.

In het eerst trachtte mijn vader zich wel te verzetten, als de dwaasheid van moeder hem te erg werd, doch hij is een man, die slechts leeft voor zijn zaken, en gekibbel of huiselijke twist is hem een gruwel ; daarom eindigde hij maar met er zich niet meer mee te bemoeien. Zo ontstond langzamerhand die onsmakelijke overlading.

Nu weet je zo ongeveer, hoe hier de verhoudingen zijn, en je kunt er, zo je wilt, je eigen gedragslijn ten opzichte van mijn moeder naar bepalen, Hermien. Laten we nu nog even het priëel bekijken, dat naar een ontwerpje van mij werd gemaakt.

Maar nu moet je horen, hoe mama zich voorstelt, het ding te laten begroeien. Er moet een rode en witte klimroos door elkander groeien, er komt rechts en links kamperfoelie, en aan de achterzijde Oost-Indische kers. Maar eerst wordt een sterk soort klimop rond de gehele koepel geplant, want dat blijft ook gedurende de winter groen en fris !”

Het spottend lachen van de jonge man deed het meisje niet zo aangenaam aan en ze merkte daarom op :

„Je overdrijft bepaald erg, Frans, en bovendien moest je toch niet op zulk een spottende toon over je moeder spreken — dat kun je niet in overeenstemming brengen met het woord : „Eert uw vader en uw moeder, opdat het u welga !”

„Daar gaat mijn preekstertje mij zo waar de les nog lezen, omdat ik haar zoveel mogelijk met de liefhebberijtjes van mama op de hoogte tracht te brengen ! Maar wat zou je er van denken om nu het stadstuintje met al zijn maatwerk te verlaten en een prachtige wandeling in de vrije natuur te doen ?”

Hermien Erwald kon een zucht niet onderdrukken. Zo ging het nu altijd, als het gesprek een ernstige wending begon te nemen, dan wist hij er steeds luchtig en vluchtig, met een schertsend woord of een vrolijke kwinkslag, overheen te glijden en Hermien kreeg geen vat op hem.

Steeds weer bekleemde haar de gedachte, dat Frans Ruisink voor haar nooit de man kon zijn, met wie ze door het leven mocht gaan, en toch had ze de knappe, vrolijke, goedgehartige jongeman lief. Maar mocht zij, die beleed de Heere Jezus te kennen en Hem ook werkelijk liefhad met geheel haar ziel, haar leven verbinden aan dat van een man, die de wereld liefhad ; die wilde genieten van zijn jeugd, maar buiten God ? Was dat niet wat Gods Woord noemt het aantrekken van een ongelijk juk ?

Lang kon zij zich thans echter niet met deze ernstige gedachte, die reeds zo dikwijls naar voren was gedrongen in haar ziel, bezighouden.

Frans wilde genieten van de schone lentetijd en hij had er maar al te goed slag van om iemand voor zijn verlangens te winnen.

Zo wandelden ze samen langs de stille landwegen, waar aan de zonkanten de veldbloemen reeds in weelderige overvloed bloeiden tussen het jonge gras. En samen genoten ze van het jonge leven, dat overal om hen heen hoogtij vierde.

Toch kwamen nog even die ernstige gedachten naar voren, toen zij diezelfde avond in haar nederige slaapkamertje alleen

was. Onwillekeurig trokken de indrukken van deze Paas-Zondag aan haar geest voorbij. En het was alsof een stem in haar fluisterde: Frans zal wel meer levensernst en meer gevoel voor de eeuwige dingen krijgen als hij wat ouder wordt; uit pure liefde voor mij gaat hij nu toch al mee naar de prediking van Gods Woord, al luistert hij ook niet altijd met aandacht.

Nog een ogenblik keek Hermien uit het geopend dakraampje over de oude gracht en ze glimlachte toen ze dacht aan het contrast tussen de thans zo toverachtig door het maanlicht beschenen volksbuurt en de brede, deftige Bloemsingel; tussen haar nederig slaapkamertje en de pronkkamers op Aleidahof. 't Verschil was toch wèl groot!

HOOFDSTUK II

Het was nog betrekkelijk vroeg in de morgen, en, omdat het Zondag was, stil en rustig op de Berkengracht. Slechts een enkele hartstochtelijke hengelaar stapte over de hobbelige keien, en haastte zich, met zijn hengelstok over de schouder, en een geöliede zak in de andere hand, naar buiten, om zo spoedig mogelijk zijn geluk te beproeven.

Doch behalve de visser waren er toch nog meer wakker in de buurt. Juist toen hij voorbij het huisje van de mangelvrouw stapte, schoof deze het raam op en keek naar buiten.

„Goede morgen, moeder Velters!” riep de visser.

„Morgen, Barend, ga je de arme visjes weer naar het leven staan? Ik wens je een mooie vangst, maar ik vind het jammer, dat je er de Zondag voor gebruikt.”

„Ik kan er toch moeilijk een werkdag voor verzuimen, moeder Velters!” lachte Barend, en ging zijns weegs.

De oude vrouw schudde het grijze hoofd en mompelde, terwijl ze de visser nog even nakeek: „Ze denken maar alleen aan de tijd, waarin ze leven, om die zoveel mogelijk naar eigen zin en lust door te brengen. Doch die tijd snelt voort en eer men

het weet, is men aan 't einde, en dan volgt de eeuwigheid, waaraan geen einde is”

Dan schoof moeder Velters het raam weer dicht.

Kloek van gestalte en fors van bouw was ze nog wel, doch harde arbeid, veel zorg en tegenspoed, hadden nog meer dan de last der jaren haar schouders gebogen en diepe rimpels gegroefd in het pittige, maar toch zo vriendelijke gelaat.

De afgelegde levensweg van vrouw Velters was waarlijk niet langs rozen gegaan, doch Anna Velters had een opgeruimde, sterke natuur, en in haar eenvoudig gemoed leefde een onwankelbaar Godsvertrouwen, dat zijn oorsprong vond in de zekerheid, dat ze het eigendom was van Hem, door Wiens bloed ze was gered.

Gelukkig was het huisje, waarin ze woonde, haar eigendom ; dat had haar man van zijn ouders geërfd, en bovendien had ze door zuinigheid en verstandig beleid nog iets voor de kwade dag op zij kunnen leggen.

Van haar laatste geld kocht zij een mangel ; kennissen en burens zorgden, dat ze klandizie kreeg.

Na de dood van haar man had Anna Velters haar arbeid voortgezet, en de jaren waren gekomen en gegaan, haar dochter was groot geworden en Wilhelm Erwald was op hun pad gekomen.

Als een eigen zoon had de mangelvrouw de Duitser liefgehad, doch zoals reeds is verhaald, eiste de dood ook hèn en zijn arme jonge vrouw op en grootmoeder bleef met de kleine Hermien achter.

Neen, het leed en het lijden waren de oude mangelvrouw niet bespaard op haar levensdag, doch ze had biddend en werkend haar kruis gedragen.

't Gebeurde vaak, als Hermien 's avonds thuis kwam van haar modemagazijn, terwijl het buiten koud en guur was op straat, en de oude vrouw in de vriendelijke huiskamer haar wachtte met de eenvoudige gedekte tafel, dat het meisje met stralende ogen verklaarde, dat het toch nergens gezelliger was dan bij grootje thuis.

O, dan tintelde het hart der oude vrouw van dankbaarheid, vooral wanneer ze er aan toevoegde :

„Wij blijven bij elkaar, grootje, wat er ook gebeurt !”

Niet lang daarna was Frans Ruisink op Hermiens levenspad gekomen, en dikwijls moest de oude vrouw denken aan die stellige belofte van haar kleindochter.

Diep in het hart der oude vrouw was de gedachte opgekomen, dat, indien deze rijke jongeman haar kleindochter als vrouw zou krijgen, dan voor háár, oude vrouw, de weg zich wel eenzaam naar het einde zou spoeden.

Met kracht had de mangelvrouw die sombere, weemoedige gedachte teruggedrongen in haar ziel. Wie, zoals zij, met God door het leven gaat, is immers nooit verlaten, nooit alleen. Was het niet het gewone verloop in de wereld, dat de vrouw de man harer keuze volgt, en ouders en bloedverwanten verlaat ?

O zeker, het sneed haar door de ziel, als ze zich indacht, dat Hermien 's avonds niet zou terugkeren in haar huisje ; dat ze haar vrolijke stem, haar zonnige lach, haar heerlijk lied niet meer zou horen ; maar nog ééns, dat werd vroeg of laat een niet te veranderen feit.

Met haar gewone geestkracht had moeder Velters die sombere opwellingen onderdrukt en ze zich zelfs bijna als zonde toegerekend.

Was het geen vlees stellen tot haar arm, als ze zich geen aards geluk meer kon voorstellen zonder haar kleindochter ?

„Wie heb ik nevens U omhoog,
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten”

Dat was haar lievelingspsalm, en de oude vrouw, die dikwijls de gedachten en gevoelens, welke zich vormden in haar gemoed, met zacht geneuriede psalmen of gezangen onder woorden zocht te brengen, zong nog meer dan anders dit van zoveel overgave getuigend lied.

Door het bovenlicht van de deur viel een zonnestraal als een

brede bundel van gouden licht in de huiskamer en wierp een warme gloed op de helderwitte muur tegenover de deur.

Twee schilderijtjes hingen tegen die muur ; 't waren een zomer- en een winterlandschap in eenvoudige zwarte lijsten, en daartussen een tamelijk groot portret.

't Was het portret van Wilhelm Erwald en zijn bruid. Het oog van de oude vrouw kreeg een peinzende uitdrukking, toen haar blik weer geboeid werd door de beeltenis van die jonge Duitser met zijn forse gestalte en de lachende, trouwhartige ogen naast de jonge bruid met het opvallend schone, donkere gelaat en de slanke, tengerere gestalte.

't Viel de oude vrouw, telkens als ze naar dat portret staarde, weer op, hoe sprekend Hermien op haar moeder geleek, doch ze was niet zo tener en heel wat krachtiger van bouw.

„Sterker, veel sterker van lichaam dan haar arme moeder is Hermien wel,” mompelde de oude vrouw, „geve God, dat ze ook sterker van gemoed, en bovenal van geloof moge blijken te zijn, als de tegenspoed en het verdriet komen. Mijn arme Greta kon van haar Wilhelm geen afstand doen, zelfs niet, toen God hem in Zijn ondoorgrondelijk raadsbesluit wegnam uit deze wereld. En ook Wilhelm dacht meer aan de smart, dat hij zijn geliefde vrouw en zijn kind verlaten moest, dan aan zijn arme ziel, en in zijn uiterste doodsnoed stamelde hij nog : „Gretchen, mijn Gretchen, blijf bij mij.”

Doch niet lang hield de oude vrouw zich bezig met die droeve beelden uit het verleden ; 't was immers zo zonnig in haar kamer, de kanarievogel floot zijn schoonste trillers en het water in het koperen keteltje zong zijn dromerige melodie.

Ook grootje begon met haar zachte, diepe stem weer te zingen en haar lied getuigde er ook thans van, welke indrukken haar geest bezighielden.

Gelijk het gras is ons kortstondig leven,
Gelijk een bloem, die op het veld verheven,
Wel sierlijk pronkt maar kracht'loos is en teer.

Wanneer de wind zich over 't land laat horen,
Dan knakt haar steel, haar schoonheid gaat verloren,
Men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer.

Nauwelijks had de oude vrouw de laatste woorden van haar lied uitgezongen of helder en krachtig klonk het van boven :

God is mijn licht, mijn heil, wie zou ik vrezen?
Hij is de Heer, die hulp verschaft in nood,
Mijn levenskracht, 'k heb niet vervaard te wezen,
Hij is 't, die mij beveiligt voor de dood

Het was Hermien, die deze vier regels van de zeven en twintigste psalm zong. Voor de oude vrouw klonken ze als een antwoord van haar hemelse Vader op die vraag, welke haar zoëven bezighield of namelijk Hermien sterker zou staan in haar geloof dan haar zwakke moeder, wanneer de stormen des levens eens losbraken over haar hoofd.

„Goede morgen, grootje,” sprak Hermien vrolijk, en in één adem voegde ze er aan toe: „Wat is het heerlijk zonnig hier beneden en de thee is al gezet; wat bent u weer vroeg in de weer !”

„Nee, jij bent vroeg, Hermien,” merkte de oude vrouw lachend op. „Zie eens aan, het moet nog half zeven slaan, je had nog best een uurtje kunnen slapen. De ganse week ga je al zo laat naar bed.”

„En u dan, grootje,” antwoordde het meisje lachend, „u staat 's morgens steeds het eerst op en gaat 's avonds het laatst naar bed, waarom rust u niet liever een uurtje langer op Zondagmorgen ?”

„De jeugd heeft meer behoefte aan slaap dan de ouderdom, kind !”

Opgewekt en vrolijk keuvelde het meisje met de oude vrouw en intussen verstreek de tijd. Zodra de oude vrouw en het meisje hun eenvoudig ontbijt met smaak genuttigd hadden, kon Hermien niet nalaten te zeggen : „'k Bleef eigenlijk veel liever

vanmiddag maar hier in ons eigen huisje bij u eten, grootje, dan naar Aleidahof te gaan, doch Frans stond er zo beslist op, dat ik het niet best weigeren durfde.

„Vindt u het niet vervelend, om vanmiddag geheel alleen aan tafel te zitten?” voegde Hermien er op zachte toon nog aan toe.

De oude vrouw schudde het hoofd en antwoordde: „Alles heeft hier op aarde zijn bestemde tijd, mijn kind. Er is een tijd, dat oud en jong in hetzelfde gezin een poos bij elkander zijn, en het lijkt dan alsof dat altijd zo zal blijven, doch de tijd snelt voort en als de dood geen scheiding brengt, dan maken toch bijna altijd de levensomstandigheden die scheiding, want bestendig is er op deze aarde niets. Wèl hem of haar, die op deze aarde zich vastklemt aan Hèm, van Wie het gezang zo schoon zegt :

Alles wisselt of verandert,
Maar Hijzelf verandert niet.

Wie met de Heiland in het hart door het leven mag gaan, kan wel treuren als de dood een geliefde wegrukt, kan wel tranen van weemoed schreien als de levensomstandigheden scheiding nodig maken van het laatste wat ons bleef, maar de zodanige zal zich nooit geheel verlaten gevoelen.”

Grootmoeder zweeg en de heldere ogen van Hermien waren vochtig geworden ; ze voelde wat er omging in het hart van de oude vrouw. Zou het leven van haar vragen, dat ze grootje alléén liet in haar huisje ? Alléén in haar ouderdom, terwijl ze zich krom gewerkt had om eerst haar ongelukkig geworden man, toen haar treurende dochter en ten slotte haar hulpeloos kleinkind te behoeden voor gebrek en ontbering ?

Waren haar eigen vader en moeder in hun jeugd ook niet bij grootje gebleven ? En zou het dan niet mogelijk zijn, als eens de huwelijksband haar aan Frans Ruisink bond, dat grootje bij hen bleef inwonen ?

Zonder het zelf te willen, vergeleek ze het weelderige, pron-

kerige Aleidahof met hun huisje op de Berkengracht, en een soort voorgevoel van strijd en moeilijkheden in de toekomst, verdonkerde voor een ogenblik de zonnige, blijde stemming van deze mooie Zondagmorgen.

't Duurde echter niet lang of alle onaangename gedachten verdwenen, om plaats te maken voor andere, die meer met de gewone, blijmoedige levensopvatting van Hermien Erwald in overeenstemming waren.

Toen de oude vrouw en ook Hermien bezig waren zich te kleden voor hun gewone kerkgang, sprak het meisje plotseling :

„Vanmiddag ben ik niet thuis ; zou ik de oude Gerrit Helman zijn rantsoen nu maar niet even aanreiken, dan kan hij het voor deze keer zelf wel opwarmen.”

„Och, waarom zou je dat doen, Hermien ; ik kan het immers vanmiddag wel brengen, 't is maar een paar huizen ver en Gerrit behoeft dan zelf de soep niet meer op te warmen.”

„Dat is helemaal geen bezwaar voor hem ; ik zal maar even naar hem toestappen, 't is trouwens nog te vroeg voor de kerk en Gerrit is nu eenmaal gewend, dat ik hem 's Zondags een ogenblik kom bezoeken.”

Gerrit Helman was in zijn jeugd een trouw vriend geweest van Hermiens grootvader.

Na een ongeluk had hij maanden lang in het ziekenhuis gelegen en toen hij het tenslotte verlaten kon, was hij genoodzaakt het verdere van zijn leven op krukken te strompelen.

In de nood leert men zijn vrienden kennen, zegt een oud spreekwoord, en dat ondervond ook Gerrit Helman, nu hij zich in zulk een droevige toestand bevond.

Geen enkele van de vroegere makkers, met wie Gerrit in goede dagen zijn gage placht op te maken, kwam hem in het ziekenhuis bezoeken, doch Anna Velters, de mangelvrouw, vergat hem niet, en haar bezoeken werden de arme zeeman ten zegen. Haar ernstig woord bracht de rusteloze zwerver, die thans aan zijn bed was gebonden, tot nadenken ; haar onwrikbaar geloof en heldere, zonnige kijk op de dingen, gaven hem de moed om te leven weer. In zijn jeugd had hij het schoen-

makersvak geleerd en dat kwam hem thans goed te pas. In de buurt van grootmoeder Velters had hij een paar kamers gehuurd, waar hij het schoenmakersvak begon uit te oefenen, terwijl hij, zo goed en zo kwaad het ging, zijn eigen potje kookte.

Langzamerhand had Gerrit zich met zijn lot verzoend en tenslotte werd zijn werkplaatsje hem lief. En wat hem óók onmisbaar werd, dat was de Bijbel hem door de mangelvrouw geschonken. De ruwheid, welke voorheen de zeeman kenmerkte, was langzamerhand verdwenen, terwijl zijn aangeboren blijmoedigheid weer terugkeerde.

Zo was de tijd voortgesnel en het bruine haar van de schoenlapper was grijs geworden.

Bij deze man was het, dat Hermien Erwald haar pannetje ging brengen. Het was een vaste gewoonte geworden, dat zij Zondagvoormiddag de arme schoenlapper een gedeelte van hun middagmaal bracht.

„Ben je al wakker, Gerrit ?” riep het meisje met heldere stem, terwijl ze, na de vervelozе buitendeur te hebben geopend, in het schemerige werkplaatsje rondkeek.

„Kom maar in mijn logies, juffrouw Hermien,” zo klonk de zware stem van Gerrit Helman, in antwoord op haar vraag.

Dwars door de kleine werkplaats, waar een benauwde lucht van nieuw zoolleer en pek hing, liep het meisje naar een binnendeur in de rechterhoek en toen zij deze had opengeduwд, kwam ze in het vertrekje, dat Gerrit zijn logies noemde. In zijn oude leunstoel, vlak bij het raam, zat de schoenlapper voor de tafel en een paar sneden brood en een ronde kop zonder oor, gevuld met tamelijk slappe thee, bewezen dat Gerrit bezig was zijn ontbijt te nuttigen.

„Kijk eens hier, Gerrit, ik heb een lekker pannetje soep voor je, doch je zult het zelf vanmiddag moeten opwarmen,” sprak Hermien, terwijl ze het pannetje voor de oude man of tafel zette.

Gerrit bedankte voor de soep en met iets onrustigs in zijn stem vroeg hij :

„Er is toch niets met grootmoeder ?”

„Nee, gelukkig niet, grootje is zo gezond als een vis, maar daar ik vanmiddag niet thuis ben, wilde ik je toch als naar gewoonte zelf je rantsoen brengen. Dàt is de reden waarom ik even bij je kom binnenvallen.

„Je zit zo keurig in je tuigage, Hermien, dat ik bijna niet durf zeggen : „ga even zitten,” hoewel ik gisterenavond al mijn spulletjes zo goed mogelijk heb afgepoetst.”

Hermien moest lachen om het compliment van Gerrit en hoewel ze niet veel tijd meer had te verliezen, bleef ze toch een paar minuten met Gerrit keuvelen. Tot ze opeens merkte, dat het reeds later was dan ze had gedacht, opsprong, het zonnige kamertje uitsnelde, de duistere werkplaats door naar buiten.

De schoenlapper strompelde haar op zijn krukken achterna ; hij vond het nu eenmaal gezellig om aan zijn open deur te gaan staan, het jonge meisje met zijn blikken te volgen, totdat ze in grootmoeders huisje verdween.

Nu echter ging Hermien niet alleen naar huis. Juist, toen ze de buitendeur opende, kwam van de andere zijde der straat een naar de nieuwste mode geklede heer, en Gerrit Helman merkte heel goed, dat een trek van wrevel een ogenblik diens knap gelaat ontsierde en dat de blik, die hij een ondeelbaar ogenblik op de schoenlapper richtte, nu juist niet vriendelijk was te noemen.

Gerrit Helman kende de heer wel, die zich thans bij Hermien Erwald voegde en met haar meewandelde door het zonnige straatje.

De blijmoedige trek verdween voor een ogenblik van het gezicht van de schoenlapper.

„’t Staat mijnheer Ruisink niets aan, dat zijn verloofde bij zulk een arme drommel een bezoek gebracht heeft ; dat is mij zo helder als glas,” mompelde hij. „En toch, die Ruisinks mogen goud in hun brandkast hebben, onze Hermien heeft een hart van goud, en dat is van oneindig hoger waarde. God geve, dat hùn goud het meisje niet de ogen verblindt” Daarop sloot de schoenlapper de deur en zijn krukken stommelden weer op de planken vloer van zijn werkplaatsje.

Gerrit Helman had wel goed gezien, dat het Frans Ruisink

niet aangenaam aanded, zijn verloofde uit het nederige werkplaatsje van de schoenlapper te zien komen. Met een spottend lachje en toch op enigszins scherpe toon, sprak hij tot Hermien :

„Ik kan niet zeggen, dat je in het vroege morgenuur voorname kennissen bezoekt. Die oude, lamme schoenlapper tenminste behoort niet bepaald tot de notabelen van de stad !”

Een toornige blos kleurde de frisse wangen van Hermien Erwald een ogenblik bloedrood, en in haar donkere ogen fonkelde het van nauw bedwongen drift. Zij wist zich echter te beheersen en antwoordde kalm :

„Je hebt goed gezien, die oude man is zeker geen voorname kennis, doch die arme schoenlapper, wie ik wat soep voor zijn Zondagsmaaltje bracht, is meer voor mij dan wat men gewoonlijk een kennis belieft te noemen en dat zal hij blijven zolang....”

„Och kom, mijn opgewonden meisje, neem toch een in scherts gesproken woord niet zo tragisch op,” lachte Frans Ruisink, „het weer is veel te prachtig en het jonge leven veel te mooi, om zich de stemming te laten bederven door iets van zo weinig betekenis.”

De blijde, gelukkige stemming, waarin het meisje daar straks nog verkeerde, was echter bedorven. Ofschoon de jongeman naast haar zijn opmerking voor scherts wilde laten doorgaan, had zij, met haar scherpe opmerkingsgave, maar al te goed gevoeld, dat Frans zich wel degelijk geërgerd had aan de vertrouwelijkheid, waarmede de oude stumper haar uitgeleide deed ; hierin kon ze zich niet vergissen.

Hermien Erwald was deze Zondagmorgen niet zo bij de preek als anders ; telkens dwaalden haar gedachten af naar de jonge bouwkundige, die meer aandacht schonk aan de kunstig bewerkte, eeuwenoude koorbanken, dan aan het ernstig woord van de predikant.

Zou het toch maar niet beter zijn, de omgang met Frans Ruisink af te breken, voordat het misschien te laat is ? fluisterde een stem in haar binnenste.

Niet alleen het grote verschil in levensomstandigheden, doch ook het verschil in karakter en levensopvatting vormde een

kloof tussen hen ; en zouden, om die kloof te overbruggen, haar krachten niet te kort schieten ?

Maar zou het haar mogelijk zijn, om afstand te doen van Frans Ruisink, die ze liefhad met al de kracht van haar eerlijk, trouw gemoed ?

Wie heb ik nevens U omhoog,
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten ?
Niets is er waar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit in bittre smart
Of bange nood mijn vlees en hart,
Zo zult Gij zijn voor mijn gemoed
Mijn rots, mijn deel, mijn eeuwig goed.

Wonderlijk zoals deze Psalm, de slotzang, bleef naklinken in het hart van Hermien.

Van haar prille jeugd af kende ze die woorden. Grootmoeder zong ze zo vaak, vooral in tijden als de zorgen des levens haar dreigden te overweldigen, en ontelbare malen had ze ze zelf gezongen. Nooit echter spraken ze zó tot haar gemoed als thans, op deze Zondagmorgen.

Kon ze evenals grootmoeder van harte amen zeggen op de diepe betekenis dier woorden ?

Het vers bleef haar bij, terwijl ze met Frans in grootmoeders kamer koffië dronken, en het klonk nog in haar ziel na, toen ze de nederige woning had verwisseld met de weelderige omgeving van Frans' ouderlijk huis, ja, zelfs toen in de namiddag haar verloofde een vrolijke mars op de piano speelde, kon die muziek niet de nawerking van dat oude, gewijde lied verdringen.

HOOFDSTUK III

Het was ruim een jaar later en weer Zondag. Stormvlagen en regenbuien, vroege nachtvorst en hagelslag hadden de bomen beroofd van het grootste deel van hun blader-tooi, de bloemen doen verwelken of de stengels gebroken en de ranken geknakt.

Thans echter was het stil in de natuur, maar mistig en koud, zodat de weinige wandelaars, die Aleidahof voorbijgingen, de jaskragen opzetten en hun pas versnelden.

In de door een houtvuur verwarmde huiskamer van de familie Ruisink had men echter geen hinder van nevel en koude.

Reeds langer dan een jaar verkeerde Hermien Erwald als de aanstaande vrouw van de zoon des huizes op Aleidahof, doch thuis gevoelde zij er zich nóg niet. Ze had haar best gedaan om, terwille van Frans, de vriendschap en het vertrouwen van zijn moeder te winnen, doch ze gevoelde heel goed, dat het voortdurend op een mislukking uitliep. Steeds deed mevrouw Ruisink haar op de een of andere manier gevoelen, dat ze door haar slechts op Aleidahof geduld werd, en altijd weer wist ze het meisje te krenken door haar spottende, honende opmerkingen over die fijne lui, die naar de kerk gingen en zo vroom deden.

Meestentijds zorgde mevrouw Ruisink er wel voor, dat bij dergelijke hatelijkheden aan het adres van Hermien, Frans niet tegenwoordig was; ze vreesde zijn scherpe uitvallen!

Hermien Erwald deed alle moeite, om met geduld deze dingen te verdragen, maar dikwijls verzette haar krachtig, fier gemoed zich tegen die opzettelijke krenkingen. Hoewel ze er meer onder leed dan zij zichzelf wilde bekennen, sprak ze er toch nooit over met haar verloofde, omdat zij geen aanleiding wilde geven tot huiselijke twist.

Met de oude heer Ruisink verkeerde ze op vriendschappelijke voet en het was voor mevrouw een nieuwe grief tegen de kleindochter van de mangelvrouw, dat haar anders zo weinig spraakzame man tegenover Hermien Erwald een gans andere gedragslijn volgde.

Jakob Ruisink gaf zich niet gemakkelijk en daarom verwonderde en ergerde zijn vrouw zich te meer, dat hij met die winkeljuffrouw van de Berkengracht een uitzondering maakte.

Frans' moeder had niet nagelaten, haar afkeurend oordeel uit te spreken over meisjes, die er zulk een slag van hadden zowel oudere als jonge mannen in hun netten te krijgen, en voor de zoveelste maal had Hermien Erwald met een toornige blos op de wangen zich op de lippen gebeten om een antwoord binnen te houden, waarover ze mogelijk later berouw zou hebben gehad.

Meer dan eens had ze op het punt gestaan, haar verloving met Frans Ruisink te verbreken, doch ze had hem zo lief. Weinig echter kon zij vermoeden, dat nog diezelfde dag de beslissing zou vallen.

Het gesprek liep deze Zondagmiddag over algemene onderwerpen, totdat de heer Ruisink na een korte stilte opmerkte: „Weet je wel, Hermien, dat er bij de laatste gemeenteraadszitting sprake van is geweest, om de Berkengracht te dempen, de oude huizen af te breken en een nieuwe, brede straat te doen aanleggen?”

Bijna verschrikt keek Hermien hem aan.

„Maar mijnheer Ruisink,” antwoordde ze met een verhoogde kleur op de wangen, „zoiets moet de gemeente toch ongetwijfeld veel geld kosten. De op de Berkengracht staande huizen en gebouwen moeten dan toch onteigend en goed betaald worden, want hoewel de meeste oud zijn, sommige zéér oud, kan men toch niet zeggen, dat ze er bouwvallig uitzien, is het wel Frans?”

De aangesprokene begon hartelijk te lachen: „Jammer toch, Hermien, dat jij niet in de gemeenteraad zit,” merkte hij schertsend op, „jij zou beter op de dubbeltjes passen dan menig acht-

baar lid, maar geloof maar gerust, Hermien, dat de meerderheid in de raad er niet tegen op zal zien, de nodige duiten voor een doel van zo'n algemeen belang beschikbaar te stellen. En wat denkt u er van, vader?"

„Dezelfde bezwaren, die Hermien daar opperde, deden ook de meerderheid in de raad het gedane voorstel afwijzen met de toezegging echter, dat, zodra de gemeentekas het zou toelaten, men altijd nog op het voorstel tot demping van de Berkengracht en onteigening van grond en huizen kon terugkomen," antwoordde Frans' vader.

„Gelukkig, dat ons huisje dan tenminste voorlopig nog gespaard blijft," kon Hermien niet nalaten op te merken.

Thans mengde ook mevrouw Ruisink zich in 't gesprek. Tamelijk scherp sprak ze tot haar aanstaande schoondochter: „Je schijnt je nogal te verheugen, dat die achterbuurt vooreerst niet gaat verdwijnen!"

„U hebt volkomen gelijk, mevrouw, daar ben ik heel blij om en geen wonder. Daar toch zijn mijn vrolijke, zorgeloze kinderen voorbijgegaan en heb ik veel liefde ondervonden. En die vind ik er, Gode zij dank, nog. Daarom moet het u niet verwonderen, dat ik ons huisje en de Berkengracht liefheb."

Mevrouw Ruisink glimlachte minachtend.

„Nu Hermien, ik kan niet anders zeggen of ik vind het een bespottelijke aanstellerij, om een woning in een achterstraat, en die achterstraat zelf, nog zó aantrekkelijk te vinden, als men op het punt staat om door een, laat ik zeggen fortuinlijk huwelijk, in een omgeving geplaatst te worden, waar men zulk een voorliefde voor achterstraten nu eenmaal niet heeft."

Even zweeg het meisje, doch de verhoogde kleur op haar wangen en het bijna onmerkbaar trillen der neusvleugels, waren er wel bewijzen van, dat het allesbehalve rustig was in haar goed.

„Ik zou zo denken moeder, dat het Hermien vrij staat om haar vroegere omgeving lief te hebben, zonder dat een ander zich daarmede behoeft te bemoeien, of . . ."

„Houd maar op, Frans," viel Hermien hem in de rede, „je

moeder wil slechts aantonen, dat iemand, die nog iets aantrekkelijks kan vinden in een oud huisje van een volksbuurt, feitelijk niet geschikt is voor een omgeving waar men angstvallig elke herinnering aan wat men vroeger was, tracht te vermijden."

Het bleke, bolle gezicht van mevrouw Ruisink was plotseling bloedrood geworden en de fletse, lichtblauwe ogen schoten vuur, de laatste woorden van Hermien Erwald hadden haar dan ook getroffen als een slag in het gezicht.

Ook Frans Ruisink schenen de woorden van zijn meisje onaangenaam in de oren te klinken. Hij haalde de schouders op en merkte spottend op : „Och, ik zie er het nut niet van in, om onnodig het verleden op te rakelen, als het heden, en naar alle waarschijnlijkheid ook de toekomst, beter zijn dan dat verleden was."

Deze woorden van haar zoon deden de opvlammende toorn van de vrouw des huizes enigszins bedaren. Ze voelde daaruit, dat ook haar zoon zich geërgerd voelde over de laatste woorden van zijn verloofde.

Op het stoere, ondoorgrondelijke gelaat van de oude heer Ruisink was voor een ogenblik een nauw bedwongen glimlach merkbaar. Hij vond het echter blijkbaar in het belang van de huiselijke vrede, om verder geen instemming te laten blijken met de woorden van Hermien. Maar inwendig genoot hij van de in zijn oog volkomen verdiende nederlaag van zijn vrouw.

Deze scheen echter niet van zins te zijn, om het bij deze woordenwisseling te laten; daarvoor kookte en woelde het te veel in haar binnenste. Schijnbaar alsof zij niet begreep, of liever als sloeg ze geen acht op hetgeen Hermien een ogenblik tevoren haar zoon toevoegde, ging ze voort :

„Indien je grootmoeder nu nog opkwam voor het voortbestaan van de Berkengracht, zou ik dat kunnen begrijpen, omdat zij natuurlijk zal moeten blijven waar ze is, zodra jij met mijn zoon in een voor onze stand passende omgeving zult komen wonen"

Ogenblikkelijk voelde Hermien, dat thans het beslissende ogenblik gekomen was. Steeds had ze nog gehoopt en verwacht,

dat Frans Ruisink tot haar zou gezegd hebben: „Hermien, onze toekomstige woning zal ruim en groot genoeg zijn, om ook aan je grootmoeder onderdak te verschaffen voor de laatste jaren van haar leven,” doch tot dusver had de jonge Ruisink die woorden niet gesproken, en als zij er op zinspeelde, had Frans er zich met een algemeenheid afgemaakt en gezegd: „Voor grootje vinden we wel wat, laten we eerst maar eens vaststellen, waar we zelf ons bivak zullen opslaan: dáárover zijn we het in elk geval eens, dat het geen pendant mag worden van Aleidahof”

Frans had toen een antwoord ontweken, doch thans wilde ze beslist weten of de man, die zij liefhad, in dit geval aan haar zijde stond.

Zonder op het gezegde van mevrouw Ruisink in te gaan, wendde ze zich tot Frans met de woorden: „Ben jij ook van gedachte, dat mijn grootmoeder op de Berkengracht moet blijven als wij gaan trouwen?”

Enigszins verwonderd keek de jonge man haar aan, — de stem van het meisje klonk rustig en bedaard, en toch was er iets vastberadens in haar optreden, dat hem waarschuwde thans niet te schertsen. Trouwens, hij zelf was door de wijze, waarop zijn moeder Hermien krenkte, inwendig meer verbitterd dan hij in tegenwoordigheid van zijn verloofde wilde doen blijken en absoluut niet in een stemming, om over deze aangelegenheid te spreken. Dat had hij onder vier ogen willen doen. Het stond namelijk bij de jongeman reeds vast, dat de oude vrouw in geen geval voor korter of langer tijd hun huisgenote zou zijn.

Niet vaak gebeurde het, dat Frans naar woorden behoefde te zoeken, wanneer men hem iets vroeg, doch thans liet zijn gewone gevatheid hem in de steek.

Mogelijk kwam het, doordat hij zich geërgerd gevoelde, dat zijn stem zoveel stroever klonk dan hij nog ooit tegen zijn meisje had gesproken.

„Waarom zou je grootmoeder niet kunnen blijven, waar ze is? We hebben immers van papa gehoord, dat het plan tot demping van de Berkengracht niet doorgaat! Bovendien zou ik er beslist tegen zijn, zonder dringende noodzakelijkheid, het oude mens

uit haar gewone doen te halen; ik heb altijd gehoord, dat men geen oude bomen moet verplanten."

Hermien was een tintje bleker geworden, doch volmaakt kalm antwoordde ze: „Je hebt volkomen gelijk, Frans: je opmerking, dat men geen oude bomen zonder noodzaak moet verplanten, getuigt zeker van koel verstand en goed overleg. Ik dank je voor het duidelijke antwoord, dat je mij thans op mijn vraag hebt gegeven, het geeft bij mij de doorslag in betrekking tot een besluit, waarover ik reeds zo vaak gepeinsd heb."

Verwonderd keek Frans Ruisink op.

„Wat bedoel je toch, Hermien? Ga zitten en laten we dit onoverkwikkelijk gesprek liever staken."

Doch Hermien ging niet zitten, maar schoof haar stoel terug. Dan wendde ze zich tot de oude mevrouw met de woorden: „Mevrouw Ruisink! U danken voor de mij hier betoonde gastvrijheid en vriendschap kan ik niet; dan zou ik moeten huichelen, want u hebt steeds uw best gedaan om mij zoveel mogelijk te laten gevoelen, dat ik in geen geval op de Bloem-singel en nog veel minder op Aleidahof thuis behoort."

Tot op zekere hoogte hebt u gelijk; wij zullen nooit bij elkander passen en daarom wil ik u hier niet meer tot last zijn."

Vóór mevrouw Ruisink, die beurtelings rood en bleek was geworden, iets op de woorden van Hermien Erwald kon antwoorden, had deze haar de rug toegekeerd en zich tot de heer des huizes gewend, die hoofdschuddend naar dit gesprek had geluisterd, en zich als enig teken van zijn ergernis geheel in wolken sigarendamp had gehuld.

„Mijnheer Ruisink, het spijt mij, dat ik misschien oorzaak ben geweest, dat uw Zondagmiddag minder aangenaam verliep, doch — ik heb het niet zo gewild. Mag ik u dank zeggen voor de vriendelijkheid die ik van uw kant hier heb ondervonden?" De heer Ruisink wierp met een veel driftiger beweging dan men van hem gewoon was, zijn half opgerookte sigaar in de asbak.

„Drijf het niet tot het uiterste, Hermien, en vergeet niet, dat er veel gauwer iets bedorven dan weer goedgeemaakt kan worden. Maar tenslotte moet je zelf weten, wat het beste

voor je is, ik wil alleen maar zeggen, dat je met kalm beleid moet handelen voor je iets aanneemt of verwerpt in je eigen belang, kind."

Later moest Hermien Erwald nog vaak denken aan de zake-lijke raadgeving van de heer Jakob Ruisink, die zo geheel strookte met zijn koel berekenend karakter, en toch van zijn kant eerlijk gemeend, en tot háár bestwil bedoeld was.

Noch de bemiddelende woorden van de heer Ruisink, noch de smadelijke opmerking: „Kind, wat bedoel je nu eigenlijk; bedenk dat wij in onze stand geen scènes gewoon zijn,” van mevrouw, hadden echter verandering kunnen brengen in het thans zo plotseling tot vastheid gerijpte besluit van Hermien om een band te verbreken, die — ze gevoelde het thans duidelijk — later moest gaan knellen, als hij niet meer te verbreken was.

„Dat is uw schuld, mama, maar 't zal u berouwen!” Schor van woede bulderde Frans zijn moeder deze woorden toe. Doch Hermien kwam tussenbeide.

„Dreig je moeder niet, Frans, het is voor ons beiden veel beter, dat ieder zijn eigen pad bewandelt in de toekomst, wij hebben te véél punten van verschil,” sprak ze uiterlijk kalm.

„Laat ik me in 't bijzijn van je ouders nog nader uitspreken, Frans, 't is wellicht beter.

Je weet, dat ik je liefheb en dat mijn liefde oprecht is. Maar ik heb het ook nooit onder stoelen en banken verborgen, dat er Eén is, aan Wie ik mijn hart gegeven heb, namelijk aan God in de hemel.

Hem heb ik lief, omdat Hij mij eerst liefgehad heeft, zó lief, dat Hij alles voor mij over had en Zijn eigen Zoon niet spaarde, maar Hem de smadelijke kruisdood liet sterven, enkel en alleen, omdat er geen andere weg tot redding voor mij mogelijk was.”

„Hermien, houd op”, riep Frans nu, „daarover behoef je nu niet te spreken!”

„Nee, Frans, ik zal niet zwijgen, maar wil duidelijk en klaar zeggen, alles wat me op 't hart ligt. Reeds te lang heb ik er mee rondgelopen zonder dat ik de moed had het uit te spreken,

omdat ik wel gevoelde dat zulk een gesprek een scheiding tengevolge moest hebben. Doch nu kan ik niet langer wachten en mag ik ook niet meer voor me houden, wat in me leeft en werkt.

Door genade ben ik een kind van God geworden en ik dank er mijn grootmoeder voor, dat ze mij, van m'n prille jeugd af, op de Heere Jezus heeft gewezen. Hij is mijn Heiland en mijn Verlosser. Hem wil ik volgen door het leven.

En nu zegt Gods Woord, dat men geen ongelijk juk mag aantrekken ; geen verbintenis dus voor het leven tussen een gelovige en een ongelovige. Frans, vergeef het me, dat ik het niet eerder uitsprak, doch steeds hoopte ik opnieuw, dat ik je wel zou kunnen winnen en we ook in geestelijke dingen één weg konden gaan. Hoe langer hoe meer echter is me gebleken, dat je alleen voor mijn plezier nu en dan mee naar de kerk ging, maar dat je hart verre bleef van het geloof, dat mij zo dierbaar is. O, ik wist, dat ik de grote stap niet mocht doen en mijn leven aan het jouwe verbinden door de heilige band van het huwelijk. En toch deed ik, zoals ik deed.

Bovendien is me thans heel duidelijk geworden, hoe je over haar denkt, aan wie ik alles verschuldigd ben; over haar, die steeds voor mij, arme wees, vader en moeder tegelijk is geweest. Nooit zou ik er toe kunnen besluiten om haar aan haar lot over te laten, de enkele jaren, welke haar wellicht nog overblijven.

Ook dat is me deze middag akelig duidelijk geworden : een huwelijk met jou heeft tengevolge, dat ik voor grootmoeder en zij voor mij verloren is. Dit feit nu is niet de reden, waarom ik meen, onze verloving te moeten verbreken, maar het is wel de aanleiding, waardoor ik thans zeg : ik mag niet verder, ik moet mijn Heiland meer gehoorzamen dan de stem van mijn hart.

„O, Frans, wat ik je smeken mag, keer tot je zelf in en buig je voor Hem, die ook jou liefheeft en je gelukkig wil maken. Genade is ook voor jou te verkrijgen aan de voet van het kruis, waaraan Jezus Christus stierf. En zodra je Hem liefhebt, zal je ook anders gaan denken over mijn verhouding tegenover grootmoeder. Dàn, maar ook dån alleen, is er een hechter grondslag voor een gelukkige echtverbintenis.”

Een ogenblik bleef het doodstil in de kamer. Niemand bewoog zich. Het was alsof Frans iets zeggen wilde, doch hij klemde zijn lippen vast op elkaar.

Nog een ogenblik bleef Hermien staan, terwijl haar ogen zich vulden met tranen. Dan keerde ze zich langzaam om en verliet het vertrek.

Enige ogenblikken later stond ze op straat. Ze was echter niet alleen. Zó wilde Frans haar niet laten gaan.

In de kille nevel van de herfstavond liepen ze naast elkaar voort, aanvankelijk zonder een woord te spreken.

Eindelijk stonden ze op de Berkengracht, dicht bij Hermiens woning. Toen kon Frans zich niet meer inhouden. En hij sprak eerst hartstochtelijk en toornig, daarna smekend en overredend. Ten slotte trachtte hij aan te tonen, dat hij een goed recht op haar bezat, een recht, dat maar niet nietig verklaard kon worden door godsdienstige overwegingen of min of meer overdreven gevoelens van aanhankelijkheid jegens een oude vrouw.

Kalm maar met beslistheid legde Hermien nu nog eens uit, dat ze niet anders kon handelen; dat ze haar leven thans niet aan het zijne durfde, mocht verbinden; maar ook, dat haar liefde voor hem nooit zou veranderen en niets haar liever zou zijn, dan dat ze haar hand vol vertrouwen in de zijne kon leggen.

Nu stonden ze vlak vóór de deur van het oude huisje met het steile trapgeveltje. Een koude, harde trek ontsierde plotseling het gelaat van Frans Ruisink. Trots richtte hij zijn slanke gestalte op en koel en snijdend klonk het van zijn lippen:

„Ik bemerk thans, dat ik mij in u heb bedrogen, juffrouw Erwald. Ik meende, dat er een dame in u stak, met wie ik van het leven zou kunnen genieten, doch het is me nu duidelijk, dat de achterbuurt u onweerstaanbaar aantrekt, welnu, blijf dan wie ge zijt, ik heb het goed met u bedoeld. Maak u echter geen illusies, dat ik ooit uw geestelijk inzicht zal delen. Daar voel ik me nog wat te hoog voor.”

Zwijgend schoof hij de smalle gouden verlovingsring van zijn vinger en reikte hem haar toe. Toen echter ook zij hem de hare gaf, trok hij de schouders op met een verachtelijk gebaar.

„Behoud dat ding maar tot een gedachtenis aan de dwaze kerel, die ge eens het hoofd op hol hebt gebracht,” mompelde hij bitter.

Met een lichte trilling in haar stem antwoordde Hermien hem : „Ge moogt mij niet beledigen, Frans, dat is laf,” en opnieuw hield ze hem de ring voor.

Nu nam Frans Ruisink hem met een driftig gebaar uit haar hand, keerde zich om en wierp de ring achteloos in de gracht, waarop hij zich met hoog opgeheven hoofd en haastige tred verwijderde, zonder ook maar een enkele maal om te zien.

Hermien Erwald echter kon niet nalaten hem na te staren totdat hij geheel verdwenen was in de dikke mist.

Toen mompelde ze : „God behoede je, Frans !” maar tegelijkertijd was ze ook aan 't eind van haar moed en zelfbeheersing. Dikke tranen liepen langs haar wangen en terwijl ze vruchteloze moeite deed om zich te bedwingen, prevelde ze binnensmonds : „O Frans, ik heb je toch zo lief.”

HOOFDSTUK IV

Nu ging het leven weer zijn oude gang voor Hermien. Ze deed net als voorheen haar werk in de grote, drukke modezaak, waar de beslommingen, aan een dergelijke betrekking verbonden, haar de ganse dag in beslag namen.

Des avonds keerde ze langs de kortste weg naar huis en voor haar grootmoeder bleef ze, evenals vroeger, het zonnetje in huis.

Alles ging dus schijnbaar weer als voorheen, doch al was Hermien Erwald voor haar omgeving nog dezelfde van vroeger, voor haar eigen bewustzijn was het alsof haar oude onbezorgde blijmoedigheid voorgoed was verdwenen op die bewuste Kerstavond, toen Frans Ruisink van haar was weggegaan.

Ze kon het niet helpen, dat ze telkens opnieuw met weemoed in het hart moest kijken naar het trottoir, voor die grote sigaren-

winkel op de hoek van de straat, waar Frans altijd stond te wachten, als ze 's avonds uit de zaak kwam.

Ze kon zich er niet tegen verzetten, dat haar gedachten zich telkens met hem bezighielden, hoezeer zij ook daartegen streed.

Voorals in de eerste tijd leek alles haar even kleurloos en grauw, en er kwamen ogenblikken, dat het meisje zich afvroeg of het offer dat ze gebracht had, niet te zwaar, niet onbezonnen was geweest.

Had zij met wat meer vriendelijkheid en overreding de goedgehartige jongeman niet gemakkelijk tot andere gedachten kunnen brengen? Zou zij hem met tact en geduld niet langzaam aan in de geestelijke sfeer hebben kunnen brengen, waarin zij zelf leefde? Was het werkelijk naar Gods gedachte, dat zij haar levenslot niet mocht verbinden aan een, die wel geheel anders dacht, maar die zij door haar krachtig geloofsleven toch tot zegen had kunnen zijn?

Hoe dikwijls hadden dergelijke vragen haar niet gekweld en haar de slaap uit de ogen gehouden, die eerste nachten na het verbreken van hun verloving! Hoe meer ze er over nadacht en redeneerde met zichzelf, des te sterker kreeg zij het gevoel, dat ze toch eigenlijk dwaas had gehandeld, een mooie toekomst willens en wetens had weggegooid en in haar eigen hart iets gebroken had. Maar gelukkig was er ook een andere stem in haar, die zich eerst flauw, maar daarna allengs sterker deed horen. En ze begon te begrijpen, dat het de boze was, die haar daad afkeurde, die haar daarvan wilde terugbrengen onder allerlei voorspiegelingen en drogredenen, terwijl het de stem van de Heiland was, die haar wilde versterken in haar besluit en haar wilde duidelijk maken, dat een huwelijk, waaraan een zuiver geestelijk fundament ontbreekt, moet uitloopen op een mislukking voor een der partijen of voor beide.

Grootmoeder had de reden, waarom haar kleindochter van Frans Ruisink had afgezien, wel begrepen en ze kon niet anders dan het besluit van Hermien geheel en al goedkeuren. In haar hart dankte ze God, dat Hij zo krachtig in het hart van het meisje had gewerkt. Wat echter de onmiddellijke aanleiding tot

Hermiens onverwachte beslissing was geweest, dat wist ze niet en zou ze niet horen ook.

De tijd snelde voort en in het gemoed van Hermien was het langzamerhand geheel rustig geworden.

De winter was weer voorbij en als eerste lenteboden had Hermien een bosje vroege tulpen meegebracht uit een bloemenwinkel. Ze wist, dat grootmoeder zo graag bloemen in huis had. Hermien was op deze Zaterdagavond wat vroeger dan gewoonlijk en nu, uitgelokt door het mooie lenteweer, kwam de lust in haar op een straatje om te lopen, met het doel wat frisse lucht te happen.

Even nog be kroop haar weer dat gevoel van weemoed, toen ze langs de singels wandelde, waar ze zo vaak met Frans had verkeer, doch met kracht onderdrukte ze dat gevoel ; die tijd lag immers reeds zo ver achter haar !

Gevoelde ze zich thans niet rustig en dankbaar en leefde ze niet tevreden met grootmoeder in hun lief huisje op de oude Berkengracht ?

Het was op dit ogenblik niet druk op de Singel en juist toen Hermien wilde oversteken om weer de binnenstad in te gaan, kwam een rijtuig de hoek om, waardoor ze even moest wachten om het te laten passeren.

Druk gepraat en vrolijk gelach klonk uit de open landauer en Hermien kon het niet voorkomen, dat een rode gloed haar wangen kleurde. Er zaten vier jongelieden in het rijtuig : twee dames en twee heren. De heldere lach van een der beide jongemannen zou Hermien uit duizend andere herkend hebben. Zo kon alleen Frans Ruisink zijn uitgelatenheid botvieren. Even verstomde de lach, toen in een ondeelbaar ogenblik hun blikken elkander kruisten. Dan was het rijtuig weer voorbij, en het meisje met de rode tulpen in de hand vervolgde kalm haar weg door de steeds drukker wordende straten.

De lantaarns brandden reeds, toen Hermien de huisdeur opende en het verwonderde het meisje, dat haar grootmoeder de lamp nog niet had aangestoken, want in de huiskamer

was de schemering reeds bijna overgegaan in duisternis.

Op haar stoel bij het raam, met de grote kater op de knieën, zat de oude vrouw voor de tafel.

Toen Hermien binnentrad sprak ze : „Kom, ik zal eens gauw de lamp opsteken ; ik geloof werkelijk, dat ik heb zitten dutten.”

„Blijf zitten, grootje,” riep Hermien, „ik steek de lamp al aan,” en het volgende ogenblik verlichtte de heldere schijn het vriendelijke huiskamertje.

't Viel Hermien op, hoe sterk grootmoeder de laatste tijd was verouderd en een onbestemd gevoel van onrust kwam over haar.

Aanvankelijk verdween die onrust weer ; grootmoeder kevelde zo opgeruimd en tevreden, dat Hermien dacht : het kwam zeker door het plotselinge schelle licht toen ik zoëven de lamp opstak, dat ze mij zo bleek en vermagerd toescheen.

Later op de avond kwam echter haar onrust toch weer terug, waarvoor het gesprek dan ook wel enige aanleiding gaf.

„Hermien, wat enig mooi vind ik die rode tulpen,” sprak grootje.

„Jammer maar,” antwoordde Hermien glimlachend, „dat hun pracht zo kort duurt”

„'t Is waar,” meende de oude vrouw, „zij overleven de lente niet lang, ook al worden ze niet door mensenheden afgesneden. Ze vervullen hun bestemming. De tulp is een voorjaarsbloem, en ze moet ras verdwijnen om haar plaats af te staan aan andere bloemen ; alles heeft zijn bestemde tijd. Ook de mens moet plaats maken voor een volgend geslacht, om evenals die tulp tot het stof weer te keren, waaruit hij voortkwam, doch de ziel is voor de nimmer eindigende eeuwigheid bestemd en daarvoor moet je bereid zijn.”

De oude vrouw, die over het vaasje met tulpen gebogen bij het kleine hoektafeltje had gestaan, zonk terug in haar leunstoel en bedekte een ogenblik de ogen met de gerimpelde hand.

„Bent u zo moe, grootje ?” vroeg Hermien.

De oude vrouw hoorde wel de bezorgde, ongeruste toon in

de vraag van haar kleindochter en ze knikte met het hoofd.

„Ja, Hermien, ik heb dat vermoede gevoel al enige dagen gehad, doch lang niet zo erg als nu, en hoewel ik er me tegen tracht te verzetten, wordt het me toch soms de baas”

Voor Hermien begon het steeds duidelijker te worden, dat grootmoeders dagen hier op aarde wellicht geteld waren. Ze verweet het zichzelf, dat ze de lichamelijke achteruitgang niet eerder opgemerkt had.

De oude vrouw liep reeds tegen de tachtig en onvermoeid had ze tot nu toe nog gewerkt.

Was het misschien te veel voor haar geweest en had ze haar krachten overschat?

Langzamerhand begonnen grootmoeders krachten af te nemen, maar toen Hermien sprak van een dokter halen, haalde ze glimlachend de schouders op.

„Waarom toch, kind? Ik ben feitelijk zo gezond als het maar wezen kan, en tegen ouderdomsbezwaren helpen immers toch geen pillen of poeders.”

Grootje bleef opgewekt; ze keuvelde met haar kanarievogel, bestrafte de kater als deze het verdiende, en neuriede vaak de bekende Psalm-melodieën.

Hermien zorgde er voor, dat een goed, flink meisje uit de buurt, onder grootjes toezicht, het nodige huiswerk verrichtte en zo ging de zomer voorbij en de herfst kwam met zijn storm en regenvlagen.

De oude vrouw zat thans bijna voortdurend in haar oude leunstoel te dommelen, totdat in het begin van December, op een heldere Zondagmorgen het einde kwam, een einde zonder doodstrijd of verschrikking.

* *
*

't Was Oudejaarsavond en Hermien Erwald was wat vroeger van de zaak huiswaarts gekeerd dan op een gewone avond.

De winterdag was prachtig geweest, het zonnetje had helder

geschenen over de huizenmassa van de grote stad, en nu tintelden de sterren hoog en diep aan de klare hemel; de vorst deed de dunne laag sneeuw op de daken schitteren in het koude maanlicht.

't Was druk en vrolijk geweest op straat, toen Hermien van de winkel kwam, doch ze had er niet veel oog voor gehad en stil en in zichzelf gekeerd had ze haar weg vervolgd. En nu was ze thuis, in haar eigen huisje.

Toen ze binnenkwam zat het meisje, dat na grootmoeders dood bij haar gebleven was, reeds op hete kolen om weg te komen; het was immers Oudejaarsavond en dan verlangt een ieder naar eigen huis en haard.

„Alles is in orde, juffrouw,” sprak het meisje, zodra Hermien haar mantel had uitgedaan. „Zou ik nu misschien weg mogen gaan? 't Is Oudejaarsavond.

„Ja zeker, Netje, je kunt gaan hoor,” antwoordde Hermien vriendelijk, en toen zij het meisje haar loon uitbetaalde, voegde ze er iets extra's bij met de woorden: „Hier, Net, koop daar onderweg wat oliebollen voor, dan kun je ze thuis trakteren.”

Het meisje kreeg een kleur van blijdschap en toen ze bedankt had en reeds naar haar wollen doek greep om die om te slaan, wendde ze zich nog even om en zei hartelijk:

„Juffrouw, als ik soms nog iets voor u doen kan, dan zegt u het maar. Zo'n razende haast heb ik niet”

„Nee Net, ga maar gauw naar huis, de grond brandt onder je voeten,” merkte Hermien lachend op, en het volgende ogenblik trippelde het kittige meisje reeds met vlugge tred over de ongelijke keien van de Berkengracht.

Hermien Erwald was alleen

Even sloeg ze een blik op de klok en mompelde dan: „Dit zal de eenzaamste Oudejaarsavond worden, die je ooit beleefd hebt, Hermien. Doch grootje was gewoon te zeggen: 't Is dwaas en zondig te tobben over dingen, die niet te veranderen zijn, dwaas omdat het nutteloos is, en zondig omdat men niet wenst te berusten in de wil van God.”

Waarom had ze de goedgeemeende uitnodiging van een der

oudere dames van het modemagazijn afgeslagen, die haar vroeg, de Oudejaarsavond in haar stille familiekring te komen doorbrengen?

Ze was immers nog maar vijf-en-twintig jaar oud en als ze in de winkel blééf en op dezelfde voet bleef voortleven als nu, dan behoefde ze niet bezorgd te zijn, dat ze niet ruimschoots in haar onderhoud zou kunnen voorzien, doch — hoe eentonig leek haar die lange weg door het leven! Zou dat haar bestemming moeten zijn?

Even huiverde ze. Nu draaide ze de lamp wat op, deed verse thee in de trekpot en nam opnieuw plaats in de oude leunstoel, waar ze weer verviel in stille overpeinzing. Hoe genoeglijk had ze de vorige Oudejaarsavond nog met grootmoeder doorgebracht!

Nu bladerde Hermien in de Bijbel en op vele plaatsen in het oude Boek vond ze de teksten aangestreept, waarop grootmoeders aandacht en belangstelling in het bijzonder gevestigd was geweest.

Hermien las enige gedeelten en in haar gemoed werd het rustiger. Stil bad ze: „O Heere, maak mij rustig en sterk door het geloof, opdat ik blijmoedig, en vertrouwend op Uw Vaderzorg, mijn verdere levensweg mag bewandelen!”

Nu werd haar aandacht even afgeleid door de hoefslag van paarden en het ratelen van rijtuigwielen op de keien van de gracht.

Zou er een dokter gehaald zijn in de buurt?

Lang tijd voor veronderstellingen maken kreeg Hermien niet. Voetstappen naderden haar huisdeur, terwijl een ogenblik later de huisbel overging.

Toen zij haastig naar voren liep en de deur opende stond een palfrenier, in keurige livrei, vóór haar.

„Bent u juffrouw Erwald?” vroeg de palfrenier met een beleefde tik aan zijn gegalonneerde hoed.

En op haar toestemmend antwoord vervolgde hij: „Mevrouw Nicholler zou u graag een ogenblik spreken en mocht u thans geen gelegenheid hebben, zoudt u dan morgen, onverschillig

op welk uur, u even willen vervoegen aan villa Buitenzorg, hoek Bloemsingel ?”

De eerste gedachte, die Hermien door het hoofd ging, was, dat mevrouw Nicholler iets had te bespreken in betrekking tot haar werk, doch dat leek toch niet waarschijnlijk

„Heel graag zal ik mevrouw nu ontvangen,” antwoordde ze de palfrenier, die daarop het portier van het rijtuig opende en een in kostbaar bont gehulde dame hielp uitstappen.

Met een verhoogde bloos op de wangen, doch met aangeboren gemakkelijheid, ging Hermien haar voorname bezoekerster voor door het nauwe portaaltje naar haar warme huiskamer.

Nauwelijks was ze gezeten of ze begon : „Graag zou ik een kwartiertje ongestoord met u praten. Houd ik u nergens van af ?”

„Neen, mevrouw, ik heb de tijd aan mijzelf, want ik ben geheel alleen en niemand zal ons storen, zover ik kan nagaan.”

„Op Oudejaarsavond zijn gewoonlijk niet veel mensen alléén, maar dat u alleen zoudt zijn, vermoedde ik wel, omdat ik aan het magazijn naar u gevraagd heb. U was toen echter juist vertrokken en een der oudere dames vertelde mij, dat u de uitnodiging, om Oudejaarsavond bij haar door te brengen, had afgeslagen, dus dat u naar alle waarschijnlijkheid wel alleen thuis zoudt zijn. Daarom ben ik, uit de kerk komende, even langs gereden.

U zult,” zo ging de dame voort, „enigszins verwonderd zijn over mijn komst, en ik zal u dadelijk de reden daarvan mededelen. Mag ik u echter enige vragen van vertrouwelijke aard doen ?”

„Zeker, mevrouw,” antwoordde Hermien, „doch mag ik u eerst een kop thee aanbieden ?”

„Heel graag. Intussen zal ik de koetsier zeggen, dat hij naar huis rijdt. 't Is veel te koud om op straat te wachten. Hij kan over een uurtje terugkomen.”

Een ogenblik later zaten de beide vrouwen zo verschillend van leeftijd, stand en aardse omstandigheden bij elkaar.

Hermien kon niet begrijpen met welke bedoeling mevrouw

Nicholler, die enigszins teruggetrokken leefde en voor onge-
naakbaar doorging, haar in haar nederige woning kwam be-
zoeken, doch iets in de toon van die klankvolle stem sprak tot
haar hart en bracht haar er vanzelf toe om vertrouwelijk over
haar levensomstandigheden te spreken.

Hermien vertelde van haar jeugd, van haar vrolijke vader,
haar zachtzinnige, zwakke moeder, van haar opgewekte, altijd
werkende en zorgende grootmoeder. Ze vertelde van de wrede
dood, die, zo spoedig na elkander, haar vader en moeder had
opgeëist.

Toen sprak ze van grootmoeders opofferende liefde, die haar
had gekoesterd, en die haar jeugd, ondanks de nederige levens-
omstandigheden, blij en zonnig had gemaakt. Ze verzweeg ook
niet, dat de oude vrouw geweest was op de eeuwige dingen en
zelf het voorbeeld had gegeven van een blijmoedig Godsver-
trouwen.

Zwijgend had de bezoekerster geluisterd, terwijl Hermien
Erwald haar eenvoudige geschiedenis verhaalde, en slechts nu
en dan had ze door een hoofdknik het meisje aangemoedigd om
verder te gaan.

„Ruim drie weken geleden is mijn grootmoeder gestorven
mevrouw, en verder heb ik er niets aan toe te voegen,” eindigde
Hermien haar mededeling.

„Ik dank u voor uw vertrouwen,” sprak thans mevrouw
Nicholler, „het is wel hard, zo jong reeds geheel alleen op de
wereld te staan, doch, zoals ik bemerkte heb, bent u zelf ook een
kind van God en hebt een Vader in de hemel. Die zekerheid is
wel het beste wat u bezitten kunt. En zeker zult ook u onder-
vinden, dat God de Vader is der wezen.

Maar nu nog een enkele vraag, en dan deel ik u het doel
mijner komst mede.

Hebt u soms reeds plannen gemaakt voor uw toekomst of
denkt u voorlopig op dezelfde wijze te blijven leven en in uw
onderhoud te voorzien?”

Even aarzelde Hermien vóór ze deze vraag van mevrouw
Nicholler beantwoordde, maar dan antwoordde ze :

„Hierop kan ik u geen afdoend antwoord geven, omdat ik het eigenlijk zelf niet weet.”

Weer aarzelde ze even en ze kon het niet helpen, dat haar ogen zich vulden met tranen. Doch ze herstelde zich en ging voort : „Het huisje is mijn eigendom en ik verdien genoeg om in m'n onderhoud te voorzien, maar deze weg lijkt mij zo een-tonig en eenzaam. Toch zal ik hem wel moeten bewandelen, mevrouw ; ik zou tenminste voor het ogenblik geen andere, betere weten,” voegde ze er met een treurige glimlach bij.

„Mag ik dan eens met een voorstel voor de dag komen ?” sprak mevrouw Nicholler, „want dat is toch de reden van mijn bezoek. U weet misschien, dat mijn echtgenoot een jaar geleden gestorven is ?” Het meisje bevestigde deze vraag met een hoofdknik.

„Wat u echter mogelijk nog niet weet, is, dat mijn enige dochter, die van jongsaf reeds zenuwachtig en zwaarmoedig was, door die plotselinge dood van haar vader zó geschokt is, dat ze zich geheel tracht te onttrekken aan de samenleving. Haar gemoedstoestand is van dien aard geworden, dat de doktoren mij ten sterkste hebben aangeraden, alle pogingen in het werk te stellen om haar afleiding te verschaffen, daar zij anders vrezet, dat die zwaarmoedigheid in een ongeneeslijke kwaal zal overgaan.

Het beste achten zij een langdurig verblijf in het buitenland en dan liefst op verschillende plaatsen, zodat ze veel nieuwe indrukken ontvangt. Na rijp beraad ben ik besloten, om dat advies op te volgen, doch u begrijpt, dat er heel wat geregeld moet worden, eer ik aan vertrekken kan denken.

Uit de aard der zaak wil ik niet meer dienstpersioneel mede op reis nemen dan belsit noodzakelijk is en daarom had ik mij voorgesteld, dat slechts één mannelijke bediende ons zou vergezellen, waarvoor ik reeds een geschikt persoon op 't oog heb.

Van oneindig veel meer belang acht ik het echter, om iemand te vinden, die geschikt en bereid is, om mij en mijn ongelukkig kind te vergezellen als, laat ik zeggen, juffrouw van gezelschap,

hoewel deze aanduiding eigenlijk niet precies weergeeft wat ik bedoel.

Het zou een jongedame moeten zijn, die genegen is mij voor onbepaalde tijd te vergezellen, overal waarheen ik verkies te reizen ; die dus geheel vrij is in haar doen en laten. Dan is een vereiste : enige algemene ontwikkeling, maar bovenal een Christelijke levensopvatting en een liefdevol, standvastig karakter."

Weer zweeg mevrouw Nicholler en keek Hermien met een onderzoekende blik aan.

't Was het jonge meisje op dat ogenblik wonderlijk te moede ; ze begreep natuurlijk de bedoeling van haar bezoeker, die zo vriendelijk en vertrouwelijk tot haar sprak, en de verhoogde bloos op haar wangen toonde mevrouw Nicholler duidelijk genoeg, dat er heel veel in het hart van Hermien omging.

„Laat ik nu maar aanstonds zeggen," ging mevrouw Nicholler voort, „dat ik in u de persoon meen gevonden te hebben, die mij geschikt lijkt voor het doel, dat ik mij heb voorgesteld, en ik hoop ten zeerste, juffrouw Erwald, dat ik mij hierin niet heb vergist, al begrijp ik dat mijn voorstel voor u veel te onverwacht komt om reeds aanstonds een besluit te nemen. Thans vraag ik u enkel maar : wilt u eens rustig en ernstig over mijn voorstel nadenken ?"

Een ogenblik bleef het meisje vóór zich kijken als om haar gedachten te verzamelen, doch dan richtte ze het hoofd op en haar donkere ogen zagen de dame met openhartige blik aan.

„Wat mij betreft, mevrouw Nicholler, kan ik wel zeggen, dat in mijn tegenwoordige omstandigheden het nemen van een besluit voor mij niet moeilijk is, doch vergunt u mij op te merken, dat ik in geen geval kan voldoen aan de door u gestelde eisen."

„En waarom niet ?" vroeg mevrouw glimlachend, „aan welke van mijn voorwaarden denkt u niet te kunnen voldoen ? Valt het u misschien toch te zwaar om uw geboorteplaats en huisje te verlaten ?"

„Neen mevrouw, nu mijn grootmoeder op het kerkhof ligt, is er niets meer, wat mij hier nog bindt. Doch ik heb slechts gewoon lager onderwijs genoten en ben reeds op mijn twaalfde

jaar van school gegaan. Van algemene ontwikkeling is dus bij mij geen sprake."

„Misschien heb ik mij niet duidelijk genoeg uitgedrukt en had liever het woord mensenkennis moeten gebruiken in plaats van algemene ontwikkeling," viel mevrouw Nicholler haar in de rede. „Mensenkennis hebt u, daar ben ik van overtuigd, voldoende opgedaan in de verschillende afdelingen van het modemagazijn, waar u werkt, en wat het tekort aan algemene ontwikkeling betreft, dat kunt u bij mij met wat aanleg en goede wil nog aanvullen gedurende de maanden, die we nog hier zijn. Vóór de Meimaand in het land is, denk ik niet gereed te zijn voor de reis, die misschien zeer lang zal duren."

„Er zal voor mij, na mijn dagtaak, niet zo heel veel tijd overschieten om te leren, mevrouw," sprak Hermien thans.

„Neen, u begrijpt mij verkeerd, juffrouw Erwald. Indien u mijn voorstel aanneemt, is mijn bedoeling, dat u zo spoedig mogelijk uw tegenwoordige betrekking verlaat en bij mij uw intrek neemt. Dan zal er tijd genoeg zijn voor u, om te leren wat u nog ontbreekt. Hebt u dus daarover geen zorg."

Op dit ogenblik klonk de hoefslag der paarden op de keien en het rijtuig van mevrouw Nicholler hield stil voor de huisdeur. Even keek de bezoeker op de klok en sprak dan glimlachend : „Mijn koetsier is geen minuut te vroeg of te laat, doch de tijd is mij wel wat al te vlug voorbijgegaan. Eigenlijk ben ik nog niet uitgepraat. Zoudt u me niet het genoegen kunnen doen, om mee te rijden naar mijn huis? Dan kunt u op ongezochte wijze mijn ongelukkige dochter in haar eigen omgeving ontmoeten, en u voorlopig een voorstelling maken van het kleine kringetje waarin u, zo God wil, misschien geruime tijd zult worden opgenomen. U bent natuurlijk ook na uw bezoek te mijnen huize nog vrij om te doen wat u wilt."

„Ik zou graag van uw vriendelijke uitnodiging gebruik maken, mevrouw," antwoordde Hermien verlegen, „doch ik ben er niet voor gekleed en het rijtuig wacht."

„Dat donkere japonnetje staat u best, juffrouw Erwald,"

sprak mevrouw Nicholler lachende. „U hebt niets anders te doen dan een mantel aan te trekken en een hoed op te zetten, en dan met me in te stappen. U begrijpt zeker wel, dat het mijn bedoeling is, dat u ook het verdere van de nacht in mijn huis doorbrengt ; de Oudejaarsavond eindigt eerst te middernacht en dan kunt u niet meer naar huis terugkeren ; daarom zou ik u willen aanraden nachtgoed mee te nemen, dan kunt u na het ontbijt morgenochtend desgewenst weer vertrekken.”

Nu had Hermien geen bezwaar meer en binnen heel korte tijd had ze alles in huis geregeld en was ze gereed om mee te gaan.

't Leek haar een droom, toen ze naast mevrouw Nicholler in het rijtuig zat en over de Berkengracht reed.

Het duurde niet lang of het rijtuig hield stil en de helderbrandende rijtuiglantaarns wierpen hun licht op de hoge ijzeren poort van villa Buitenzorg. De palfrenier, die vlug van de bok was gesprongen, opende reeds de zware poortdeuren, en toen rolde het rijtuig over een breed kiezelpad door een laan van prachtige beuken, om dan voor het hoge, statige gebouw te blijven stilstaan.

Hermien was meer dan eens op Buitenzorg geweest, als ze door mevrouw Nicholler ontboden was, om de in het modemagazijn gekochte kledingstukken te passen of te veranderen, doch dan had ze steeds mevrouw zelf aangetroffen, en soms was er ook een bejaarde kamenier bij geweest ; nooit echter had ze de dochter des huizes ontmoet.

Het meisje kon een gevoel van beklemming niet van zich afzetten, nu ze op het punt stond een andere levensrichting te kiezen ; in haar hart was ze reeds besloten, op het voorstel van mevrouw Nicholler in te gaan, doch zou ze geschikt zijn voor de haar wachtende taak ?

Nauwelijks stond het rijtuig stil, of de grote voordeur werd geopend en een ogenblik later ging mevrouw Nicholler haar gast voor door de hoge marmeren vestibule in de lange helderverlichte gang. Nadat een kamermeisje de mantels had aangenomen, bracht ze Hermien in een smaakvol gemeubileerde

kamer, waar een helder brandende open haard een aangename warmte verspreidde.

„Ziezo, juffrouw Erwald, hier kan ik u nog even over een en ander inlichten in verband met hetgeen we bij u thuis reeds besproken hebben.

Het zal u misschien verwonderen, dat er op Oudejaarsavond hier geen gasten aanwezig zijn. Toen mijnheer Nicholler nog leefde, hadden we meestal op zulke avonden een talrijk gezelschap van vrienden en bekenden bijeen, doch na diens dood heb ik mij — in hoofdzaak ter wille van mijn dochter — zoveel mogelijk uit het gezellige leven teruggetrokken. De gewone conversatie maakt haar zenuwachtig en vermoeid en nu de doktoren mij hebben aangeraden, met haar te gaan reizen, geloof ik, dat ze zich in elk geval moet wennen aan iemand, die dagelijks in haar omgeving moet zijn. Doch luister nu goed, juffrouw Erwald. Het zal in hoofdzaak afhangen van uw tact en geduld om met haar op enigszins vertrouwelijke voet te geraken. Slechts dan bestaat er kans, dat ge enige invloed ten goede op haar zoudt kunnen uitoefenen.

Laat het nu niet verwonderen of verontwaardigen, indien mijn dochter u niet de minste opmerkzaamheid schenkt ; dat is zelfs zéér waarschijnlijk, en het zal juist uw doel moeten zijn, de onverschilligheid ten opzichte van mensen en dingen, die ik beschouw als een uitvloeisel van haar zwaarmoedige lusteloosheid, te overwinnen.”

Mevrouw Nicholler bleef een wijle peinzend vóór zich uit staren.

Daar klonken uit een kamer aan de overzijde van de brede gang zachte tonen, blijkbaar door een bekwame hand aan de piano ontlokt.

„Mijn dochter speelt, juffrouw Erwald,” merkte mevrouw op, „luister nu goed en als u gevoel voor muziek hebt, zult u reeds aan haar spel kunnen horen, hoe haar gemoedsgesteldheid meestal is.”

Neen, Hermien had niet veel muziekkennis, doch gevoel voor muziek was haar aangeboren.

Toen Hermien even geluisterd had naar het pianospel van de dochter des huizes, vergat ze alles om zich heen door de machtige invloed dier tonen. Eerst in de aanvang zacht en klagend als de stem van een vermoeid en verdwaald kind, dan in steeds toenemende kracht aanzwellend, om ten slotte weg te sterven in een melodie, zó vol sombere weemoed, dat zowel Hermien als mevrouw Nicholler onder de indruk kwamen.

Een ogenblik bleef het doodstil. Toen legde mevrouw Nicholler de hand op Hermiens schouder en vroeg : „Kunt u zingen, juffrouw Erwald ?”

„Ik kan wel zingen, mevrouw,” antwoordde ze, „doch geen geschoolde zang ; ik heb nooit de tijd of de middelen gehad, om zang of muziek te leren.”

„Dat doet er niet toe, de nachtegaal leerde het óók niet, en tóch brengt zijn zang de mens in verrukking. Toe, doet u mij het genoeg en zing iets, mogelijk trekt het de aandacht van mijn dochter en dat zou al iets zijn gewonnen.”

„Ach mevrouw, misschien wilt u, dat ik een vrolijk lied zing, een melodie, die kan opwekken, doch werkelijk, het zou mij thans, na wat ik daareven hoorde, beslist onmogelijk zijn.”

„Zingt u maar gerust, wat u zelf denkt, dat goed is.”

Nu verzette Hermien zich niet langer en een ogenblik later klonk als een antwoord op de zoëven gehoorde melodie het indrukwekkende Oudejaarsavondgezag :

Uren, dagen, maanden, jaren,
Vliegen als een schaduw heen.
Ach, wij vinden waar wij staren,
Niets bestendigs hier beneên.
Op de weg, die wij betreden,
Ligt geen voetstap die beklijft.
Al het heden wordt verleden,
Schoon 't ons toegerekend blijft.

Nauwelijks had Hermien het laatste woord gezongen of de kamerdeur ging open en op de drempel stond de dochter van

mevrouw Nicholler. Hoog en slank was haar gestalte en ze had werkelijk mooi genoemd kunnen worden, indien haar wangen niet ingevallen waren en het gehele gelaat niet zo dodelijk bleek had gezien.

Zwijgend rustte de blik van haar diepblauwe ogen op het bloeiende gelaat van Hermien Erwald en in haar houding kwam iets aarzelends, alsof ze in twijfel stond, de kamer binnen te treden, of weer terug te keren en zich te verwijderen.

„Kom binnen, Nora,” sprak mevrouw Nicholler op haar kalme, rustige toon. „Er zijn vanavond geen andere gasten dan juffrouw Erwald alleen. Ik heb haar uitgenodigd om de Oudejaarsavond bij ons door te brengen en ik zou het erg prettig vinden, als je een beetje bij ons bleef.”

Even knikte de jongedame in de richting van Hermien, doch dan keerde ze zich tot haar moeder, en Hermien merkte, dat een pijnlijke trek om haar bleke lippen speelde.

„Ach moeder, ik gevoel mij zó moe, en heb zó'n zwaar gevoel in het hoofd, dat ik maar liever op mijn kamer blijf, en vroeg naar bed ga.”

„Kom Nora,” sprak de moeder op overredende toon, „waarom zou je de laatste avond van het jaar mij nu niet eens het genoegen kunnen doen, om mij een paar uurtjes gezelschap te houden?”

„Waarom toch, moeder, kan ik niet op mijn kamer blijven, als ik dat nu liever doe?”

De woorden werden met zachte stem gesproken, maar in de klank lag meer een diepe neerslachtigheid dan wel weerzin of verzet. Hermien gevoelde, hoe zwaar de strijd der arme moeder was tegen de dodelijke zwaarmoedigheid, die de ziel van haar enig kind vervulde.

„Ik heb nu liever, dat je hier blijft, Nora,” sprak mevrouw op vaste toon, „en ik zal je ook zeggen waarom,” voegde ze er bij.

Een trotse, bijna harde uitdrukking lag om de bleke mond van de jongedame, toen ze vroeg :

„Moet mij dit bepaald gezegd worden in het bijzijn van een vreemde?”

Het bloed steeg Hermien Erwald in het gelaat, terwijl ze aanstalten maakte om op te staan.

„Neemt u mij niet kwalijk, mevrouw !”

Mevrouw Nicholler legde het jonge meisje de hand op de schouder en noodzaakte haar met zachte drang, weer te gaan zitten.

„Heb ik je niet gezegd, Nora, dat ik juffrouw Erwald zelf uitgenodigd heb om de Oudejaarsavond bij ons door te brengen? Je begrijpt zeker wel, dat ik daarvoor een bepaalde reden had, en om je die nu mede te delen, verzoek ik je nogmaals om vanavond niet weg te lopen.”

Met grote kalmte, doch op een wijze, die alle tegenspraak uitsloot, had mevrouw Nicholler gesproken en zonder verder een enkel woord te spreken, ging de dochter des huizes in een gemakkelijke stoel zitten.

Mevrouw Nicholler scheen ten volle de pijnlijke toestand, waarin Hermien zich bevond, te beseffen. Zonder dat haar ongelukkige dochter, die lusteloos vóór zich uit zat te staren, het bemerkte, knikte ze het meisje bemoedigend toe, om zich daarna op zachte, maar toch enigszins verwijtende toon opnieuw tot haar dochter te wenden.

„Je noemt juffrouw Erwald een vreemde, doch ik hoop van ganser harte, dat zij spoedig geen vreemde meer voor je zal zijn, Nora”

Deze bleef echter in dezelfde lusteloze houding zitten en gaf geen enkel blijk van belangstelling in hetgeen ze te horen kreeg.

Mevrouw Nicholler evenwel ging onverstoorbaar kalm voort : „Luister nu eens goed. De doktoren, die ik over je toestand heb geraadpleegd, raadden aan, om eens een grote reis te ondernemen en daartoe ben ik nu besloten.”

Met een verschrikte uitdrukking op het gelaat keek Nora thans haar moeder aan en sprak toen met telkens afgebroken stem : „Maar moeder, ik ben immers niet ziek? Waarom moeten we weg van Buitenzorg, uit deze stad, van de plaats, waar vader begraven ligt en waar ik ook wil rusten?”

Zonder op één dezer vragen antwoord te geven, vervolgde de moeder :

„Het ligt in mijn bedoeling om in Mei te vertrekken. Waar het thans een reis betreft van lange duur, zijn er natuurlijk nog heel wat voorbereidingen te treffen. Vroeger zorgde je vader voor alles, maar nu moet ik alles zelf regelen”

„Och moeder, laten we het dan toch in vredesnaam niet doen. U zegt zelf, dat er voor zoveel te zorgen is, terwijl ik, om wie u eigenlijk alleen deze plannen hebt gemaakt, niets liever wens, dan hier te blijven; 't is dan toch immers dwaasheid”

„Als de Meimaand in het land komt, zullen we, zo God wil, vertrekken, dat staat vast,” viel mevrouw Nicholler haar dochter in de rede, „en daar we als vanzelfsprekend hulp nodig hebben op reis, ben ik besloten, om Adriaan, onze huisknecht mee te nemen als bediende. Van groter belang is echter een dame te vinden, die ons behulpzaam kan zijn in veel meer gevallen dan ik thans in staat ben op te noemen, doch die steeds in onze onmiddellijke nabijheid zal verkeren en bereid moet zijn, ons in alles van dienst te wezen. Zo iemand meen ik in juffrouw Erwald, die ik reeds sedert lang ken, te hebben gevonden, en omdat ik over deze gewichtige zaak met juffrouw Erwald in onderhandeling ben, heb ik haar uitgenodigd, deze avond bij ons door te brengen.

En nu hoop ik, dat je de laatste avond van dit jaar eens voor enkele uren kunt vergeten, wat je geest neerdrukt en je jeugd versombert ; jouw leed is toch ook het mijne, en wat baat het, steeds maar te tobben over hetgeen immers onherroepelijk voorbij is ?”

In dit oogenblik moest Hermien denken aan wat haar grootmoeder altijd zei, en wat ook in het begin van deze avond haarzelf voor de aandacht kwam, toen ze alleen in haar huisje zat :

„'t Is dwaas en zondig te tobben over dingen, die niet te veranderen zijn : dwaás, omdat het nutteloos is, en zondig, omdat men niet wenst te berusten in de wil van zijn hemelse Vader.”

Zó sprak de oude in haar eenvoudig, maar rotsvast, onwankelbaar geloof, en ze had het immers in haar zware levensstrijd

bewezen, dat ze kon berusten in de wil van God, en, vastberaden haar kruis dragend, werkend en biddend kon voortgaan.

Terwijl deze gedachten Hermien Erwald bezighielden, was het stil, doodstil in het prachtige vertrek, waar niets ontbrak wat voor geld te verkrijgen was.

Op dit ogenblik sloeg een prachtig gebeeldhouwde klok zijn tien slagen. Toen de laatste slag had geklonken, hief juffrouw Nora het hoofd op en terwijl haar diepblauwe ogen het meisje tegenover haar enige seconden onderzoekend in het gelaat keken, zei ze :

„U hebt zoëven dat Oudejaarsavondlied gezongen, juffrouw Erwald, wat bracht u er toe, juist dat lied te zingen ?”

„Mevrouw Nicholler verzocht mij iets te zingen en ik had juist uw pianospel gehoord, dat mij tot in de ziel ontroerde, daarom kon ik niet anders zingen dan juist dat lied zo vol weemoed en scheidenssmart.”

„'t Waren zeker maar indrukken van een ogenblik, morgen is die stemming voorbij, en kunt u weer vrolijk lachen om allerlei nietige beuzelingen; u bent sterk en gezond en hebt zeker nog geen verliezen te betreuren van hen, die u lief waren. . . .”

Er lag bitterheid in deze zacht als tot zichzelf gemompelde woorden, en thans wendde de jongedame het hoofd weer af en staarde met strakke blik vóór zich uit.

„Je vergist je wel heel erg ten opzichte van juffrouw Erwald, als je denkt, dat het leven haar slechts zonneschijn bracht, Nora,” sprak mevrouw Nicholler met nadruk. Meteen stond ze op en voegde er bij : „Ik zal even orders geven voor het gereed maken van de logeerkamer, daarna kunnen we in de eetkamer iets gebruiken.”

Toen de kamerdeur achter de vrouw des huizes was gesloten, keerde juffrouw Nora zich tot Hermien en vroeg ze :

„Wat bedoelde moeder met haar laatste opmerking? Is zij met uw levensomstandigheden bekend ?”

„Laat mij uw laatste vraag het eerst beantwoorden. Mevrouw Nicholler kent zóveel van mijn levensomstandigheden als ik

haar vanavond, op haar verzoek, heb medegedeeld, toen uw moeder mij in mijn woning kwam opzoeken."

„Waren uw huisgenoten tegenwoordig bij het onderhoud, dat ge met mama hadt?" vroeg Nora verder.

„Ik heb geen huisgenoten," was het eenvoudige antwoord van Hermien.

Nu keek de jongedame het meisje aan en herhaalde op zachte toon : „Geen huisgenoten?"

„Neen, juffrouw Nicholler, ik heb geen enkele huisgenoot, ik sta geheel alleen op de wereld."

Een zachtere blik kwam in de ogen van Nora en haar stem klonk iets minder koel, toen ze vroeg :

„Dan hebt u zeker uw ouders reeds zeer vroeg verloren, toen dat verlies nog niet zulk een diepe indruk op u kon maken, niet waar?"

„Wat zal ik daarvan zeggen? Het maakt voor een kind ook verschil, onder welke omstandigheden het zijn ouders moet missen, en vooral wat de dood van mijn vader betreft, waren die omstandigheden van dien aard, dat ik nooit de dag zal vergeten, waarop men hem deerlijk gewond van de fabriek, waarop hij werkte, thuis bracht. Mijn moeder overleefde vader slechts enkele maanden ; ze was niet sterk en enigszins zwaarmoedig ; ze kon haar vrolijke, sterke man niet missen en stierf van hartzeer."

Hermien zweeg even, bijna verschrikt door de gedachte, dat dit onderwerp mogelijk de neerslachtige stemming van de jongedame tegenover haar nog zou verergeren. Doch reeds vroeg deze : „Heeft men u toen naar het weeshuis gebracht? Of hoe ging het u verder?"

„Mijn grootmoeder woonde bij ons in en zij was geheel het tegenovergestelde van mijn arme moeder. Rusteloos en hard heeft zij gewerkt voor ons onderhoud en toen ik na drie of vier jaar de school kon verlaten, werkten we samen, totdat ik op het modemagazijn kwam, waar ik nu nog ben. In de eerste dagen van deze maand is mijn grootmoeder gestorven en nu ben ik alleen."

„Dan hebt u een treurige jeugd gehad, juffrouw Erwald,” sprak de jongedame, „nu begrijp ik tenminste wat moeder daarstraks bedoelde,” voegde ze er zacht bij, doch Hermien antwoordde terstond : „Nee, juffrouw Nicholler, een treurige jeugd heb ik niet gehad, vrolijk en blij zijn mijn meisjesjaren voorbijgegaan, en dat dank ik naast God, op Wie zij mij leerde vertrouwen, aan grootmoeder, over wier verlies ik mij niet gemakkelijk, doch met Gods hulp ook wel weer zal heenzetten.”

„Komt, jongedames, het eten is klaar, en we worden aan tafel verwacht !”

Met deze woorden nodigde mevrouw Nicholler de beide meisjes in de eetkamer. Het hart der moeder had geklopt van spanning, toen ze daarstraks met opzet de kamer verliet en haar dochter alleen liet met haar gast.

Ze vreesde immers, dat het eenvoudige volkskind, afgeschrikt door de koele, afwijzende houding, welke haar dochter de laatste paar jaren tegen vreemden en bekenden innam, geen poging zou wagen om een gesprek te beginnen; dat haar dochter daartoe zelf aanleiding zou geven, had ze allerminst verwacht.

Des te meer verraste en verheugde het haar, toen ze, de kamerdeur naderende, de stem van Hermien Erwald hoorde, en ook de opmerking van haar dochter, die meer belangstelling verraadde dan ze had durven hopen of verwachten.

Zonder enige op- of aanmerking te maken, volgde Nora haar moeder.

Voor het eerst van haar leven maakte de kleindochter van de mangelvrouw kennis met de genietingen, die rijkdom, gepaard met goede smaak, aanbieden, en met verwondering vestigden zich haar blikken op de gedekte tafel met haar overvloed van spijzen.

„Zulk een tafel bent u natuurlijk niet gewoon, juffrouw Erwald, doch zó eten wij ook niet elke dag,” merkte mevrouw Nicholler glimlachend op.

Het deed Hermien goed, dat de vrouw des huizes na deze woorden de handen vouwde en vroeg : „Zullen we bidden?”

De maaltijd verliep, de omstandigheden in aanmerking genomen, vrij gezellig.

Mevrouw Nicholler hield met Hermien het gesprek gaande.

Nora behield haar neerslachtige teruggetrokkenheid, en telkens als haar moeder een poging deed om haar in het gesprek te betrekken, stuitte die af op de korte afwijzende houding der jongedame.

Toch was mevrouw Nicholler reeds blij, dat haar dochter tenminste nu en dan scheen te luisteren naar hetgeen Hermien telkens opmerkte.

Mevrouw Nicholler kon niet nalaten, zich te verwonderen over het gemak, waarmede de eenvoudige winkeljuffrouw over sommige onderwerpen sprak.

Nauwelijks was het maal geëindigd of Nora, die bijna niets gebruikt had dan enige vruchten, verklaarde, dat ze thans naar haar slaapkamer wilde.

Haar moeder scheen haar niet te willen overhalen nog langer te blijven. Een ogenblik later was zij verdwenen, na met een kus van haar moeder en een koele hoofdknik van juffrouw Erwald afscheid te hebben genomen.

„En nu moeten wij nog een enkel woord met elkaar spreken.”

Met deze woorden wendde mevrouw Nicholler zich tot Hermien, en op zakelijke toon ging ze voort : „Juffrouw Erwald, ik heb u vanavond in uw eigen woning opgezocht om u enigszins in uw omgeving te kunnen waarnemen en ik heb u daarna in mijn huis gebracht, opdat u in de gelegenheid zoudt zijn, enigermate een denkbeeld te vormen van de taak, die ik van u verwacht. U hebt thans mijn dochter ontmoet en haar gezien in een betere stemming dan ik had durven hopen of verwachten.

U zult ons,” zo ging ze voort, „als kamenier en dame van gezelschap moeten dienen, en, zoals u weet, voor onbepaalde tijd ons vergezellen naar het buitenland. Wat uw salaris betreft, zal ik u natuurlijk meer betalen dan u nu verdient, terwijl u voorts alles vrij hebt. Zoals ik u reeds heb medegedeeld, duurt het nog ongeveer een half jaar, voor ik aan vertrekken kan

denken, doch ik zou het op prijs stellen, indien u dadelijk in mijn dienst zoudt kunnen treden. U kunt dan de tijd, die ons rest vóór het vertrek, benutten om op de hoogte te komen van verschillende dingen. Dit zijn zo ongeveer mijn voorwaarden en nu hebt u natuurlijk óók het recht om uw voorwaarden te stellen."

Lang aarzelen lag niet in het karakter van Hermien en in haar hart had ze reeds een besluit genomen.

„Voorwaarden heb ik niet te stellen, mevrouw," antwoordde ze bescheiden, „ik kan me geheel verenigen met uw voorstel. Slechts dit wens ik in het midden te brengen: indien het eens bleek, dat uw dochter zich niet kon wennen aan mijn tegenwoordigheid, dan zou mijn aanwezigheid mogelijk een verkeerde invloed op haar toestand uitoefenen; daarom zou ik willen voorstellen, in dit geval onze overeenkomst te verbreken."

„Wat dat betreft, juffrouw Erwald, ik geloof, dat mijn ongelukkig kind, wanneer zij dagelijks met u in aanraking komt en door u wordt geholpen, zich spoedig aan u zal wennen en u niet meer zou willen missen."

„Dan neem ik uw voorstel aan, mevrouw, en kunt u ten volle over mij beschikken," sprak Hermien. „Moge God mij de kracht schenken om aan uw verwachtingen te voldoen; aan ijver en goede wil zal het mij niet ontbreken. In het begin zult u echter wel geduld met mij moeten gebruiken, mevrouw; zoals u weet bracht ik tot nu toe mijn leven door in een volkswijk en op een modemagazijn."

„Ik heb ondervinding genoeg opgedaan om te weten, dat beschaving en goede manieren voor sommigen gemakkelijk genoeg zijn te leren, doch dat een trouw en eerlijk, gelovig mensenhart van oneindig hoger waarde is dan deze uiterlijke dingen, die maar al te vaak blijken slechts een vernisje te zijn."

Plechting klonken thans twaalf klokslagen door de stilte van de nacht. Mevrouw Nicholler reikte Hermien de hand en sprak: „Het oude jaar is voorbij met wat het gaf en nam; God behoeft u in het nieuwe."

HOOFDSTUK V

Nooit was voor Hermien Erwald de tijd zo snel verstreken als in de maanden, die volgden op de in het vorige hoofdstuk beschreven Oudejaarsavond. In overleg met mevrouw Nicholler besloot ze tot de moeilijke stap, om haar huisje te verkopen; verhuren leverde, in haar wellicht langdurige afwezigheid, al te veel bezwaren op.

Reeds deed zich een koper voor, een jongeman, met wie ze op school gegaan had, die binnenkort zou trouwen en die graag de gezellige woning wilde kopen. Over de prijs was men het spoedig eens en zo kon in de eerstvolgende weken de overdracht plaats hebben.

Nog maar enkele dagen was Hermien in haar nieuwe betrekking, of mevrouw Nicholler bemerkte met innerlijke genoegdoening, dat ze zich in de gewezen winkeljuffrouw niet had vergist.

Zonder dat het opviel, paste Hermien zich in haar nieuwe omgeving dadelijk aan en wist zich overal nuttig te maken, waar het nodig bleek. Aanvankelijk was het de bedoeling van mevrouw geweest, Hermien nog wat lessen te laten geven; daar zij een hoogst ontwikkelde vrouw was, wilde ze eerst zelf een proef nemen, hoe het met de kennis en de ontwikkeling van het meisje stond.

Met fijne tact wist ze de gesprekken te brengen op onderwerpen van de meest uiteenlopende aard en zodoende wist mevrouw Nicholler al heel gauw, dat Hermien Erwald van veel meer kennis blijk gaf, dan zij in de verste verte had kunnen vermoeden. Bij een zekere gelegenheid merkte ze op: „U weet meer van historie, kunst, land- en volkenkunde en dergelijke wetenschappen af dan ik kon vermoeden, juffrouw Erwald; hoe is dat mogelijk?”

„Ik denk, dat mijn voorliefde om boeken te lezen, die over deze onderwerpen handelen, daaraan schuld heeft, mevrouw.”

„’t Was eerst mijn plan, u door een lerraar wat Franse les te laten geven, doch ik zou ook kunnen beproeven het zelf te doen ; gaat het niet, dan kunnen we altijd nog zien. Wat vindt u van dit idee, juffrouw Erwald ?”

„O, mevrouw, ik ben u heel dankbaar, dat u zich die moeite zoudt willen getroosten, doch ik vrees, dat ik u zal teleurstellen; u denkt er misschien niet aan, dat ik slechts tot mijn twaalfde jaar een lagere school heb bezocht.”

„We zullen zien, juffrouw Erwald, in elk geval willen we een proef nemen en er reeds morgen, direct na het ontbijt, mee beginnen.”

Het lesuurtje, waartegen Hermien nogal had opgezien, werd voor beiden een gezellig uurtje.

Voor Hermien, omdat ze zich vast voorgenomen had al het mogelijke te doen om mevrouw Nicholler niet teleur te stellen, en voor de leermeesteres, omdat ze zich telkens weer aange-trokken gevoelde tot dit volkskind met haar helder verstand, haar frisse, krachtige geest, die voor geen moeilijkheden zou terugdeinzen ; met haar aantrekkelijke verschijning, en óók haar eenvoudig, kinderlijk maar rotsvast geloof, dat zo ongezocht en niet op de voorgrond tredend, toch ten slotte zijn stempel drukte op haar ganse jonge leven.

Zoals reeds gezegd, vlóóg voor Hermien Erwald de tijd letterlijk voorbij ; trouwens aan bezigheden van allerlei aard ont-brak het haar niet, vooral niet, toen de tijd van vertrek naderde en mevrouw Nicholler haar laatste maatregelen trof en orde op haar zaken stelde.

’t Was op een der laatste dagen vóór het vertrek, een Zondag-namiddag. In de tuinkamer zaten mevrouw Nicholler, haar dochter en Hermien Erwald in gemakkelijke leunstoelen, en ge-noten van de heerlijke lentelucht, die door de wijd openstaande glazen deuren met kracht naar binnendrong.

Genieten in de ware zin des woords deed waarschijnlijk

echter alleen Hermien. De dochter des huizes staarde als naar gewoonte strak vóór zich uit de tuin in, doch die onbestemde blik was een maar al te goed bewijs, dat haar gedachten afdwaalden van de plek, waar ze zich bevond.

Nu en dan vestigde de moeder het oog op het bleke, lusteloze gelaat van haar enig kind, en zij kon de vrees niet overwinnen, dat al haar pogen om weer levenslust en levensmoed te brengen in het gemoed van haar dochter, op teleurstelling zou uitloopen. Haar enige hoop was nog gevestigd op haar jonge gezelschapsjuffrouw.

En toch, mevrouw Nicholler kon het zich niet ontveinzen, dat er ogenblikken waren, waarop ze meende bij haar dochter enige belangstelling te bespeuren ten opzichte van Hermien in verband met de reis, die ze op het punt stond te ondernemen, maar even later toonde zij zich weer zó totaal afgetrokken en gesloten, dat de hoop haar weer ontzonk.

Toen Hermien enige weken bij haar geweest was, had mevrouw Nicholler zo terloops eens tot haar dochter gezegd :

„Ik ben het met mijzelf nog niet eens of ik onze huishoudster mee op reis zal nemen, of juffrouw Erwald. Laatstgenoemde zou óók uitmuntend geschikt zijn om op Buitenzorg achter te blijven en de zorg voor alles op zich te nemen ; heb jij soms nog voorkeur voor een der dames ?”

Niet zonder spanning had mevrouw Nicholler het antwoord van haar dochter afgewacht.

„Och, moeder,” had ze gemelijk geantwoord, „u weet toch zelf het beste, wie de meeste geschikte is.”

Haar teleurstelling over dit antwoord verbergend, had mevrouw nog gezegd : „Welnu, dan zal het maar het beste zijn om de huishoudster mee te nemen ; die heeft in ieder geval meer ondervinding en zeer zeker meer gereisd dan juffrouw Erwald.”

Na die opmerking had de jongedame zich tot haar moeder gericht, en alsof het eerst nu tot haar doordrong, wat deze eigenlijk bedoelde, had ze gevraagd :

„Moet juffrouw Erwald hier op Buitenzorg achterblijven als wij weggaan, moeder ?”

„Je hebt zeker niet geluisterd naar wat ik tot je sprak,” had mevrouw Nicholler met zacht verwijtende stem geantwoord. „Ik heb je gevraagd of het je onverschillig was, wie met ons mee zal reizen. Uit je antwoord kan ik niet anders opmaken, dan dat het je volkomen onverschillig is, wie van de twee dames ons zal vergezellen.”

„Dan heb ik u daarstraks zeker niet goed verstaan, eigenlijk onverschillig is het mij niet, wie van haar bij ons blijft.”

„Als ik het zeggen mag,” zo ging het meisje veel levendiger dan ze sinds lang gewoon was, voort, „wilde ik wel, dat jufvrouw Erwald meeinging. Zij is me zo handig bij het kleden behulpzaam, doet nooit nutteloze vragen, en — ze is ook zo alléén. Doch”, ze had er met een bittere glimlach bijgevoegd, „lang zal ze wel niet blijven, daarvoor is ze immers te knap, en als ze straks haar grootmoeder vergeten is, zal ze vrolijk en vol levenslust ons spoedig genoeg verlaten.”

Met een zucht had mevrouw Nicholler zich van haar dochter afgewend; ze wist maar al te goed, dat, als haar dochter in die gemoedsstemming verkeerde, redeneren toch niet hielp. Dat Nora echter wel enigszins belang in de nieuwe huisgenote stelde, was nu bij haar vast komen te staan, en dat was toch ook weer een lichtpunt geweest.

Zo zaten ze dan thans bij elkander in de tuinkamer. Reeds daarstraks, toen Hermien de geurige thee in de kopjes schonk, stond haar eerste bezoek op Aleidahof haar weer een ogenblik helder voor de geest. Frans Ruisink zou ze nooit vergeten, hem had ze lief met haar ganse hart, doch berouw over haar verbroken verloving had ze niet, en als ze terugdacht aan haar verhouding tegenover de moeder van Frans, dan voelde ze zich gelukkig en vrij.

Zoëven had mevrouw nog gesproken over het aanvankelijke doel van hun reis. Men zou eerst de Harz gaan bezoeken, om daarna de warmste zomermaanden in een der grote Duitse badplaatsen door te brengen. Tegen de herfst wilde mevrouw dan naar het zachte Zuiden trekken.

Hermien had naar deze plannen geluisterd met van ver-

wachting tintelende ogen ; ze was immers nog niet veel verder geweest dan haar geboortestad, en een machtig verlangen maakte zich van haar meester om thans iets meer van de wereld te zien. Bovendien was het voor haar een weemoedig genoegen, dat de reis zou aanvangen met een bezoek aan Duitsland ; ze had immers ook Duits bloed in de aderen en de vroegste herinneringen uit haar kindsheid vertelden haar van de kloeke, Duitse werkman, op wiens knie ze vaak zat, als hij haar vertelde de oude sprookjes van zijn vaderland.

Op dit oogenblik diende de huisknecht twee dames aan, van wie hij de naamkaartjes aan mevrouw Nicholler overhandigde. „O, de beide dames Stolzer !” sprak ze, „laat het bezoek maar binnen, Adriaan.”

Zodra de dames hadden plaats genomen en belangstellend naar juffrouw Nora vroegen, gaf mevrouw Nicholler ten antwoord, dat haar dochter zoëven met zware hoofdpijn naar haar kamer was gegaan, doch dat een paar uren rust haar wel zouden opknappen.

De beide dames vertelden toen, dat ze gekomen waren voor een kort afscheidsbezoek vóór het vertrek der familie Nicholler naar het buitenland ; het speet haar, dat ze ook van juffrouw Nora niet persoonlijk afscheid konden nemen.

„Misschien echter,” merkte een van haar op, „komen we niet erg gelegen”

„O neen,” haastte zich mevrouw Nicholler te zeggen ; „uw bezoek is mij integendeel zeer aangenaam.” En zich dan tot Hermien wendende, vroeg ze : „Wilt u misschien even gaan zien of Nora soms het een of ander nodig heeft ?”

’t Was niet zonder een gevoel van beklemdheid, dat Hermien aan dit verzoek voldeed. Met een zeer bescheiden tikje op de kamerdeur van juffrouw Nora kondigde Hermien haar komst aan en ze verwachtte reeds half en half een antwoord, dat de jongedame geen hulp nodig had, wat dan natuurlijk voor Hermien moest betekenen, dat haar tegenwoordigheid niet werd gewenst. Deze keer vergiste ze zich echter. Duidelijk verstaanbaar klonk het : „binnen !”

Nora zat bij het hoog opgeschoven raam, dat uitzicht gaf op de grote achtertuin, die door zijn hoog en dicht geboomte meer het aanzien van een park, dan van een tuin had.

't Was een stil en rustig plekje, waar thans de door het lommer getemperde zonnestralen een gouden lichtbundel in Nora's kamer wierpen.

De jongedame zat in neerslachtige houding naar buiten te staren en wendde slechts even het hoofd om, toen Hermien de deur open deed en sprak :

„Juffrouw Nora, uw moeder meende, dat u wellicht het een of ander zou nodig hebben en zond mij hierheen ; kan ik u wellicht ergens mee van dienst zijn ?”

Langzaam schudde de jongedame het hoofd.

„Neen, ik heb op het ogenblik nergens behoefte aan, maar allerminst aan het beuzelachtige gepraat van de dames Stolzer.”

Daarop wendde ze zich tot Hermien, en haar met enige opmerkzaamheid aanziende, sprak ze op iets minder koude toon dan gewoonlijk :

„Het is de laatste Zondag, die we in de stad zijn ; hebt u geen vrienden of vriendinnen, van wie u afscheid wilt nemen ? Waarschijnlijk zult u er geen gelegenheid meer voor krijgen.”

Het verwonderde Hermien, dat de jongedame enige belangstelling toonde voor iets, dat haar betrof, doch ze zorgde wel, niets van die verwondering te doen blijken en antwoordde daarom zo eenvoudig mogelijk :

„Neen, juffrouw Nora, de weinige kennissen, die ik had, heb ik in de loop van de week reeds bezocht, en bepaalde vriendinnen had ik niet.”

„Waarom niet ?” vroeg het meisje weer.

„Och, ik had er geen behoefte aan,” luidde het antwoord.

„Vooreerst lieten mijn bezigheden mij niet veel vrije tijd ; des Zondags ging ik met grootmoeder naar de kerk en het overige van de dag bracht ik, tenminste in de laatste tijd, veelal in ons huisje bij grootmoeder door.”

Terwijl Hermien sprak, bleef de scherpe blik uit het donkerblauwe oog van Nora Nicholler op het gelaat van het tegenover

haar staande meisje gevestigd, en deze kon het niet verhinderen, dat het bloed haar naar de wangen steeg, toen ze er aan dacht, hoe menig uur, hoe menige zomeravond, hoe menige Zondagmiddag ze met Frans Ruisink had doorgebracht ; doch dat behoefde ze toch immers aan juffrouw Nicholler niet te vertellen ?

„Dus naar de stad verlangt ge nu niet ; wat zoudt u dan willen doen, als moeder u niet nodig heeft ?”

Een ogenblik aarzelde Hermien met het geven van een antwoord op deze onverwachte vraag, maar toen klonk het op zachte, maar besliste toon :

„Ik zou willen, dat u tot mij zeide: Blijf nog een uurtje hier op mijn kamer, en lees mij iets uit een of ander boek voor; zing desnoods wat of vertel mij iets, kortom juffrouw Nora, mijn bedoeling met dit zonderlinge antwoord is enkel en alleen om u enige afleiding te bezorgen, en mijzelf de voldoening te verschaffen, dat ik tenminste begonnen ben met de eerste beginselen van mijn nieuw beroep, waartoe uw moeder mij in dienst heeft genomen.”

Wat zou Nora Nicholler op de vraag van het haar eigenlijk nog vreemde meisje antwoorden ? Zou ze ongenaakbaar trots zich weer afwenden en met ijsskoude stem zeggen : „Als ik u nodig heb, zal ik u wel roepen,” enkel met een afwijzende handbeweging haar wegzenden ?

Het antwoord liet zich niet lang wachten. Met meer vriendelijkheid dan Hermien tot dusver van haar had ondervonden, sprak ze : „Ik begrijp uw bedoeling heel goed, juffrouw Erwald ; u wilt er mee zeggen, dat moeder u als kamenier en gezelschapsjuffrouw heeft aangenomen op Oudejaarsavond ; doch toen heeft zij u toch zeker ook wel enigszins op de hoogte gebracht met onze huiselijke omstandigheden ?”

„Zeker deed mevrouw dat, voorzover ze tenminste met mijn bezigheden in noodzakelijk verband staan.”

„Beste moeder !” mompelde ze binnensmonds, doch dan, na een poosje zwijgend vóór zich uit te hebben gestaard, wendde ze zich weer tot Hermien :

„Moeder heeft doorgaans meer behoefte aan gezelschap dan ik, die liefst alleen ben. Daar de dames Stolzer echter gewoonlijk nogal blijven plakken, kunt u wel bij mij blijven totdat ze vertrekken.

U stelde zoëven voor, om mij iets voor te lezen. Ik vind het goed, zoekt u zelf maar iets uit die boekenkast, er is keus genoeg.”

Het hart klopte Hermien wel wat sneller, doch ze was vast besloten, zich niet te laten afschrikken door moeilijkheden in haar nieuwe loopbaan ; ze had immers in het modemagazijn óók aan talloze moeilijkheden het hoofd moeten bieden.

Neen, ze behoefde niet lang te zoeken om iets in de uitgezochte boekenverzameling te vinden, wat haar op dit ogenblik geschikt leek.

Terwijl Hermien even in de grote boekenkast rondkeek, volgden de blikken van de jongedame haar bewegingen, en vóórdat het meisje zich omkeerde met het gezochte boek in de hand, wist Nora Nicholler al wat ze gekozen had.

„Vindt u dit goed, juffrouw Nora ?” vroeg Hermien.

„Wel zeker, ik heb het immers aan u overgelaten, iets uit te zoeken, en u hebt gedacht, dat een reisverhaal, thans, nu wij op het punt staan zelf te gaan reizen, voor mij hoogst geschikte lectuur zou zijn.”

Het bloed steeg Hermien naar de wangen ; wat bedoelde de zonderlinge jongedame met deze opmerking? Waren deze woorden sarcastisch bedoeld ?

Doch geen blik uit die ondoorgrondelijke ogen en geen trek op het bleke gelaat, verried wat in haar omging, en haar stem klonk koel en zacht, toen ze Hermien verzocht met lezen te beginnen, terwijl ze haar met een handbeweging uitnodigde, tegenover haar op een divan plaats te nemen.

Het reisverhaal begon met het lied van een beroemde Duitse dichter, waarin deze de schoonheid van zijn vaderland bezingt.

Reeds dadelijk kwam Hermien onder de bekoring van dat lied en vóór het eerste couplet ten einde was, vergat ze al, dat ze niet haar grootmoeder voorlas, zoals vroeger, doch haar jonge

meesteres, met wie ze thans eigenlijk voor het eerst alleen was in haar betrekking van gezelschapsjuffrouw.

Reeds tweemaal had het klokje op de marmeren schoorsteenmantel zich laten horen en nog steeds klonk de heldere, klankvolle stem van Hermien Erwald, en nog steeds zat Nora Nicholler, met de elleboog op de tafel geleund en het hoofd in de hand, in de zonnige tuin te staren. Het was nu echter niet met die trek van neerslachtige verveling op het gelaat, waardoor haar moeder vaak wanhopig werd.

Daar klonk opeens duidelijk hoorbaar het knarsen van rijtuigwielen op het kiezelpad onder de olmen van de oprijlaan, en omdat Hermien juist aan het einde van een hoofdstuk gekomen was, hield ze even op en zag Nora vragend aan. Met een zucht stond deze op en sprak :

„De dames Stolzer gaan vertrekken en dat zou voor u het ogenblik zijn, om mij alleen te laten, niet waar?”

Hermien sloot het boek en legde het op dezelfde plaats, waar ze het vandaan gehaald had.

Reeds had ze de deurknop in de hand om de kamer te verlaten, toen de stem van de jongedame haar nog even deed omkeren.

„Laat ik u even zeggen, juffrouw Erwald, dat u zeer goed voorleest. Hebt u uw grootmoeder ook dikwijls reisverhalen voorgelezen?”

„Neen, juffrouw Nicholler, als ik grootmoeder voorlas was het bijna altijd uit de Bijbel.”

Nora scheen eerst nog iets te willen antwoorden, doch ze hield die woorden in, en met een hoofdknik wendde ze zich van het meisje af.

Nog even hoorde ze de vlugge tred van Hermien in de gang en toen dat zachte geluid was weggestorven, keerde de moedeloze trek op haar gezicht terug en ze mompelde :

„Gelukkig kind, je bent arm en alleen op de wereld, doch in je hart is nog zonneshijn en hoop ; voor mij is echter alles zo doods en zo donker. Ik kan niet vergeten ik kàn niet”

HOOFDSTUK VI

De mooie Septemberdag was reeds tamelijk vèr gevorderd, doch bij deze klare, heldere lucht kon het toch nog wel een paar uur duren eer de schemering zóver zou zijn doorgedrongen, dat het donker begon te worden op de stille bergpaden, die van de hoogte uit naar het schilderachtige Bodethal voeren.

Op de tamelijk brede, zacht hellende weg wandelden Nora Nicholler en Hermien Erwald, terwijl op enige afstand achter hen Adriaan, de huisknecht van Buitenzorg, met de bergstok in de hand, en een grote Duitse pijp tussen de tanden, op zijn gemak kwam aankuieren.

Het was reeds de derde zomer sinds men uit Holland vertrok en erg veel was er ogenschijnlijk nog niet veranderd in de geestestoestand van haar om wie mevrouw Nicholler haar rustig leven op het mooie Buitenzorg had opgeofferd.

De eerste zomer had men doorgebracht in een der grote Duitse badplaatsen en toen de herfst in aantocht was, zocht mevrouw Nicholler het zachter klimaat van Zuid-Frankrijk, om dáár de koude winter te laten voorbijgaan.

De volgende zomer hielden ze zich op in Savoie en Tirol, terwijl ze de wintermaanden in het zonnige Italië doorbrachten. Thans waren ze reeds van het ogenblik af, dat de eerste bloemen bloeiden op de bergweiden aan de Zuidelijke hellingen, in het kleine, vriendelijke hotel in de Harz.

Voor Hermien Erwald was deze tijd voorbijgesneld als een schone droom ; voor haar, het eenvoudige volkskind, dat nooit buiten haar geboortestad was geweest, en dat slechts uit de verte de glans van de rijkdom had gezien, was alles nieuw en wonderlijk en aantrekkelijk.

Haar ijzersterk gestel maakte, dat ze van geen vermoeyenis of ongemak wist.

„Ik weet werkelijk niet wie sterker is, Hermien Erwald of Adriaan,” merkte mevrouw Nicholler eens met onverholten bewondering op tegen haar dochter, wat deze met een enkel toestemmend woord beantwoordde.

„We zouden haar niet meer kunnen missen, Nora,” was mevrouw voortgegaan en daarop had haar dochter gezegd : „Ze zal wel van ons weggaan, moeder, waarom zou ze eigenlijk bij ons blijven ? Ziet u niet, hoe zij algemeen de aandacht der jonge mannen trekt ?”

't Had mevrouw Nicholler heimelijk genoeg gedaan, dat haar dochter deze opmerkingen gemaakt had ; het was voor haar een bewijs, dat de troosteloze, afgetrokken stemming toch wel iets begon te verminderen, en ze wenste zichzelf voor de zoveelste maal geluk, dat het haar op die oudejaarsavond in de gedachte gekomen was, Hermien Erwald in haar huisje te gaan opzoeken.

In het begin van de reis was het mevrouw Nicholler, die voor alles de verantwoording op zich nam, doch langzamerhand ging die zorg over op de jonge kamenier.

In haar verhouding tot Nora was ogenscheinlijk niet veel verandering gekomen, doch in werkelijkheid was er wel meer contact tussen de beide jonge meisjes.

Wat het lichamelijke betreft, kon ten opzichte van Nora niet anders gezegd worden, dan dat het verblijf in het gebergte gunstig op haar gestel werkte. Zoals ze op deze schone Septembermiddag kalm naast Hermien Erwald voortwandelde op de zachtglooiende bergweg, maakte ze in 't geheel niet de indruk van een ziekelijke, kwijnende jongedame.

De laatste weken waren ze voortdurend samen de bergen ingegaan, slechts door Adriaan vergezeld ; mevrouw Nicholler gaf er de voorkeur aan om op het terras van het hotel van het zeldzaam prachtige weer en de heerlijke berglucht te genieten.

„Zou je niet liever in het hotel blijven, het is nog zo warm,” had mevrouw Nicholler tot haar dochter gezegd, toen deze het

plan geopperd had om reeds dadelijk na de middag de bergen in te gaan.

„Welneen moeder, waarom? We gaan niet verder dan we gewoon zijn, en als men wat hoger komt, is het direct koeler.”

„Maar dat klimmen zal je bij deze warmte te veel vermoeien, Nora, en van vermoeienis krijg je licht hoofdpijn,” had de bezorgde moeder nog opgemerkt; doch haar dochter had het hoofd geschud.

„De warmte van een mooie herfstdag en de reine berglucht zullen mij geen hoofdpijn bezorgen, veel eerder het zitten op mijn kamer en het denken”

Slechts Hermien had die laatste woorden gehoord en het versterkte haar in haar mening, dat er iets was, dat Nora aan het hart knaagde.

Ze waren gegaan, de beide jonge meisjes, en de zich op het terras bevindende toeristen zagen hen met belangstelling na.

Nora was deze middag opgewekter dan gewoonlijk en zelfs maakte ze een enkele maal bij een klein rotsplateau, vanwaar men een mooi vergezicht had, de opmerking :

„Wat is het berglandschap toch mooi, als de zon zo helder schijnt ; had u dat wel ooit kunnen denken, juffrouw Erwald ?”

Hermien bekende openhartig, dat ze gedurende de reis zich herhaaldelijk had afgevraagd, of er wel iets mooiers in de wereld zou kunnen zijn, doch telkens zag ze weer iets, dat opnieuw haar bewondering wekte. Plotseling stond Hermien die Zaterdagavond vóór Pasen weer helder voor de geest, toen Frans Ruisink haar had thuisgebracht. Ze zag weer de oude Berkengracht, de lage huisjes met de spitse daken en de steile trapgeveltjes naast hoge oude pakhuizen. Ze stelde zich weer voor, hoe het maanlicht het water in de gracht deed glanzen en het zolderraam van hun huisje als in zilver gevat deed schijnen. Frans Ruisink had haar toen immers uitgelachen, omdat ze het oude grachtje in het blauwwitte maanlicht van de lenteavond zo schilderachtig vond. Een dweepster had hij haar genoemd, en hij had gewenst, dat hij die oude rommel mocht afbreken, om er moderne gebouwen te doen verrijzen. Zou haar jonge meeste-

res er een dergelijke denkwijze op nahouden als Frans Ruisink ?

„Misschien zult u mijn opmerking dwaas vinden, juffrouw Nora,” sprak ze, „doch er zijn verschillende soorten van schoonheid ; men kan soms dingen schilderachtig vinden, die een ander beslist lelijk vindt.”

„Neen, dwaas vind ik die opmerking niet, doch ik vraag me wel af, waarom u op dit ogenblik deze opmerking maakt ?”

„Dat zal ik u vertellen. Eens was ik op een heerlijke lenteavond op het grachtje, waar ik woonde, en het heldere maanlicht bescheen zó fantastisch de oude huisjes en de ganse omgeving, dat ik niet nalaten kon er de jongeman, met wie ik wandelde, opmerksaam op te maken. Hij lachte mij uit en noemde mij een dweepster, die zulke oude krotten mooi kon vinden, omdat de maan er op scheen, en hij hoopte maar, dat die oude buurt spoedig zou worden gesloopt, om door nieuwe huizen te worden vervangen.

Dat schoot mij zoëven in de gedachte en daarom maakte ik die opmerking.”

Nora keek haar een ogenblik doordringend aan. Hermien kon het niet helpen, dat het bloed haar naar de wangen steeg. Bijna had ze berouw, dat ze zó haar gedachten voor een vreemde had blootgelegd.

Was echter Nora Nicholler nog een vreemde voor haar ? Had ze zich niet van het begin af sterk tot deze, ondanks jeugd, rijkdom en schoonheid toch zo ongelukkige jongedame aange trokken gevoeld ?

Op dit ogenblik was een klein gezelschap andere toeristen op het plateau en Hermien was die storing niet onwelkom.

De gedachten van haar jonge meesteres werden er door afgeleid van het onderwerp, waarop Hermien liever niet wilde voortgaan. Het gezelschap toeristen, dat slechts uit een gids en twee nog zeer jonge mannen bestond, scheen van plan, een poosje op het plateau te rusten, want een hunner haakte reeds zijn rugzak los en wierp die op het mos, onder een der weinige dwergeiken, die op het plateau nog aarde vonden om te groeien. De andere toerist, een jongeman met schitterende zwarte ogen,

had nauwelijks de beide jongedames opgemerkt of hij sprak snel enkele woorden tot zijn reisgezel en naderde dan met een hoffelijke buiging.

Zich bedienend van de Franse taal betuigde hij zijn buitengewoon genoeg, dat het hem en zijn metgezel vegund was, hier in deze eenzame bergwereld zulke aardige dames te ontmoeten.

„Wij doen of we geen Frans verstaan, juffrouw Erwald,” fluisterde Nora Nicholler en zich daarop tot de Fransman wendende, haalde ze de schouders op en sprak kortaf: „Niet verstaan, spreek Hollands” en dan weer tot Hermien: „Kom, juffrouw Erwald, we gaan terug, neem verder geen notitie van die mensen.”

Dat was echter niet naar de zin van de toerist; hij wenkte zijn makker om naderbij te komen.

Ook deze toerist boog hoffelijk en sprak van zijn gelukkig gesternte, dat hem op de weg van de dames had gevoerd. Hij maakte echter gebruik van de Duitse taal, die hij maar half machtig was, wat op Hermien zulk een koddige indruk maakte, dat ze zich op de lippen moest bijten om niet in lachen uit te barsten.

Deze had niet meer succes dan zijn metgezel. Weer haalde juffrouw Nicholler de schouders op, en verwaardigde de toerist geen enkel woord. Nauwelijks echter had zij met Hermien een paar stappen op het bergpad, dat naar beneden voerde, gezet, of de Fransman, die het eerst gesproken had, versperde haar lachend de weg op het smalle pad en riep in zijn moedertaal:

„Of ge ons verstaat of niet, een poosje in ons gezelschap vertoeven zal u geen kwaad doen.”

Adriaan, die zich steeds op behoorlijke afstand hield, als hij niet geroepen werd, trad thans nader.

„Zal ik even ruim baan maken voor u?” vroeg de gewezen Oost-Indische soldaat.

„Och neen, Adriaan”, antwoordde juffrouw Nicholler, „die jongens zullen ons geen kwaad doen”, en dan een eigenaardige blik op haar gezellin werpende, ging ze voort:

„Staat u die onbeschaamde jongelui eens te woord, juffrouw Erwald, en doe het maar in het Frans, anders komen we met hen toch niet verder.”

Onmiddellijk wendde Hermien zich tot de toerist, die haar nog steeds buigend en druk pratend de weg versperde.

„In Holland beweert men, dat de Fransen een zeer beleefd volk zijn, en ik wil dat niet tegenspreken, doch dan moet u onmiddellijk voor die dame plaats maken ; u ziet toch wel, dat ze van uw gezelschap niet gediend is ?”

Nu volgde echter zulk een woordenvloed en die woorden werden met zulk een verbazende radheid van tong uitgesproken, dat Hermien er geen woord van verstond. Voordat hij uitgesproken was, ontving hij echter van Hermien zo'n krachtige duw, dat hij over de rugzak van zijn makker struikelde en daarna achterover tuimelde.

De andere Fransman, de gemoedelijke Duitse gids en Adriaan, barstten in lachen uit, en het verblufte gezicht van de gevallen toerist was zó potsierlijk, dat zelfs Nora een lach niet kon onderdrukken.

De Fransman was niet wraakzuchtig, en toen Hermien, bij de kromming van het naar beneden lopend bergpad, nog eens omzag, stonden de beide mannen op de rand van het plateau, zwaaiden met hun hoeden en door de omliggende bergen weerkaatste hun driewerf herhaald : „Leve Holland !”

Rustig wandelden de jongedames langs de prachtig begroeide berghelling naar beneden, scherp geurden de planten en kruiden, en om hen heen verhieven zich de vaak steile rotsen, hier en daar begroeid met eiken, essen en berken.

Reeds waren ze hun hotel zóver genaderd, dat de lichte toiletten der dames op het terras duidelijk zichtbaar waren, toen Nora zich tot Hermien wendde en haar op de man af vroeg :

„Ge hebt mij daar straks verteld, vóór het incident met die Fransman, van een jongeman, die er blijkbaar geen gevoel voor scheen te hebben, dat zelfs een oud grachtje schoon en schilderachtig kan zijn; was dat bij gelegenheid van een toevallige ontmoeting ?”

Verschillende gedachten gingen Hermien op dit ogenblik door het hoofd. Wat betekende deze ongewone belangstelling van haar meesteres ?

Enerzijds verheugde het Hermien, want het was toch een onmiskenbaar bewijs, dat de toestand van algehele onverschilligheid voor allen en alles om haar heen, begon te wijken ; anderzijds bekreop haar de vrees, dat Nora haar zou gaan aanzien voor een dier volksmeisjes, die er zo vroeg vrije denkbeelden op nahouden ; deze laatste gedachte was voor Hermien onverdraaglijk.

Rustig klonk haar antwoord :

„Die jongeman was mijn verloofde, juffrouw Nora.”

Zwijgend wandelden de dames enige passen verder, doch toen bleef Nora staan en vroeg enigszins beschroomd :

„Is uw verloofde gestorven, juffrouw Erwald, of — was het kinderspel ?”

„Gestorven is hij niet, integendeel, slechts kort nadat ik onze verloving verbrak, trad hij in het huwelijk”

Een minachtend lachje krulde de lippen van de jongedame en enigszins spottend klonk het :

„Dan hebt u hem stellig ook niet liefgehad en was het kinderspel !” En met iets van haar gewone bitterheid voegde ze er bij : „U hebt wel een gelukkig temperament, om zo gemakkelijk te kunnen vergeten ; alle mensen kunnen dat niet.”

Alle kleur was uit het gelaat van Hermien geweken, toen ze antwoordde : „Ge vergist u, juffrouw Nora ; de rijke jongeman, die mij, arm meisje, ondanks het felle verzet van zijn trotse moeder, tot zijn vrouw begeerde, zal ik nooit vergeten en geen ander zal ooit zijn plaats kunnen innemen ; dat staat bij mij onwrikbaar vast.”

„En toch zijt ge vol levenslust, en toch kunt ge lachen en vaak zingen, ofschoon ge alleen staat op de wereld en bij vreemden uw brood moet verdienen ? Hoe is dat mogelijk ?”

Op die laatste vraag verlangde en verwachtte Nora Nicholler geen antwoord, in haar oog was weer die afwezige blik, en in haar fluisterende stem klonk weer die wanhopige, bittere wee-

moed. Maar nochtans kwam het antwoord van Hermien Erwald.

„Dat vindt zijn oorzaak hierin, dat ik in mijn verdriet kon zingen: „O mijn ziel, wat buigt ge u neder,” en door genade het oog naar Boven mocht slaan en dan weer kon hopen, omdat ik kon bidden.”

Het avondrood kleurde reeds de bergellingen en omscheen met roodgouden glans de ruwe rotstoppen, toen de wandelaars de bestemming hadden bereikt.

Reeds op grote afstand had mevrouw Nicholler ze zien naderen en toen de bezorgde moeder onrustig vroeg: „Maar kind, wat ben je toch lang in het gebergte gebleven, ben je niet doodmoe?” antwoordde de dochter eenvoudig: „Ik had het best daarboven, moeder, en mogelijk heb ik er ook iets geleerd.”

Toen een paar uur later mevrouw Nicholler alleen met haar dochter op haar slaapkamer was, zei Nora op zachte toon:

„Ik geloof toch moeder, dat Hermien wel bij ons blijven zal.”

Verwonderd keek mevrouw haar dochter aan en merkte toen op, dat er toch zeker wel enige reden zou zijn, waarom zij van gedachte veranderd was, immers ze had nog betrekkelijk kort geleden juist het tegenovergestelde beweerd!

„Och moeder,” antwoordde Nora, „ik heb haar iets gevraagd, waarop ze mij eigenlijk geen antwoord had behoeven te geven. Zij deed dat echter wel en uit dat antwoord meen ik te mogen opmaken, dat haar verlangens zich niet uitstrekken naar wat men noemt een goede partij. En waar zou zij dan beter kunnen zijn dan bij ons?”

Een gevoel van dankbaarheid welde op in het hart der moeder. Was dat geen onbedrieglijk teken, dat die dodelijke onverschilligheid begon te verdwijnen uit het gemoed van haar enig kind?

Doch mevrouw Nicholler achtte het beter, om niets van haar herlevende hoop te laten merken. Ze merkte dan ook alleen nog op:

„Nu, wat mij betreft, heb ik je reeds meer gezegd, dat ik Hermien niet graag zou willen missen.”

De blik van het meisje was weer afgedwaald, en het was of haar geest wegzwierf in de wazige verte, waar de rotstoppen van het Harzgebergte zich zwart aftekenden tegen de lichtende nachthemel. Toen fluisterde ze: „Ook Hermien Erwald heeft leed, veel leed gekend, maar geen wroeging. Zij is sterk, omdat ze naar Boven kan zien, maar ik . . . ik”

Haar stem brak in een snik en 't was middernacht voordat het snikken verstomde, de slaap zich over haar ontfermde en rust bracht in 't onrustig gemoed.

HOOFDSTUK VII

Terwijl Hermien door Europa zwierf, was er in de familie-omstandigheden der Ruisinks nogal wat veranderd. Eens had de heer Jakob Ruisink tot zijn vrouw gezegd, toen ze in haar boosheid uitriep, dat die meid van de Berkengracht geen voet bij haar in huis zou zetten: „Daar kun je mee beginnen, Aleida, doch als je dat volhoudt, is er kans, dat Frans na verloop van tijd geen voet meer bij ons in huis zet.”

Zij had het niet kunnen verhinderen, dat Hermien Erwald haar intrede had gedaan op Aleidahof, doch mede door haar toedoen was het tussen haar zoon en het meisje dat hij liefhad, tot een breuk gekomen; aanvankelijk had ze getriomfeerd.

Zeker, na die avond, waarop Frans Ruisink de verlovingsring van Hermien in het troebele water van de Berkengracht had gesmeten, was zijn houding tegenover zijn moeder geheel die van een vreemde geweest, doch ze had gemeend, dat, als de eerste bui maar zou zijn afgetrokken, hij dan wel weer langzamerhand zou bijdraaien.

De tijd leerde echter, dat ze zich deerlijk had vergist en dat haar man het karakter van hun zoon beter kende dan zij. Voordat Frans Ruisink omgang had met Hermien, hield hij er nogal vrolijke vrienden op na, en vaak genoeg had zijn neiging tot feestvieren en pretmaken de heer Ruisink en zijn vrouw zorg gebaard. Als de vader dan echter zijn gezag wilde doen gelden

was het altijd weer de dwaze moeder geweest, die de goed bedoelde woorden van haar man burgerlijke bekrompenheid noemde, zodat alle goede invloed op het gemoed van Frans ten eenenmale verloren ging.

Reeds van stonde aan had de omgang met Hermien een goede invloed op het zorgeloze karakter van de jonge Ruisink uitgeoefend, wat door diens vader dadelijk werd opgemerkt.

Toen dan ook het meisje van de Berkengracht voorgoed uit de kring der familie Ruisink verdween, was dadelijk de vrees opgekomen bij de heer Ruisink, dat Frans afleiding en verstrooiing zou gaan zoeken.

Weer leerde de tijd, dat Jakob Ruisink niet had misgezien. Reeds zeer kort na het laatste bezoek van Hermien op Aleidahof begon Frans het lichtzinnige leven van de rijke jonge losbol te leiden, zoals er in een grote stad zoveel zijn. De tijd verliep en het leven van de familie Ruisink werd er niet gelukkiger op.

Vader Ruisink werd nog stiller en meer in zichzelf gekeerd dan vroeger, terwijl zijn vrouw steeds meer geld verkwistte aan nutteloze pronkerij en andere dwaasheden.

Toen kwam de tijd, dat Frans weer een meisje meebracht naar Aleidahof om haar aan zijn ouders voor te stellen als zijn toekomstige vrouw. Dit meisje viel ongetwijfeld meer in de smaak van mevrouw Ruisink dan de arme kleindochter van de mangelvrouw.

Het was op een bal, dat de jonge bouwkundige met haar kennis had gemaakt, en hoewel haar vader, de rijke hotelhouder Ulmans, aanvankelijk niet erg ingenomen was met de jonge Ruisink, wiens lichtzinnig leven hem niet geheel onbekend was, meende hij toch wel in de goede naam van de bekende architect Ruisink vertrouwen te kunnen hebben. De jonge Ruisink zou later wel wat degelijker worden en in elk geval had hij nu reeds als bouwkundige een goede naam, evenals zijn vader.

Frans' moeder had deze toekomstige schoondochter met open armen ontvangen en na het eerste bezoek van Annie Ulmans had mevrouw opgetogen tot haar man gezegd :

„Dat is nu het soort vrouw, dat ik voor mijn enige zoon verlang ; heel iets anders dan die winkeljuffrouw, met wie jij destijds zoveel op had ; je zult me moeten toestemmen, dat dit tenminste een dame is.”

De heer Ruisink had zwiĳgend de schouders opgehaald ; hij had geen zin om verder op dit onderwerp in te gaan. Zijn vrouw wilde echter volstrekt antwoord op haar triomfantelijke opmerking hebben en zei tamelijk bits :

„Bevalt ze jou misschien niet, Ruisink ?”

Op zijn gewone, droge manier had de heer Ruisink toen geantwoord : „Och, het verschil tussen Hermien en het meisje, dat Frans vanmiddag heeft meegebracht, zal waarschijnlijk wel hierin bestaan, dat jij destijds met minachting op Hermien Erwald neerzag, en dat deze juffrouw straks met minachting op jou zal neerzien. Zij voelt zich tamelijk hoog, als ik mij niet vergis.”

Mevrouw Ruisink had geen woorden kunnen vinden, doch de toekomst leerde, dat Jakob zich niet had vergist.

Lang duurde de verloving niet en gedurende die korte tijd volgden feesten, bals en partijtjes elkander geregeld op. Nog nooit had Aleidahof zoveel gasten ontvangen en onthaald als tijdens deze verlovingstijd.

Frans' moeder leefde in een gestadige roes van behaalde triomfen ; de gasten toch prezen haar mooie dingen, roemden haar goede smaak en maakten zich, zodra men Aleidahof de rug had toegekeerd, vrolijk over de domme, verwaande moeder van die charmante Frans. Die eer moest men haar echter geven : haar tafel was voortreffelijk en de wijn overheerlijk.

Eens had Frans Ruisink zijn aanstaande het plan getoond van de woning, welke hij destijds had willen bouwen, toen Hermien Erwald nog zijn verloofde was.

„Hoe zou je zoiets vinden voor jonggetrouwde mensen van onze stand, Annie ?” vroeg hij.

Even had het meisje een blik op het ontwerp geworpen en toen op minachtende toon gezegd : „Van een tekening heb ik natuurlijk geen verstand, Frans, maar ik hoop niet, dat je er

over denkt om voor ons iets dergelijks te bouwen. Veel liever zou ik een herenhuis op een goede stand willen huren, dan kan men nog eens veranderen, als men dat wil."

Frans Ruisink had de tekening onverschillig terzijde gelegd, doch met ontstellende helderheid kwam het beeld en de verschijning van Hermien Erwald hem voor de geest.

Hier op dezelfde plaats in zijn werkkamer, had hij haar de tekening laten zien en met een hoge blos op de frisse wangen had ze gezegd :

„Neen, Frans, dat is voor mij veel te mooi en welk een kapitaal zal zulk een huis wel kosten! Mooi vind ik het, prachtig."

Toen had hij zich verwonderd over haar scherpzinnige opmerkingen ; hij had haar alles van de uitgewerkte tekening moeten duidelijk maken, wat ze niet begreep.

Annie Ulmans vond die middag haar verloofde al bijzonder stil en in zichzelf gekeerd, en zij meende op te merken, dat hij thans veel op zijn vader geleek, die zij wèl vervelend, doch lang niet zo onuitstaanbaar vond als zijn moeder.

Eerst 's avonds, toen de wijn parelde in de bekers, en de muziek speelde, werd Frans weer vrolijk en deed hij de aanwezigen schaterlachen over zijn dwaze uitvallen. Zó zag Annie Ulmans hem toch het liefst, men moest volop van het jonge leven genieten, dat was immers zo natuurlijk mogelijk.

„Er zijn veel goede dingen op de wereld," zei Frans Ruisink vaak tot zijn vrolijke vrienden, „doch een der beste dingen blijft toch ongetwijfeld de wijn. Onverschillig welke muizenissen een mens ook kwellen en zijn humeur trachten te bederven, voor de wijn vluchten ten slotte alle bezwaren en zorgen; daarom willen wij klinken en drinken met vrolijke harten."

't Was een schitterende bruiloft geweest en het huwelijk van Frans Ruisink en Annie Ulmans werd in wijde kring druk besproken.

Al heel spoedig kwam het echter aan 't licht, dat deze verbintenis voor beide kanten feitelijk een mislukking was en dat ze niet bij elkander pasten. De dochter van de hotelhouder had

er op gestaan, een huis te huren in een der meest deftige wijken der stad, en hoewel de jonge Ruisink veel liever een huis naar zijn smaak had doen bouwen op een der mooie singels, wist zijn bruid haar zin door te drijven en ze gingen een huis bewonen, dat in elk geval voor hen veel te groot en te kostbaar was.

De oude heer Ruisink had het zijn plicht geacht, Frans te waarschuwen voor een dergelijke verkwisting, doch zijn vrouw, die er bij tegenwoordig was, had gezegd, dat Frans blijk gaf, gelukkig niet zulke kleinburgerlijke ideeën er op na te houden als zijn vader altijd gedaan had.

Toen haalde Jakob Ruisink de schouders op en greep naar zijn sigarenkoker, doch op zijn gelaat lag zulk een trek van stil verdriet, dat Frans er tot diep in zijn ziel door bewogen werd.

Geen woord had de jongeman gesproken om zijn instemming te betuigen met de bijval zijner moeder, en toen zijn vader met gebogen hoofd de tuin inliep, was hij hem gevolgd en had zich bij hem gevoegd.

„Kom vader, heb maar geen zorg over mij, ik weet wel, dat die hele historie een schep geld kost, doch wij kunnen er immers voorlopig wel tegen ; de zaken gaan goed en de oude Ulmans zal zich, hoop ik, ook niet onbetuigd laten. Alles zal dus wel terecht komen ; dat zult u zien.”

Even had Jakob Ruisink gezwegen, hij was immers niet gewoon om meer te zeggen dan strikt noodzakelijk was, maar dan had hij geantwoord :

„Alles zou zeker terecht komen, Frans, als niet de rijke Annie Ulmans, maar de arme Hermien Erwald je vrouw geworden was, doch thans zal het einde zijn last dragen, jongen. 't Zal echter mijn tijd wel duren, of ik zou mij moeten vergissen.”

Frans was bleek geworden, toen zijn vader de naam noemde van háár, die hij nog maar niet vergeten kon, al had niemand in zijn omgeving ooit meer over haar gesproken.

Zwijgend keerde Frans Ruisink zich om en verliet de tuin om eerst diep in de nacht en in benevelde toestand terug te keren naar Aleidahof, dat hij was gaan haten.

Vrolijk en prachtig waren de eerste maanden van hun huwe-

lijk voorbijgegaan, en eer het jaar om was, werd hun eerste kind geboren. Dat feit bracht al aanstonds een schaduw op hun pad. Het ventje was gezond en krachtig, doch de jonge moeder zweefde geruime tijd tussen leven en dood, en slechts uiterst langzaam, en nooit meer volkomen herstelde ze van de zware ziekte, die onmiddellijk na de geboorte van haar kind haar had aangetast.

Een prikkelbare natuur had Annie altijd gehad, en het van jongs af verwende meisje, dat nooit enige tegenspoed op haar weg had ontmoet, werd door haar lijden niet zachter gestemd, doch integendeel aanmerkelijk lastiger van humeur en voor haar omgeving moeilijker in de omgang.

Reeds zeer spoedig was het tot een breuk gekomen met de oude mevrouw Ruisink, hoewel die zich altoos had beijverd, om het haar schoondochter zo aangenaam mogelijk te maken op Aleidahof.

Jakob Ruisink had wel goed gezien, dat Annie op haar schoonmoeder laag zou neerzien en dat ze zich in de kring van haar familie eigenlijk voor haar zou schamen.

De jonge mevrouw Ruisink kon de blufferige verwaandheid van haar schoonmoeder niet uitstaan en ze liet dat tenslotte zó ondubbelzinnig blijken, dat deze op een keer in woede ontstak.

In alles behalve net gekozen bewoordingen uitte ze haar toorn en ontstemming, doch met een sarcastische glimlach had haar schoondochter geantwoord : „Als u lust hebt om te kijken, stel ik u voor om dat te doen met mijn wasvrouw; in mijn kring is men dat niet gewoon.”

Dit onverkwikkelijke gebeuren was voorgevallen op Aleidahof, en evenals destijds Hermien Erwald, had ook thans Annie Ulmans, door Frans gevolgd, de villa verlaten.

En Frans? Met geen enkel woord had hij zich in de twist gemengd, evenmin als zijn vader, en toen hij een paar dagen later op Aleidahof kwam, om met zijn vader een zakelijke bespreking te hebben, was zijn moeder in hun werkkamer gekomen, waar ze opgewonden Frans zijn stilzwijgen verweet, terwijl het hem als zoon gepast zou hebben voor zijn moeder in de bres te

springen, toen deze door zijn vrouw in zijn tegenwoordigheid zo schandelijk werd beledigd.

Onverschillig had Frans de schouders opgehaald en gezegd, dat hij nu eenmaal geen vriend van dergelijke twistgesprekken was en er zich daarom uit principe zo weinig mogelijk in mengde

Met dit antwoord nam zijn moeder echter geen genoegen, daarvoor was ze te diep gegriefd, doch toen ze verder wilde gaan, sprong Frans plotseling op en met van toorn fonkelende ogen sprak hij :

„Hermien Erwald zou, als u dat had gewild, voor u als een eigen kind zijn geworden, doch omdat ze arm en van nederige afkomst was, evenals u, hebt u haar willen vernederen en van de baan schuiven ! Nu u een schoondochter hebt, zoals u er een wenst, beklaagt ge u over de vernedering, welke men u aandoet. Men moet niet klagen als men maait wat men gezaaid heeft ; i k hoop dat ook niet te doen”

Nee, het geluk bloeide niet op Aleidahof, evenmin als in het grote herenhuis, waar Frans Ruisink woonde. De jonge mevrouw Ruisink bleef zwak en sukkelend, en door haar voortdurend prikkelbaar humeur, kon ze op den duur geen enkele dienstbode langer dan enkele maanden in haar dienst houden, terwijl het beheer van het grote huis met alle daaraan verbonden beslommeringen boven haar krachten ging.

Frans Ruisink, die de eeuwigdurende klachten van zijn vrouw òf in het geheel niet, òf vaak met luchthartige spot beantwoordde, zocht, als zijn drukke zaken hem niet in beslag namen, zijn vermaak buitenshuis. Het enige wat hem in eigen woning nog aantrok, was zijn zoontje, dat bij het opgroeien reeds heel spoedig blijk gaf, hetzelfde temperament te bezitten als zijn vader.

Als enig kind van rijke, onverstandige ouders was Annie Ulmans van jongs af verwend en bedorven. Was het wonder, dat de jonge moeder de kracht en het verstand miste om het karakter van haar kind te vormen en te leiden ?

En toch had zij de kleine Jakob hartelijk lief, doch die liefde

maakte juist, dat zij, die voor ieder in haar omgeving zo lichtgeraakt en zo moeilijk te voldoen was, schier blind was voor de gebreken van haar kind, dat daardoor doen kon, wat zijn kinderhart begeerde.

Soms drong het wel eens tot Frans Ruisink door, dat ook hij ten opzichte van zijn kind zijn plicht verzaakte, en een enkele maal liet hij ook wel zijn vaderlijk gezag gelden, doch evenals destijds zijn moeder te allen tijde voor hem, tegenover zijn vader, in de bres sprong, deed ook thans zijn vrouw dit, doch in veel heftiger mate.

Inmiddels snelde de tijd voort en de heer Jakob Ruisink, de man, die zich, begunstigd door de fortuin, doch bovenal door bekwaamheid en noeste vlijt, van eenvoudig handwerksman tot zijn tegenwoordige hoogte had opgewerkt, begon langzamerhand het drukken van de last der jaren te gevoelen.

Niet enkel de last der jaren echter drukte de stoere werker, doch iets anders was het, dat zijn gestalte deed krommen en zijn haren vergrijzen.

't Was eens op een herfstmiddag, dat Frans onverwachts de werkkamer van zijn vader binnenkwam en toen viel hem het verouderde, lijdende uiterlijk zó op, dat hij niet nalaten kon op een toon, die meer bezorgdheid verried dan hij zelf wist, te vragen : „Scheelt er iets aan, vader, me dunkt, u ziet er zo bleek en vermoeid uit !”

Aanstonds had de oude heer zich opgericht en even over het voorhoofd strijkende, had hij met zijn gewone kalmte geantwoord : „Och ik kan niet zeggen, dat mij bepaald iets scheelt, maar soms bekruipt me wel eens een gevoel van moeheid ; dat gaat echter wel weer over.”

„Ja maar, vader, waarom werkt u ook nog zo veel ; u zoudt u toch wel langzamerhand uit de zaken kunnen terugtrekken ; ik kon dan desnoods een compagnon nemen, met wie ik samen kon werken ; zo iemand is in een zaak als de onze gemakkelijk genoeg te vinden.”

Een flauwe glimlach gleed even over het gerimpelde gelaat van de heer Ruisink.

„Een compagnon zou je wel vinden, Frans, dat geloof ik graag, maar het zou er geen moeten zijn van de soort, welke men in de societeit of in gezelschapszalen bij de wijn aantreft, anders”

Doch aanstonds had hij er op ernstige toon bijgevoegd : „Frans, ik vrees er voor, dat, als ik straks weg ben en je het leven, dat je thans leidt, blijft voortzetten, je spoediger dan je denkt voor moeilijkheden zult komen te staan. We hebben het vorige jaar lang niet onfortuinlijk gewerkt en je hebt daardoor een zéér ruim inkomen gehad, maar toch bleek het, dat je uitgaven die grote inkomsten overtroffen ; je moest lang vóór het eind van het jaar weer geld bij mij opvragen. Wat moet dat worden, Frans, als je met een vreemde compagnon werkt en er komen slechte jaren ?”

Onrustig had Frans op zijn stoel heen en weer geschoven ; maar al te goed wist hij, waar de schoen wrong, en in zijn goede ogenblikken deed het zijn geweten ook wel verwijtend kloppen, dat vader eigenlijk voor hèm bleef werken en zorgen, omdat zijn uitgaven zo buitensporig hoog waren en dat de levenswijze van zijn gezin op den duur zó niet was vol te houden.

„Wat u daar zegt, vader, is volkomen waar,” antwoordde Frans ten slotte, „doch het is niet alles mijn schuld, al wil ik mij dan ook volstrekt niet vrijpleiten.

Wees dáárvan echter zeker, vader, dat het spoedig anders zou worden als mijn vrouw er maar toe te bewegen was, om onze tegenwoordige veel te dure huishouding op te breken en op wat bescheidener voet in te richten. Als ik er echter over spreek, maakt Annie zich dadelijk geducht boos ; ze wil nu eenmaal op die deftige stand wonen, en daar ik een vreselijke afkeer van scènes heb, ga ik bij zulk een gelegenheid maar kalm de deur uit.”

Frans was weggegaan vol goede voornemens en de oude heer had hem met iets weemoedigs in de blik nagestaard, terwijl hij door het met afgevallen bladeren bedekte pad in de tuin stapte, om dan achter het huis te verdwijnen.

Bijna altijd waren de gedachten van Jakob Ruisink bij zijn

plannen, zijn tekeningen, zijn bestekken, doch thans dwaalden ze af, en hij zag niet meer zijn grote tuin met de half ontbladerde bomen en heesters, met de verwelkende bloemen, met de witglanzende beelden door dorrende klimranken omgeven.

Neen, hij zag een klein eenvoudig huisje met een paar bloeiende seringenstruiken op een helder groen grasveldje er voor.

Hij zag een mooie, kleine jongen spelen op dat grasveld in de heldere zonneshijn van de prachtige Meidag; hij zag het jongske juichend en met uitgestrekte armpjes naar het hek snellen, want voor het poortje stond een jonge handwerksman.

De deur van het huisje was opengegaan en op de drempel kwam een jonge, frisse vrouw met blote armen en een bont schort naar voren.

Nooit zou Jakob Ruisink de dag vergeten, die hem thans zo helder voor de geest stond; op die dag was het bericht van de erfenis gekomen, van de erfenis, die zulk een grote verandering in het leven van de timmermansknecht zou brengen.

Had die verandering geluk gebracht? Was hij gelukkiger geweest op Aleidahof dan in het huisje, waar eens zijn ouders woonden en waar de eerste jaren van zijn huwelijk waren voorbijgegaan?

Zeker, hij had succes gehad. De arme timmermansknecht was een bekend bouwkundige geworden. Maar gelukkiger . . . ?

Het grijze hoofd van de peinzende man boog zich dieper op de borst.

Genoot hij destijds niet evenveel van zijn pijpje als thans van de kostbare sigaren? Was zijn vrouw gelukkiger, dan toen men haar nog Aaltje Ruisink noemde?

Jakob Ruisink richtte zich weer op en dwong zich tot de werkelijkheid. Wat baatte dat nutteloos peinzen over dingen, waaraan toch niets te veranderen was; met godsdienst had hij zich nooit veel ingelaten, in zijn jeugd had hij er zich de tijd niet toe gegund en later, als in sommige ogenblikken de vraag zich aan hem opdrong, of er werkelijk een leven na dit leven zou volgen, dan was de slotsom van die overdenking altijd weer ge-

weest, zo spoedig mogelijk die hinderlijke gedachten van zich af te zetten ; de een geloofde immers dit en de ander dat. Neen, Jakob Ruisink had nú nog geen tijd om op die vraag een antwoord te zoeken, later wellicht

Later, en Ruisink streek met de hand over het voorhoofd en de smartelijke trek om de mond werd dieper ; het levensplan, dat hij zich had voorgesteld, was voor het grootste gedeelte afgewerkt, doch het slot, zou dat mis moeten gaan ?

Met alle middelen, waarover hij had kunnen beschikken, had hij getracht zich zóver op te werken, dat hij, op een bepaalde leeftijd gekomen, de zaken aan zijn zoon kon overdoen, verder rustig met zijn vrouw in een landelijke omgeving zijn laatste levensdagen kon slijten en de vruchten van de jarenlange, onvermoeide arbeid in vrede genieten.

Nooit was het de oude, eenzame man zó duidelijk geweest als nu, dat het slot van zijn levensweg een mislukking dreigde te worden. Hij wist, dat, als hij zich thans uit de zaken terugtrok, Frans als het ware op een hellend vlak geplaatst werd, waarlangs hij onherroepelijk naar beneden zou glijden.

't Was schemerachtig geworden in de werkkamer van de heer Ruisink en langzamerhand vulden donkere schaduwen het vertrek, doch nog steeds zat hij in zijn armstoel gedoken en keek recht vóór zich uit.

Eindelijk stond hij langzaam op, draaide het licht aan en trok de zware gordijnen dicht. Toen greep hij weer naar zijn pen en mompelde : „'k Zal moeten werken tot ik er bij neerval, Frans ; het kan nu eenmaal niet anders, als ik je loslaat ben je verloren ; jij kunt nu eenmaal niet zonder leiding, maar hoelang zal ik er nog toe in staat zijn ?”

HOOFDSTUK VIII

Langer dan mevrouw Nicholler aanvankelijk van plan was geweest, bleef de familie in het schone Harzgebergte. Steeds weer had mevrouw aan het verzoek van haar dochter gehoor gegeven om er nog enige dagen bij aan te knopen.

De zeldzaam mooie herfst was echter voorbij, en ruwe rukwinden huilden nu en dan door de diepe dalen en verkondigden maar al te duidelijk, dat het niet lang meer zou duren of de eerste sneeuw zou gaan vallen in het hogere gebergte.

Mevrouw Nicholler had er op aangedrongen, de winter nu eens door te brengen op Buitenzorg, en aanvankelijk had haar dochter er zich wel wat tegen verzet.

Waarom maar niet liever opnieuw naar het Zuiden van Frankrijk of naar het zonnige Italië gereisd, waar niemand hen kende en geen bezoekers hen lastig vielen?

De oude mevrouw bleef echter op haar stuk staan; het was voor alles dan ook nodig, dat zij weer eens een tijdlang thuis was.

Zo werd dan besloten naar Holland terug te gaan, en op een triestige Octoberdag kwamen ze op Buitenzorg aan. De ruwe windvlagen joegen de regen vóór zich uit, en hoewel het nog vroeg in de namiddag was, leek het wel, alsof de avondschemering reeds viel.

Maar al deed de natuur zich in haar somberste gedaante kennen, binnen de muren van Buitenzorg had alles een vrolijk, feestelijk aanzien. Overal prijkten prachtige najaarsbloemen en een overvloed van late rozen.

De trouwe huishoudster ontving de reizigers met grote hartelijkheid en vooral deed het haar goed te mogen opmerken, dat juffrouw Nora er zo veel beter uitzag dan bij haar vertrek naar het buitenland.

Nadat ook de andere bedienden van de villa hun meesteres hadden begroet, ging mevrouw naar haar kamer, om zich te laten inlichten over het verloop der dingen op Buitenzorg gedurende haar lange afwezigheid.

Mevrouw had wel gaarne gewild, dat ook haar dochter daarbij tegenwoordig was geweest, doch deze wilde dat liever niet en ze had Hermien mede genomen naar haar met bloemen versierde kamer.

Op haar eigen plekje, waar ze vroeger altijd zat, had ze zich ook nu weer neergezet, en evenals destijds dwaalden haar blikken door het raam naar buiten in de tuin, waar de woeste windvlagen de dorre bladeren losrukten van het hoge geboomte, en ze in wilde warreling rondstrooiden over de grond.

„Men zou zeggen,” merkte Nora na een poosje zwiingend naar buiten te hebben gestaard op, „dat de tijd hier stil heeft gestaan, zó precies is alles gebleven, zoals het was toen wij op reis gingen.”

Ook Hermien moest bekennen, dat zij nog niet de minste verandering kon bespeuren, tenminste niet in de omgeving, welke men van hieruit door het raam kon waarnemen.

„Met betrekking tot de mensen is de verandering zéér goed merkbaar,” voegde Hermien er aan toe.

„Dat heb ik niet bepaald opgemerkt, of ge moest bedoelen, dat onze huishoudster zo grijs geworden is,” antwoordde Nora, en toen Hermien dat toestemmend beantwoordde, ging Nora voort met iets onrustigs in stem en blik : „Zeg nu eens eerlijk, juffrouw Erwald, vindt ge niet, dat ook moeder in de laatste tijd sterk verouderd is ?”

Hermien had bij zichzelf die opmerking ook al eens gemaakt, doch ze had zich wel gewacht, om er iets van aan Nora te doen blijken, omdat ze zeer goed wist, dat het minste, wat haar onrust bezorgde, dadelijk van invloed was op haar steeds tot zwaar-moedigheid geneigde gemoedsstemming.

Nu Nora haar echter zo op de man af haar mening vroeg, wilde ze er zich niet met een ontwijkend antwoord afmaken en zei ze :

„O, zeker juffrouw Nora, de jaren gaan niet aan iemand op meer gevorderde leeftijd voorbij zonder hun sporen na te laten ; dat is immers een zeer natuurlijke zaak!”

Nora haalde achteloos de schouders op, alsof ze verder liever over deze zaak wilde zwijgen. Een ogenblik later keerde ze zich weer tot Hermien met de woorden : „Ik weet, dat ge u gelukkig en dankbaar gestemd voelt, dat we weer hier in uw geboortestad zijn teruggekeerd ; waarom bent u eigenlijk blij, juffrouw Erwald ? Er is hier toch immers niets meer, dat u aan deze plaats bindt ? Ik herinner mij tenminste nog, dat ge dit, voordat wij op reis gingen, tegen moeder hebt gezegd. Herinnert ge u dat nog?”

„Zeker weet ik dat nog,” sprak Hermien met een glimlach om de mond, „maar u zult gedurende ons lange verblijf in den vreemde nooit hebben opgemerkt, dat ik heimwee had. En als morgen uw moeder naar Amerika of Indië of waar dan ook heen wenste te vertrekken, en ze wil mij medenemen, wel, dan ga ik met een opgeruimd gemoed de koffers pakken.

Maar toch,” zo ging ze voort, „heb ik mij vergist, toen ik heb gezegd, dat niets mij meer bond aan mijn geboortestad, en het was dwaas van mij om dat toen te beweren. Zijn hier niet de graven van mijn ouders en mijn grootmoeder ? Zijn hier niet de plekjes, waar ik als kind heb gespeeld ? O juffrouw Nora, 't zal mij zulk een genoegen doen als ik ons oude huisje op de Berkengracht weer eens zien mag en een ogenblik vertoeven bij de brave mensen, die er thans wonen, en die van harte blij zullen zijn, dat Hermien van de mangelvrouw hen nog eens komt opzoeken !”

„U gaat gemakkelijk door het leven, juffrouw Erwald,” voegde de jongedame er met een onderdrukte zucht bij, „u past u gemakkelijk aan bij alle levensomstandigheden en kunt nog overal belangstelling voor blijven koesteren u zult zo jong blijven ook al zijn uw haren grijs geworden, terwijl ik mij nu reeds oud en afgeleefd gevoel.”

Hermien wilde iets zeggen, doch zoals gewoonlijk wenkte Nora afwerend met de hand.

„Nee, zeg niets, ge kunt dat toch niet begrijpen; later —

later misschien, als ge tenminste nog bij mij blijft." En toen liet ze er op geheel andere toon op volgen : „Juffrouw Erwald, u wilt zeker wel graag eens naar uw eigen kamer gaan kijken ? Nu, ge hebt de tijd totdat we aan tafel gaan ; misschien kom ik straks wel eens bij u kijken."

Hermien wist eigenlijk al lang, dat er iets was, dat haar jonge meesteres aan het hart knaagde en haar alle levensvreugde benam, en reeds meer dan eens had ze gedacht, dat Nora Nicholler niet langer dragen kon wat haar kwelde. Soms scheen ze ook werkelijk op het punt te staan om het hart voor haar uit te storten, doch telkens had ze zich, evenals nu, weer teruggetrokken.

Vaak genoeg had mevrouw Nicholler over de gedrukte geestestoestand van haar dochter met Hermien gesproken, doch toen laatstgenoemde eens voorzichtig de veronderstelling uitsprak, dat er in het vroegere leven van juffrouw Nora iets zou zijn voorgevallen, dat een geweldige indruk op haar gemoed had gemaakt, had mevrouw de schouders opgehaald en gezegd : „Ik zou werkelijk niet weten, wat haar anders dan de plotselinge dood van haar geliefde vader heeft kunnen schokken. Zij heeft altijd, reeds van haar kindsheid af, een neiging tot zwaarmoedigheid gehad ; ze was een inzichzelfgekeerd kind, dat maar liefst zo weinig mogelijk in gezelschap kwam. Toen zij echter de leeftijd van zeventien jaar bereikt had, werd zij minder schuw. Ik herinner mij nog zeer goed uit die tijd, dat ze een bijzondere voorliefde had, om haar vader en diens assistent bij hun scheikundige proeven en onderzoekingen behulpzaam te zijn, en dikwijls merkte mijn man lachend op :

„Het is beslist jammer, dat Noor geen jongen is ; ik verzeker je, dat ze dan een van mijn beste studenten zou worden."

„Dit heeft zo ongeveer geduurd tot ze bijna negentien jaar oud was en toen scheen ze de lust tot de scheikunde verloren te hebben, tenminste ze kwam niet meer op het laboratorium, en zeer kort daarna vertrok de assistent naar Indië. Toen niet lang daarna mijn man plotseling ziek werd, en wel zó hevig, dat zijn ziekte al aanstonds een zeer ernstige wending nam, scheen

mijn dochter daar zodanig van onder de indruk te komen, dat ze bijna niet meer at of dronk. Toen kwam de slag en haar smart was hartverscheurend, doch dit was immers begrijpelijk, en ik verwachtte, dat de tijd daarin wel verandering zou brengen. In plaats van beter werd haar gemoedstoestand echter steeds somberder en meer onbegrijpelijk.

„Ze trok zich geheel terug uit alle verkeer, en langzamerhand kwam ze in de beklagenswaardige toestand, waarin ze verkeerde, toen u haar hebt leren kennen.

Doch Gode zij dank,” zo had mevrouw er de laatste keer, dat zij er met Hermien over sprak, bijgevoegd : „die dodelijke onverschilligheid voor allen en alles wat haar omringde, begint toch te wijken en soms heb ik wel hoop, dat ze nog eens met andere ogen het leven zal inkijken. Daarvoor moet u echter bij ons blijven, juffrouw Erwald ; niemand, zelfs ik niet, oefent zulk een goede invloed op haar stemming uit als u ; blij daarom bij ons en voor uw toekomst zal ik zorgdragen.”

HOOFDSTUK IX

De eerste Zondag, dat Hermien na de reis in haar geboortestad vertoefde, verliet ze reeds betrekkelijk vroeg in de morgen de villa om op haar gemak een wandeling te doen door de nog stille straten.

Het was haar wonderlijk te moede, toen ze die oude, bekende plekjes weer terugzag, welke ze bijna vier jaren geleden had vaarwel gezegd.

Dankbaar klopte haar het hart als ze dacht aan die laatst verlopen jaren. Was niet in haar leven alles ten goede gekeerd ?

Zie, daar was de hoek van de straat, waar Frans Ruisink zo vaak op haar had staan wachten, en onwillekeurig wandelde ze weer diezelfde weg in de richting van de Berkengracht.

De mooie herfstmorgen was fris, en opgewekt stapte Hermien voort. Nog één dwarsstraat en ze zou de Berkengracht bereiken

hebben. Ze sloeg echter rechts af, om eerst een bezoek te gaan brengen aan het kerkhof. Een ogenblik later wandelde Hermien tussen de graven, om te zoeken naar de laatste rustplaats van dierbare doden.

Hoe vaak was ze hier met grootmoeder geweest, reeds als kind aan haar hand, om de graven van haar ouders te bezoeken !

Het kostte Hermien niet veel moeite, de plek te vinden, waar men de graven van haar ouders had gedolven. Daarna toefde ze even bij grootmoeders graf en vandaar staarde ze omhoog, naar de blauwe, heldere hemel. Neen, niet in de zwarte aarde, niet in de donkere grafkuil moest ze haar geliefden zoeken. Sla het oog naar omhoog, Hermien !

Wéér was ze in de reeds drukker wordende straten, en na een korte wandeling stond ze voor dezelfde oude kerk, welke ze sinds haar prille jeugd met grootmoeder had bezocht en later ook vaak met Frans Ruisink. Vol en plechtig klonken reeds de orgeltonen, toen Hermien binnentrad, en met één oogopslag had ze gezien, dat ook de oude, grijze koster door een jongeman, die ze niet kende, was vervangen.

Hermien Erwald zat weer op haar eigen plekje, waar ze zovele jaren had geluisterd naar de verkondiging van Gods Woord. Ze zag welbekende gezichten, en meer dan één keek met iets van verrassing in de blik naar háár, alsof ze er aan twijfelden, haar vroeger te hebben gekend.

Hermien was in vele kerken in het buitenland geweest, vaak in majestueuze, prachtige kathedralen, doch nergens had ze zo genoten als deze Zondagmorgen in het eenvoudige kerkgebouw van haar geboortestad. Aandachtig volgde ze het met de gloed der overtuiging uitgesproken woord van de begaafde prediker, die zijn hoorders als het ware medevoerde naar het meer van Galiléa, waar de apostelen vruchteloos hun net uitwierpen, totdat zij hun Meester zagen in de schemering van de vroege morgen. Toen was voor hen de sombere nacht vol tegenspoed voorbij en een blijde morgen daagde.

Hermien moest denken aan haar jonge meesteres, die ook

voorttobde in nacht en duisternis en voor wie geen morgen zou dagen, zo zij er niet toe kwam, om haar Heiland te zien op de oever

Na de dienst begaf zij zich naar de buurt, waar haar levensloop begon, en toen ze voor het oude, bekende huisje stond, was het Hermien Erwald alsof op dit ogenblik het brede, goe-dige gezicht van grootje tussen de gordijntjes zichtbaar werd.

Zodra ze haar vroegere woning in het oog kreeg, had Hermien reeds gezien, dat de tegenwoordige bewoonster ook een zinde-lijke, nette huisvrouw was. De gordijntjes waren hagelwit en hingen onberispelijk, en de twee potten met helrode geraniums er tussen waren keurig verzorgd.

Meer dan een uur lang bracht Hermien bij de eenvoudige, hartelijke mensen door en de tijd was haar omgevlogen.

Toen ze een half uur later in haar eigen kamer op Buitenzorg zat, moest ze er aan denken, dat levensgeluk niet afhankelijk is van aardse rijkdom ; volgens haar innige overtuiging was het aan geen twijfel onderhevig, dat men in het oude huisje op de Berkengracht gelukkiger en gemakkelijker leefde dan op het schone Buitenzorg.

Nog niet lang was Hermien op haar kamer, of mevrouw Nicholler trad binnen en nog vóór ze een enkel woord had ge-zegd, had het meisje reeds begrepen, dat er weer iets was, dat haar meesteres zorg gaf.

„Zo juffrouw Erwald, bent u weer thuis ? Daar ben ik blij om; Nora heeft reeds twee keer naar u gevraagd, ze heeft hoofdpijn en is weer zó lusteloos en mat, als ze in lang niet geweest is ; zij heeft iets in haar ogen, dat mij niet bevalt.”

Toen Hermien een ogenblik later de kamer van Nora binnen-trad, zat deze op haar gewone plaats bij het raam en bladerde lusteloos in een boek, dat vóór haar op tafel lag. Reeds aan-stonds bemerkte Hermien, dat mevrouw Nicholler wel goed had gezien en er iets was in het uiterlijk van haar dochter, dat de onrust der moeder verklaarbaar maakte.

„Ben ik te lang weggebleven, juffrouw Nora ?” vroeg zij, naderbij tredende, doch deze schudde het hoofd en sprak : „Wel

neen, u gaat voor uzelf nooit weg, en daar hebt u tenslotte toch recht op evenals ieder ander ; maar ik ben erg verwend, juffrouw Erwald, omdat u op reis dag en nacht bij mij was en nu kan ik bijna niet meer buiten dat gezelschap. Doch ga daar maar zitten en vertel mij eens, hoe ge de voormiddag, die mij zo lang heeft geduurd, hebt doorgebracht."

't Viel Hermien op, dat haar jonge meesteres, na deze woorden tot haar gesproken te hebben, als vermoeid terugzank in haar stoel en ook, dat ze opmerkelijk bleek zag, terwijl haar ogen door donkere kringen omgeven waren. Daar Hermien wist, dat Nora niet graag naar haar gezondheid gevraagd werd, zei ze niets anders dan : „Misschien vergis ik mij, maar het schijnt mij toe, dat u vermoeid bent ; zal ik met het relaas van mijn wedervaren maar niet liever wachten tot u"

„Ik heb wel een eigenaardige, doffe hoofdpijn en soms voel ik mij duizelig en huiverig, doch vermoeid ben ik niet bepaald ; vertel mij dus maar of ge hier in de stad alles hebt teruggevonden zoals ge het hebt verlaten."

En Hermien Erwald vertelde op haar levendige, onderhoudende wijze van haar indrukken, deze morgen opgedaan.

Ze vertelde van de bekende plekjes in de stad, die ze had opgezocht. Ze sprak van wat haar had ontroerd op de stille dodenakker ; hoe het verleden aan haar geest was voorbij gegaan, toen ze op haar eigen plekje in de kerk zat en luisterde naar het voor haar gemoed zo aangrijpende woord van de predikant, om daarna te beschrijven hoe ze de Berkengracht wéér vond en hoe hartelijk ze was ontvangen door de eenvoudige mensen aan wie ze haar huisje had verkocht.

Met het hoofd in de hand en half gesloten ogen, had de jongedame geluisterd zonder Hermien met een enkel woord in de rede te vallen. Toen deze echter zweeg, nadat ze alles had meegedeeld, vroeg Nora : „Weet ge nog, juffrouw Erwald, wat er in de kerk gezongen is?"

Zeker wist Hermien dat nog.

„Welnu, zing dan voor mij wat u het mooiste vond. Anders

hoor ik u Zondags reeds vroeg op uw kamer zingen, en ook dat heb ik vanmorgen gemist."

„Dan zal ik zingen, wat er bij het begin van de dienst gezongen werd uit Psalm 116."

Vol en helder klonk nu haar zuivere stem :

God heb ik lief, want die getrouwe Heer,
Hooft mijne stem, mijn smekingen, mijn klagen.
Hij neigt Zijn oor, 'k roep tot Hem al mijn dagen,
Hij schenkt mij hulp, Hij redt mij keer op keer.

Toen het lied uit was en Hermien een blik wierp op haar jonge meesteres, schrok ze van het veranderde uiterlijk en van het dodelijk bleek, dat het gelaat van Nora Nicholler overtrok.

Onmiddellijk sprong ze op en kwam nog net bijtijds om de ineenzinkende gestalte in haar sterke armen op te vangen.

Nog even hoorde ze de bleke lippen fluisteren : „Blijf bij mij, Hermien !" en toen sloten zich de donkerblauwe ogen.

Niet gemakkelijk verloor Hermien haar tegenwoordigheid van geest, doch thans was ze een ogenblik radeloos, maar slechts een ogenblik, dan wist ze weer wat haar te doen stond. Met inspanning van al haar krachten tilde ze de bewusteloze gestalte uit de stoel, en droeg haar naar de divan. Daarna opende ze de deur van de kamer om mevrouw Nicholler met de plotselinge ongesteldheid van haar dochter in kennis te stellen.

Geen half uur later was de dokter reeds op Buitenzorg, maar vóór zijn komst was Nora tot bewustzijn teruggekeerd. Zonder iemand eigenlijk te herkennen, bleef ze zacht kreunend met doffe blik vóór zich uit staren.

Slechts zeer weinig tijd had de dokter nodig voor zijn onderzoek ; het resultaat daarvan was echter voor de arme moeder verre van geruststellend.

„Mevrouw," sprak de dokter op ernstige toon, „ik meen met zekerheid te kunnen constateren, dat uw dochter door een hersenaandoening is aangetast ; slechts een zéér zorgvuldige verpleging kan in zulke gevallen een kansje geven op herstel."

„Mevrouw,” sprak Hermien thans, „mag ik juffrouw Nora oppassen ? Toen ik haar daarstraks in mijn armen opving, fluisterde ze nog : „Hermien, blijf bij mij !” Laat mij haar daarom verzorgen, mevrouw.”

Een angstige tijd was thans aangebroken voor de bewoners van Buitenzorg en vaak scheen het alsof de engel des doods zweefde boven de ziekensponde van Nora Nicholler.

Het scheen wel, dat de tegenwoordigheid van Hermien steeds een goede uitwerking op de zieke had en in haar heldere ogenblikken vroeg ze vaak : „Waar is juffrouw Erwald ?” Een ogenblik later scheen dan het bewustzijn weer te verminderen en dan fluisterde de zieke : „O, die gaat toch óók van mij weg, àllen gaan van mij weg, àllen.”

Onvermoeid en sterk naar lichaam en geest, verpleegde en waakte Hermien aan het ziekbed van haar jonge meesteres. Hoe menige nacht was al voorbijgegaan, terwijl buiten de najaarsstormen loeiden en binnen in het ziekenvertrek de uitgeteerde meisjesgestalte woelde en steunde, terwijl de koorts haar ingevallen wangen kleurde met een verraderlijke blos, om dan, als de koorts was uitgewerkt, met een lijkkleur op het gelaat in de kussens teruggezonden zo onbeweeglijk als een dode te blijven liggen. Hoe vaak had in zulke ogenblikken de arme moeder krampachtig de hand van Hermien gegrepen, terwijl ze wanhopig snikte : „O, juffrouw Erwald, ik zal mijn kind verliezen, mijn enige, mijn alles op de wereld ; ach, bid toch tot God om hulp !”

Dikwijls wist Hermien dan woorden te vinden om mevrouw Nicholler te kalmeren ; steeds bracht het sterke geloof van het eenvoudige, openhartige volkskind een straal van hoop in het hart van de moeder. Menigmaal moest Hermien er met kracht op aandringen, dat haar mevrouw de zo hoog nodige rust nam, doch deze wilde absoluut de nachten met Hermien wakend doorbrengen, terwijl de pleegzuster in een aangrenzende kamer sliep, en zodra de dag aanbrak de zorg voor de zieke overnam.

Hermien had aan enkele uren slaap genoeg om weer fris en sterk op haar post te zijn, doch bij de moeder begonnen de in

angst en zorg doorwaakte nachten maar al te duidelijk hun sporen na te laten.

Op zekere nacht zat Hermien alleen bij het ziekbed. De zieke was de ganse voornacht tamelijk rustig geweest en de vorige dag had ook de dokter voor het eerst met enige beslistheid gesproken van een waarschijnlijk gunstige wending, die de ziekte scheen te willen nemen.

En nu, terwijl alles zo stil was in het ruime ziekenvertrek, was de moeder, door vermoeienis overmand, ingeslapen op de divan en Hermien, die haar deze rust zo van harte gunde, had het reeds gedempte licht nog wat getemperd. Geruime tijd bleef het stil en Nora scheen rustig te sluimeren, totdat een zacht steunen de stilte verbrak.

„Daar komt de koorts,” mompelde Hermien, „ik had ze al veel vroeger verwacht, maar dit is een goed teken ; als ze nu maar niet te hoog oploopt.”

Dikwijls sprak de zieke in koortshitte allerlei wartaal, meestal onverstaanbaar ; soms ving Hermien wel enkele woorden op, woorden zonder enige betekenis of samenhang, maar toch had het haar aandacht getrokken, hoe vaak eenzelfde naam voorkwam in die wartaal.

Aanvankelijk had ze er niet veel acht op geslagen, doch toen ze die naam herhaaldelijk weer door de zieke op smartelijke toon hoorde uitspreken, kon het niet anders of een scherpzinnig opmerkster als Hermien moest de gevolgtrekking maken, dat deze naam ongetwijfeld een rol had gespeeld in het jonge leven van Nora.

Het zachte gekreun, dat de nadering van de koorts aankondigde, was langzamerhand overgegaan in een afgebroken gemompel en gefluister van onverstaanbare woorden en klanken.

Doch ook dat stierf weg, en de snelle ademhaling begon weer geregelder te worden. Hermien vouwde met een gevoel van dank in het hart de handen ; op zulk een kalm en spoedig verloop van de zo gevreesde koorts had ze niet durven hopen en toen na een poosje de ademhaling steeds regelmatig en rustiger werd, meende Hermien, dat het grootste gevaar misschien geweken

was. Een goed uur sliep de zieke ongestoord door en ook Hermien, die reeds zo lang en zo veel gewaakt had, zat half dommelend op haar stoel vlak bij het bed.

Lang duurde die eigenaardige toestand, die het midden hield tussen waken en slapen, niet ; het minste gerucht maakte Hermien aanstonds wakker.

Enkele zacht door de zieke gesproken woorden waren voldoende om de trouwe waakster weer op haar post te doen zijn.

„Toe Bernard, je moet mij die proef leren, ik wil er vader mee verrassen, doe ze mij voor !”

Hermien boog zich over de zieke heen en als een ademtocht kwam het over de lippen van de slapende: „Je leert het mij wel, niet waar, Bernard !”

Medelijdend staarde Hermien haar jonge meesteres aan ; nog nooit had ze een uitdrukking op haar gelaat gezien zoals thans.

Een bijna vrolijke glimlach speelde om de bleke mond en hoewel ze de zachte fluistering niet kon weerstaan, bemerkte en gevoelde Hermien, dat zoete droombeelden uit een gelukkig verleden de verwarde geest van Nora bezighielden.

Maar niet lang duurde het of de zieke strekte de witte handen uit alsof ze iets wilde terughouden, dat zich verwijderde ; de glimlach verdween en verstarde op het gelaat, waarvan iedere trek strakker werd.

„Ga niet weg, Bernard, ga niet weg ! dat wil ik niet, o neen, o neen, dat heb ik zo niet gewild.”

Verschrikt was mevrouw Nicholler opgesprongen. Die laatste woorden klonken als de zachtste smartkreet van een dodelijk gewonde vogel.

„Het was niets, mevrouw,” fluisterde Hermien met een kalmerend handgebaar. „Ze wordt reeds rustiger ; koorts heeft ze slechts kort gehad en dit zijn droombeelden, die hun oorsprong vinden in haar zwakke hersenen.”

„Ga niet weg, Bernard,” mompelde de zieke weer op hartbrekende toon, om dan zacht snikkend in te sluimeren. Deze nacht sliep ze voor het eerst rustig voort tot het doorbrekend daglicht het kunstlicht deed verbleken.

HOOFDSTUK X

Na de hierboven beschreven nacht, had de toestand van Nora Nicholler een gunstige wending genomen, en de dokter, die 's morgens reeds vroegtijdig kwam, meende te mogen veronderstellen, dat het eigenlijke gevaar was geweken, haar toestand eiste echter de grootste zorg en alles wat haar kon opwinden of schokken, moest worden vermeden.

Reeds na betrekkelijk weinige dagen deed haar oorspronkelijk sterk gestel zijn rechten gelden ; de koorts bleef weg, de slaap werd rustiger en de zo nodige eetlust begon toe te nemen. Spoediger dan men had durven hopen of verwachten, gaf de dokter vergunning, enige uren per dag het bed te verlaten, en toen de zieke voor het eerst in haar goed verwarmde kamer, tussen haar moeder en Hermien in, op haar oude plaatsje bij het raam zat, werden opeens haar ogen vochtig.

„O moeder,” zo sprak ze met zachte stem, „wat hebt u toch weer een zorg en smart om mijnentwil doorgemaakt !”

„Kind, spreek daar niet van. Mijn hart vloeit immers over van dankbaarheid, dat je na zulk een zware ziekte thans weer zo goed op weg bent naar volkomen herstel, en mij dunkt, Nora,” ging mevrouw Nicholler voort, „je moet jezelf toch ook gelukkig gevoelen, dat het gevaar nu voorbij is ?”

Met enige spanning verwachtte Hermien het antwoord van haar jonge meesteres. Zou er weer een neerslachtige, bittere opmerking volgen ? Zou ze weer recht voor zich uit naar buiten staren en met een afwijzend handgebaar te kennen geven, dat ieder woord haar teveel was ?

Neen, er was in het gemoed van Nora Nicholler wel iets veranderd, en daarvan gaven haar woorden blijk.

„Moeder, er zijn jaren voorbijgegaan, dat het leven mij eigen-

lijk een last was. Waarom dat zo kon zijn wil ik nú niet zeggen, maar het feit was er. Nu ben ik zo ziek geweest, zo èrg ziek, en van veel dingen was ik onbewust. Andere indrukken liggen zó verward in mijn brein, dat ik niet meer weet of het droombeelden waren of dat het werkelijkheid was."

En met een lichte huivering ging ze voort : „Maar dáárvan was ik mij in mijn helderste ogenblikken goéd bewust, dat mijn leven als aan een zijden draad hing, en dat de dood mij ieder ogenblik kon opeisen. En — ik was bang, moeder, — vreselijk bang !"

„Spreek daar dan maar liever niet over, Nora ; de dokter heeft ten strengste voor alle gemoedsaandoening gewaarschuwd. Dat je bang geweest bent om te sterven, is immers een zeer natuurlijk verschijnsel, waarover je je waarlijk niet behoeft te verwonderen."

„Neen, moeder, opwinden zal ik mij niet, ik wil er dit enkel nog bijvoegen : terwijl ik jarenlang gedacht had, dat de dood mij welkom zou zijn, is het mij gebleken, nu de dood werkelijk dreigde, dat ik met alle kracht, die in mij was, hunkerde naar het leven."

Toen legde de jongedame haar magere hand op de krachtige arm van Hermien en terwijl een traan langs haar bleke wangen vloeide, zeide ze : „Wat heb je vaak voor mij gebeden, mijn trouwe Hermien ! Jou zal ik het nimmer kunnen vergelden, wat je tijdens mijn ziekte voor me geweest bent Je hebt me bijna niet verlaten, geloof ik. Zover ik mij nu nog kan herinneren, kon ik mijn ogen niet opslaan of ik zag je om mij heen. Van dit ogenblik af ben je geen juffrouw Erwald meer voor me, maar mijn vriendin Hermien, terwijl jij me Nora moet noemen, zonder meer"

„Spreekt u verder niet over de uren, die ik aan dit ziekbed doorbracht. Ik ben jong en sterk en kon het dus gemakkelijk doen.

Maar heerlijk vind ik het, dat er thans zulk een vertrouwelijke omgang tussen ons zal zijn. Wat ben ik God dankbaar, dat Hij alles zo heerlijk ten goede heeft gekeerd !"

„We hebben allen een moeilijke tijd achter de rug,” sprak nu mevrouw Nicholler, „doch indien die in angst en spanning doorgebrachte tijd ten gevolge mag hebben dat jij, Nora, met meer vrede in het gemoed het leven opnieuw ingaat, dan draagt hij een rijke vrucht.”

„U hebt na vaders dood nog niet veel genoeg van mij beleefd, moeder, maar als in een mensengeest het verleden één groot kerkhof lijkt, en de toekomst een eindeloos lange weg, grauw en kleurloos, dan kan het niet anders of de levensvreugd verdwijnt.”

Op zachte, droevige toon had Nora Nicholler gesproken, en haar trillende lippen en vochtige ogen toonden maar al te duidelijk haar ontroering. In stilte verweet de moeder zichzelf haar onhandigheid; immers moest juist elke emotie vermeden worden!

Hermien echter wees op dit ogenblik naar buiten. „Zie eens, Nora, hoe druk die grote kruisspin in de weer is, daarginds aan de uiterste takjes van die heester onder de olmboom.”

Verwonderd keek de aangesprokene in de aangewezen richting en vroeg dan: „Wat wil je daarmee zeggen, Hermien?”

„Wel, door het mooie Novemberzonnetje verlokt, heeft de spin aan die buitenste twijgen haar web geweven, doch een uit de olm vallend takje is voldoende, om het fijne rag te verscheuren.

Maar wat doet nu de spin? Gaat ze weg om zich te verschuilen? Of zoekt ze bescherming onder de dorre bladeren aan de voet van de olm? Neen, ze grijpt de losgescheurde draadjes en hecht die weer vast op hun plaats, ze werkt en is vol ijver, en let maar op, hoe spoedig het web weer glinstert in het zonlicht.

Heeft dit kleine diertje, dat toch óók een deel is van Gods schepping, niet iets in zijn wijze van handelen, waar wij van kunnen leren?”

Mevrouw Nicholler, verheugd over de wel wat zonderlinge afleiding, waarmede Hermien ineens voor de dag kwam, merkte glimlachend op:

„Mij dunkt, Hermien, dat je geen erg gelukkig voorwerp voor

je wijsgerige bespiegeling hebt uitgekozen ; maar ga eens voort!"

„Welnu," vervolgde Hermien, „ik zal u zeggen wat ik bedoel. Wat voor die spin het vallende boomtakje was, kan voor ons zijn de een of andere ingrijpende gebeurtenis, die onze levensvreugde verwoest en vaak doet twifelen of de zon voor ons wel ooit weer zal schijnen als voorheen. De spin greep de gebroken draden van haar web en met geduld en beleid hechtte zij de broze draadjes weer vast op hun plaats, en zie — nu schijnt de zon weer vrolijk op haar neer."

„'t Is niet moeilijk, Hermien, je bedoeling te vatten, maar als die spin nu eens zelf haar weg had vernield, zelf in ijdele trots de spandraden had stuk gescheurd, wat dan?"

Even bleef Hermien zwijgen, maar toen Nora haar magere witte hand op de hare legde en vragend herhaalde : „Maar wat dan?" bleef ze het antwoord niet schuldig.

„Had de verloren zoon uit de gelijkenis niet moedwillig zijn web gescheurd? Had hij niet met eigen hand zijn levensgeluk verwoest en droeg hij daarvan in het vreemde land niet de bittere, wrange vruchten? Leed hij niet lichamelijk door honger en gebrek, en leed hij niet geestelijk door wroeging en zelfverwijt?"

Doch toen hij het besluit nam om met berouw in het hart tot de vader te gaan, die door hem zo was bedroefd, was dat voor die verloren zoon het ogenblik, waarop hij de gebroken draad weer opnam, om zo mogelijk het door eigen hand verscheurde levensgeluk, dat teer is als een spinneweb, weer te herstellen of er van te redden wat er nog van te redden viel."

Hermien zweeg en 't bleef een ogenblik stil in de kamer.

Schuin vielen de zonnestralen nog door het hoge raam en vulden aan de ene zijde het vertrek met een gouden lichtglans ; straks zou dat gulden schijnsel echter weer verdwijnen, want de Novemberzon neigde ter kimme.

Kwam het door dat zachte zonlicht of verbeeldde mevrouw Nicholler het zich slechts, dat zij een uitdrukking in de ogen van haar dochter opmerkte, welke ze er vóór haar ziekte niet in zag?

„Mijn beste Hermien,” sprak Nora na een wijle stil voor zich heen te hebben gestaard, „je verdedigt je wijsgerige beschouwing uitstekend, dat moet ik bekennen.” Een bijna onmerkbaar glimlachje plooide de lippen van de spreekster, doch dat verdween onmiddellijk, en zacht voor zich heen fluisterde ze : „Er zijn verscheurde draden, die nooit meer kunnen worden gehecht”

„Kom Nora,” zei thans mevrouw Nicholler, „nu moet je weer naar bed, je weet het bevel van de dokter, en je bent eigenlijk vandaag al langer op geweest dan hij heeft goedgevonden.”

Nog even staarde het jonge meisje naar buiten, waar straks de spin zo druk aan de arbeid was, maar de zonneglans was het plekje, waat ze zat, reeds voorbijgegaan en Nora Nicholler kon het diertje niet meer terugvinden.

Een half uur later, toen Hermien onhoorbaar de slaapkamer van de herstellende zieke betrad en zich zacht over haar heenboog, om te zien of ze rustig sliep, bewoog deze nog even de lippen en fluisterde evenals daarstraks : „Verscheurde draden, die nooit meer kunnen worden gehecht.”

HOOFDSTUK XI

Het was prachtig winterweer en de scherpe Oostenwind, die reeds de gehele morgen zo krachtig door de straten had geblazen, was even na de middag gaan liggen, en nu was de koude voor goed geklede mensen best te dragen.

Het was de dag vóór Sint-Nikolaas en hoewel het nog pas vier uur in de middag was, begon het toch in de straten reeds druk te worden.

Ook Hermien Erwald bevond zich tussen de op het trottoir voortschuifelende mensen, die hun ogen te gast lieten gaan aan de prachtige uitstallingen van winkels en magazijnen. Een uurtje geleden was ze van Buitenzorg vertrokken met de be-

doeling wat speelgoed en lekkers voor een paar arme kinderen te gaan kopen.

Langzaam wandelde ze langs de winkelramen, en juist wilde ze een grote speelgoedwinkel binnengaan, toen een ventje van drie of vier jaar oud haar aandacht trok.

Het kind stond op de hoek der straat vast tegen de muur gedrukt en aan de ronddwalende blik van zijn mooie donkerblauwe ogen bemerkte Hermien, dat hij iets zocht.

Het kind was goed gekleed, maar zijn kostbaar fluwelen pakje zat vol vlekken en de brede kanten kraag, welke zijn hals tooide, was gekreukt en beduimd. Terwijl het ene handje in een mooi wollen, met bont omzoomd handschoentje stak, was het andere bloot en dik en blauw van koude.

Hermien bleef even bij de winkel wachten om te zien of daar niet iemand uit zou komen en het kind medenemen, doch toen het er uit en in bleef lopen, zonder dat iemand de minste acht op hem sloeg, ging Hermien naar hem toe. Vriendelijk nam ze het ijskoude handje, dat het niet poogde terug te trekken, in de hare.

„Wel vent, is je moeder soms in de winkel?”

Het kind keek haar aan en 't was Hermien als had ze die blauwe ogen meer gezien. Toen ze weer vroeg: „Waar is je moeder?” antwoordde het jochie: „Mijn mammie is ziek, die is thuis en ik wil ook naar huis.”

Hermien werd wel een beetje verlegen met het geval; wat moest ze met het kind beginnen, als niet spoedig iemand kwam opdagen, die naar hem zocht.

Maar misschien wist hij zijn eigen adres wel; hij zag er snugger genoeg uit, en Hermien vroeg: „Hoe heet je, kereltje?”

„Jakob,” antwoordde hij beslist, en eer zij verder vragen kon, voegde hij er uit zichzelf bij: „Jakob Ruisink!”

Nu wist Hermien Erwald, waarom daar straks die blauwe kinderogen haar zo bekend voorkwamen; die kleine vent aan haar hand was het kind van Frans Ruisink.

Dit feit maakte haar verlegenheid nog groter. Zou ze het kind maar niet overgeven aan een politieagent en hem het adres op-

geven, waar de architect Frans Ruisink woonde? Zijn woonplaats was haar wel bekend, evenals de ongelukkige toestand van zijn jonge vrouw en de verregaande wanordelijkheid in zijn gezin.

Nog steeds hield Hermien het knuistje van het kind vast, en in haar besluiteloosheid was ze enige passen met hem opgewandeld.

„Breng mij nu naar vader, ik wil naar vader,” zei het ventje met bevend stemmetje, „ik wou de mooie winkels zien, en al de lichtjes, maar nu ga ik naar vader ; ik ben zo koud.”

De blauwe kinderogen keken haar zó hulpzoekend en vertrouwelijk aan, dat ze het niet over zich kon verkrijgen, het kind aan een agent over te laten, en een kloek besluit nemend, sprak ze : „Kom maar mee, Jakob, dan zullen we je gauw naar huis brengen ; maar waar is je andere handschoentje, heb je dat verloren?”

„Ik heb er mee gespeeld met Fido, en Fido heeft mijn handschoen afgepakt en is er hard mee de tuin ingelopen.”

De knaap lachte en 't was een echt prettige kinderlach. Hermien mompelde : „Het is precies Frans.”

Vlug dribbelde hij naast haar voort en zij praatte met hem over Fido, de grote hond van zijn vader, en over Mies en Tonnie, dat waren de katten van mammië.

„Maar hoe kom je nu zo geheel alleen op straat?” vroeg Hermien weer, en de hummel was weer aanstonds met zijn antwoord gereed.

„Ik was in de tuin en ik wilde Fido opzoeken, maar hij was er niet, en vader was er ook niet en mammië sliep en Bet en Trui waren zeker in de keuken of in huis. Maar u weet wel waar altijd de eendjes zwemmen en waar Jakob van vader nooit zo kort bij mag komen, nu daar kon ik lekker overheen lopen, en toen wilde ik naar de mooie winkels gaan kijken en naar de lichtjes, maar de lichtjes brandden niet, en ik werd zo koud...”

Een huivering liep Hermien door de leden, terwijl het kind vertelde hoe het waarschijnlijk door niemand gezien over het nog zwakke ijs uit de tuin van de ouderlijke woning in het daar-

achter liggend stadsgedeelte was geraakt. Onwillekeurig kwam een gevoel van ergernis in haar hart op tegen de ouders, die zo verregaand zorgeloos hun enig kind aan zijn lot schenen over te laten.

Ondertussen waren de twee de gracht opgelopen, waar de architect Ruisink woonde, en Hermien was al reeds bij zichzelf besloten, om gewoon te bellen, en, als dan een der dienstboden voorkwam, haar de knaap te overhandigen, om zich daarna zo spoedig mogelijk te verwijderen, eer men vragen kon wie zij was.

Het kind, dat het klaarblijkelijk niet naar de zin was, dat zijn gezellin niet met hem praatte, vroeg plotseling : „Marietje en Karel, met wie ik wel eens speel, hebben wel twee tantes, en ik heb er geen een ; bent u nou mijn tante ?”

„Ja zeker, Jakob, nu ben ik jouw tante,” antwoordde ze, glimlachend om de gedachtengang van de kleine babbelaar, doch ze schoot in een hartelijke lach, toen hij er aanstonds op liet volgen : „Ik heb honger, tante.”

„Dan zal tante wel even zorgen, dat je honger tenminste niet erger wordt voor je thuis bent.”

Nog steeds in zichzelf lachend nam ze hem mee naar een bakkerswinkel, waar ze een paar grote krakelingen kocht.

„Ziezo,” zei ze, toen ze weer op straat waren, „eet die nu maar gauw op.” Verdere aansporing had de kleine Ruisink niet nodig ; hij knabbelde er aanstonds wakker op los.

't Was hier betrekkelijk stil op de gracht met de hoge ouderwetse herenhuizen en de lange rij zware iepebomen, vlak langs de brede, thans bevroren gracht. Eerst in een der laatste huizen woonde Frans Ruisink.

Toen Jakob zijn krakeling half had verorberd zei hij : „Ik ben erg blij, tante, weet u waarom ?”

„Zeker, omdat je zo aanstonds weer bij je mammi bent, is het niet ?”

„Neen, zei het ventje op besliste toon, „ik ben blij, omdat ik nou ook zo'n mooie tante heb.”

Jakob kreeg geen gelegenheid om zijn aangevallen volzin

verder uit te werken; een grote hond snelde met allerlei vriendschapsuitingen op hem toe en wierp hem bijna omver. Hermien schrok, doch het kind riep :

„O, tante, dat is onze Fido, kent u hem niet ?”

En toen beet hij een klein stukje van het nog restende gedeelte van zijn krakeling en duwde dat de hond in de brede muil.

„Hier Fido, dat krijg jij, lekker hè !”

Vlug naderde thans een heer, zonder overjas of hoed, en Hermien herkende onmiddellijk in hem Frans Ruisink. Ze begreep, dat hij in haast met zijn hond de deur van zijn woning was uitgestornd, om zijn kind te zoeken. Met zijn gewone levendigheid, die Hermien nog zo goed kende, riep hij uit :

„Wel, wel, jij kleine deserteur, ben je daar ? De doodschrik heb je me op het lijf gejaagd, bengel !” En dan een beleefde buiging voor Hermien makende, die hij nog niet herkend had, zei hij : „Ik bied u mijn verontschuldigen aan voor mijn wel wat onbehoorlijk optreden, doch toen ik zoëven thuis kwam was mijn ganse huis in rep en roer ; de kleine jongen was al langer dan een uur zoek ; mijn vrouw radeloos, en de meiden zoekend op plaatsen, waar ze waarschijnlijk al wel twintig keer gezocht hadden. Ik ben toen maar dadelijk met mijn hond de deur uitgegaan en mag ik u duizendmaal danken voor de bescherming, die u mijn deugniet hebt verleend ? U trof hem zeker op tamelijke afstand van hier aan ?”

Hermien stond in de donkere schaduw, die de bomen op dit punt van de gracht wierpen, en daar de brede bontkraag, die ze op de mantal droeg, een goed gedeelte van haar gelaat verborg, was het geen wonder, dat de nog enigszins opgewonden jongeman haar niet herkende.

Zij echter was thans weer volkomen kalm en rustig en met heldere stem klonk het : „Ik trof uw kind geheel alleen midden in de drukke winkelstraat aan, waar hij verkleumd van kou op het punt stond om in tranen uit te barsten. Hij is echter een flink kereltje ; hij kon mij zijn adres opgeven en mij vertellen, dat hij over het ijs van de gracht in de tuin was gekomen om zo in de stad naar de winkels te gaan kijken.”

„Wel heb ik van m'n leven, Her . . . , juffrouw Erwald, hebt u mijn”

„O, tante, daar pakt die lelijke Fido mijn stuk krakeling af,” riep de kleine Jakob met spijt en verbittering in zijn stem, terwijl zijn korte beentjes stampvoetten van drift.

Hermien, die van terzijde de aanslag van de hond gezien had, kon haar lachen niet inhouden ; doch snel haar tas openend, nam ze nog een krakeling uit de papieren zak en die de knaap in de hand stoppend, drukte zij hem een kus op de wang en met een vriendelijk: „Nu, dag Jakob,” en een hoofdknik in de richting van de heer Ruisink, verwijderde ze zich met lichte, snelle tred.

„Juffrouw Erwald, een enkel woord !”

Doch het meisje wendde het hoofd niet om en spoedde zich voort, om verder het plan uit te werken, waarvoor ze Buitenzorg had verlaten en dat vreugde brengen moest in verschillende gezinnen.

Maar terwijl de kleine Jakob druk babbelde over zijn mooie tante, werd het gevoel van wrevel tegen zijn moeder, die hij als de oorzaak beschouwde, dat de vrouw, die hij liefhad, voor hem verloren ging, tienmaal sterker in het hart van Frans Ruisink.

Rustig was voor de bewoners van Buitenzorg de winter voorbij gegaan.

Wat Nora betreft, zij was lichamelijk weer geheel van haar zware ziekte hersteld, en ook wat haar geestestoestand betrof, was aanmerkelijke verbetering te bespeuren. Al was ze doorgaans ernstig en vaak droefgeestig gestemd, van die sombere, bittere levensmoetheid, die haar toestand vroeger zo zorgwekkend maakte, konden haar huisgenoten niet veel meer bespeuren.

„Nu worden de berghellingen in het Harzgebergte weer groen, Hermien,” merkte Nora op zekere dag op, waarop mevrouw Nicholler antwoordde : „Nora wordt nog een echt Duits bergenkint, Hermien ; zij heeft al weer genoeg van haar geboortestad en wenst nu maar, dat we hoe eer hoe liever de koffers gaan pakken.”

„Nu, mevrouw, wat mij betreft kan ik niet anders zeggen, dan dat ik de Harz verrukkelijk mooi vind,” merkte Hermien op.

„Maar u, moeder?” vroeg Nora, en ze zag haar moeder met onderzoekende blik aan, „u bleef misschien liever rustig op Buitenzorg dan met ons mede te gaan naar het bergland?”

„O neen, mijn kind, volstrekt niet, ik ben heel graag gedurende de wintermaanden hier; doch als hier de eerste lentetijd voorbij is, wil ik evenals de trekvogels er wel eens uitvliegen. Zo lang als verleden jaar hoop ik echter niet weg te blijven; dat is voor de gang van zaken hier op Buitenzorg niet wenselijk, en als wij nu vóór Mei afreizen, wilde ik in ieder geval weer tegen October hier zijn.”

De mens wikt, maar God beschikt! Dat zou ook voor de familie Nicholler blijken op treffende wijze.

Midden April reeds trokken de drie dames naar de Harz. Daags voor hun vertrek liet mevrouw Nicholler haar notaris nog bij zich komen en had ze een langdurig onderhoud met hem. Toen 's avonds laat Nora reeds haar slaapkamer had opgezocht, riep mevrouw Nicholler Hermien bij zich. Het was deze opgevallen hoe sterk verouderd Nora's moeder was in de laatste maanden.

„Wij moeten eens even ongestoord een ernstig woord met elkaar spreken, Hermien,” zo sprak mevrouw op die bewuste avond.

„Morgen vertrekken we weer naar het buitenland en al ben ik steeds gewoon mijn zaken vóór die tijd in orde te brengen, zo gevoelde ik mij thans bijzonder gedrongen, dat met meer zorg te doen dan anders; men kan immers nooit weten wat er gebeuren zal.”

„Indien u tegen de reis opziet, mevrouw, kan ik u de verzekering geven, dat ook Nora er graag om uwentwille van zal afzien”

„O, neen Hermien,” viel mevrouw haar in de rede, „ik ben veel te dankbaar, dat haar gemoedstoestand steeds meer vooruitgaat en — ik twijfel er niet aan of ook jij zult wel hebben

opgemerkt, dat ze op reis en in den vreemde opgewekter is dan hier thuis. Me dunkt, daar moet toch wel enige oorzaak voor zijn — doch hoe dit zij, het reizen doet Nora goed en om harentwil ben ik volkomen bereid, mij enige vermoeienis te getroosten. Doch terzake. — Heb je er wel eens over gedacht, hoe het moet, als ik er bijvoorbeeld eens niet meer zijn zou?"

Bijna verschrikt keek Hermien de oude mevrouw aan, maar deze sprak glimlachend : „Vind je deze vraag zo zonderling, Hermien? Mij dunkt, dat wat ik bedoel een zeer natuurlijke gedachte is, en ik had graag, dat je mij die vraag met je gewone openhartigheid wilde beantwoorden.”

„Nu mevrouw, dan kan ik u verzekeren, dat die vraag mij nog nooit heeft bezig gehouden; ons aller leven is in Gods hand, en u bent waarlijk nog op geen leeftijd, dat een dergelijke vraag zich als vanzelf naar voren zou dringen.”

„Het ligt zeker in je tevreden en zonnige levensopvatting en misschien ook wel in je eigen sterk, gezond gestel, dat die vraag nog niet bij je opkwam, doch van mijn kant zou het een laakbare zorgeloosheid zijn als ik er geen rekening mee hield. En luister nu goed, Hermien, wat ik te zeggen heb. Later krijgen we soms niet zo gemakkelijk een goede gelegenheid meer om eens vertrouwelijk over datgene te spreken, wat mij het naast aan het hart ligt.

Reeds van de eerste dag af, dat je bij ons was, gevoelde ik, dat ik mij niet in je had vergist, en later toonde je je zo goed berekend voor je toch moeilijke taak, dat je mijn stoutste verwachting ver hebt overtroffen. Doch genoeg hiervan, je hebt ons in de moeilijkste uren aan het ziekbed van mijn enig kind het bewijs geleverd, dat je méér, oneindig veel, voor ons geworden bent, dan een uitstekende gezelschapsdame. Laat ik je thans mededelen, dat voor je toekomst gezorgd is ; gisteren heb ik bij mijn notaris een bedrag voor je vastgesteld, waarvan de jaarlijkse rente je een onbezorgd bestaan waarborgt.

Nu rest mij nog één vraag, Hermien, en dat is een ernstige vraag aan je, een vraag voor mij en voor mijn dochter van zóveel belang, dat ik bijna aarzel je die vraag te stellen.”

Hermien wilde iets zeggen, wilde spreken van haar onbegrensde dankbaarheid voor zoveel liefde en zorg, doch de oude dame wees dit met een handgebaar af.

„Laten we nu de mogelijkheid eens onder de ogen zien, dat ik kom te vallen ; dan staat Nora geheel alleen op de wereld. Behalve een paar neven en nichten van mijn mans kant, hebben wij geen bloedverwanten in Nederland, die als natuurlijke beschermers voor mijn dochter in aanmerking zouden kunnen komen. Je weet zelf het beste, hoe weinig mijn dochter in staat is, het grote vermogen, dat haar bij mijn overlijden te wachten staat, te beheren of zich met kans op goede uitslag door het leven te slaan.

Zeker, mijn notaris is een door en door vertrouwd en verstandig man, bij wie ze te allen tijde, en voor alle gevallen, raad en bijstand kan vinden, doch ze is meerderjarig en daardoor onafhankelijk. Laat ik nu eens het misschien wat onwaarschijnlijke geval veronderstellen, dat ze, ver in het buitenland, onder invloed van mensen geraakt die van haar onervarenheid misbruik zouden willen maken, dan staat de notaris daar vrijwel machteloos tegenover ; bovendien is hij reeds een tamelijk bejaard man.”

Even zweeg mevrouw en keek peinzend voor zich uit, doch dan ging ze weer voort : „Mijn dochter heeft eigenlijk slechts twee mensen op de wereld die haar lief zijn, en — wat meer zegt, die h a a r liefhebben.

Die twee mensen zijn jij en ik. Als zij ons beiden moest missen, zou volgens mijn vaste overtuiging haar neerslachtige gemoedsstemming een ongeneeslijke zielsziekte worden, die tenslotte tot krankzinnigheid moet leiden. Nu begrijp je wel, wat ik bedoel, Hermien, en ik vraag je op je geweten af : Wat zul je doen, indien ik eens spoedig werd weggenomen ? Denk er rijp over na, Hermien, en als je die vraag, voor mij van zo oneindig veel betekenis, voor jezelf hebt opgelost, maak mij dan spoedig met de uitslag bekend, hoe die ook moge zijn.”

Mevrouw stond op uit haar stoel en ook Hermien sprong op, doch nog niet om de kamer te verlaten.

„Mevrouw, voor de vraag, die u mij daar stelt, heb ik geen bedenktijd nodig ; als u thans een antwoord wenst, kan ik dat zonder aarzelen geven.”

Rustig stond Hermien voor mevrouw Nicholler en toen deze haar ernstig toevoegde : „Denk er aan, dat dit niet enkel een levensvraag is voor mij en voor mijn arme dochter, maar óók voor jou,” ook tóen klonk haar stem kalm en beheerst :

„Ik wil met Gods hulp zólang bij Nora blijven, totdat de dood ons scheidt of uw dochter zelf oordeelt, dat ze mij kan missen.”

Een glans van vreugde verhelderde het gelaat der bezorgde moeder. Toch meende ze nog te moeten opmerken : „Je beseft toch wel het gewicht van die belofte, Hermien ? Je bent nog jong en levenslustig. Hoe waarschijnlijk is het, dat er nog eens een jongeman op je weg komt, die je tot vrouw begeert. En wat dan, Hermien, als ook jij die liefde beantwoordt ? Heb je aan die mogelijkheid wel gedacht ?”

Zonder enige aarzeling klonk het antwoord van Hermien : „Vóór ik bij u in dienst trad, mevrouw, had ik een verloofde. Hij was rijk en ik arm, doch hoewel zijn trotse moeder zich met alle haar ten dienste staande middelen verzette tegen een verbintenis met een meisje zoals ik, zou haar tegenstand haar toch niet hebben gebaat. Nog juist bijtijds werd het me echter duidelijk, dat zijn geestelijke levensopvatting niet met de mijne kon samengaan. En het Woord van God, dat ik liefheb, verbiedt mij, om in zulk een geval een huwelijksverbintenis te sluiten. Bovendien bemerkte ik, dat hij met minachting neerzag op mijn grootmoeder, en haar, indien wij gehuwd zouden zijn, liefst zo min mogelijk in zijn woning wenste te zien.

Ik had hem lief, mevrouw, met mijn ganse hart, doch ik verbrak de verloving, hoe zwaar het me ook viel, en bleef bij mijn grootmoeder, die voor mij had gezwoegd en gewerkt toen ik als een hulpeloze wees was achtergebleven. Ik heb moeilijke, droeve dagen doorgemaakt, maar berouw had ik nooit van mijn stap. God alleen weet, hoe zwaar het voor mij was, mijn weg zonder hem te gaan. Doch Hij bleef bij mij en dat was me meer waard dan de liefde van een mens. Ik mocht me niet verbinden

aan iemand van wie het me steeds duidelijker werd, dat hij in geestelijk opzicht heel anders dacht dan ik. Eerst dacht ik, dat Frans Ruisink werkelijk uit belangstelling me vergezelde naar de kerk, doch hoe meer ik hem leerde kennen, des te duidelijker werd het mij, dat hij het alleen voor mij deed en zijn hart gesloten was voor Hem, Die ons zo liefheeft. Met hem mocht ik dus niet trouwen, maar geen ander zal ooit zijn plaats in mijn hart innemen."

Het was alsof het onderhoud met Hermien, op de avond voor hun vertrek naar Duitsland, mevrouw Nicholler weer nieuwe kracht had geschonken ; veel meer dan het vorige jaar nam zij deel aan de bergtochtjes, waarvan Nora zoveel hield.

Reeds twee maanden vertoefde men in de Harz, toen op een mooie Julidag Hermien, die altijd vroeg wakker was, moeder en dochter op het afgesproken uur wekte, omdat besloten was een mooie toer te gaan doen. Mevrouw Nicholler gevoelde zich echter niet wel en daarom besloot men het tochtje een paar uur uit te stellen ; 't was immers nog vroeg genoeg ! Nadat een paar uur verstreken waren, bleek echter, dat de ongesteldheid van mevrouw eerder toenam dan dat ze overging, en hoewel zijzelf er op aandrong, dat de beide meisjes samen de bergen zouden ingaan, weigerde Hermien dat beslist.

„Neen, mevrouw, wij gaan niet weg," sprak ze, „ik geloof zeker, dat u koorts hebt."

Een dokter werd ontboden en die scheen al dadelijk minder gunstig over de schijnbaar lichte ongesteldheid te denken.

Telkens viel de zieke in een korte sluimering, waaruit ze een ogenblik later kreunend wakker werd, en eer de middagzon haar volle hoogte had bereikt, nam de ziekte in hevigheid toe, zodat mevrouw Nicholler haar dochter en Hermien soms niet eens meer kende.

Doodsbleek en met trillende lippen zat Nora bij het bed van haar moeder. Vruchteloos had Hermien er bij Nora op aangedrongen enig voedsel te gebruiken en vruchteloos ook was haar

poging om het zenuwachtige meisje moed in te spreken. Heftig schudde ze het hoofd, terwijl ze fluisterde :

„Neen, Hermien, tracht niet voor mij te verbergen, wat je denkt; je vreest het ergste, en dat doet de dokter ook, al zegt hij het niet ronduit.” En wanhopig riep ze uit: „Als ik moeder moet missen, dan wenste ik”

„Stil, Nora, bezondig je niet door wanhopige bitterheid. Toen jij zelf zo zwaar ziek was, heb ik van je moeder geen enkel woord vernomen, dat getuigde van opstand tegen God, die het toch toeliet, dat haar enig kind aan de rand van het graf werd gebracht. En zie, Nora, jij bent toch óók weer hersteld en thans sterker dan vroeger. Ik wil hiermede zeggen, dat de hoop op herstel niet zo spoedig behoeft te worden opgegeven.”

„O, Hermien, was ik toch maar zo sterk als jij, zo sterk en zo moedig ; maar ik zie niets anders dan duisternis en onheil op mijn weg”

De lange zomerdag ging voorbij en de toestand van mevrouw Nicholler werd steeds ernstiger, en toen ten slotte de zon was weggezonden achter de bergen en de avondschatuwen zich legerden in het enge dal, moest de dokter het uitspreken, dat alle hoop op behoud moest worden opgegeven ; een buitengewoon hevige hersenvliesontsteking had mevrouw Nicholler aangetast.

Nog drie dagen worstelde het krachtige gestel tegen de moordende ziekte en toen kwam het einde.

Uitgeput van zorg en nachtwaken was Nora tegen de morgen ingedommeld op haar stoel en Hermien zat met een verpleegster bij het ziekbed.

De ganse nacht was de zieke onrustig geweest en had in hevige koorts allerlei wartaal gesproken, soms onderbroken door zuchten en kermen. Het laatste uur echter was ze opmerkelijk rustig geworden en zowel Hermien als de zuster geloofden, dat het einde naderde.

Juist toen Hermien overwoog of ze Nora niet zou wekken, sloeg de zieke de ogen op en vestigde haar blik met een uitdrukking van herkennen op het gelaat van de trouwe huisgenote.

Dadelijk boog Hermien zich over haar heen en vroeg op zachte toon : „Zal ik Nora wakker maken, mevrouw ?” Doch de stervende scheen haar vraag niet te verstaan of sloeg er geen acht op. Fluisterend klonk het van de bleke lippen : „Zul je bij haar blijven ?”

Nogmaals wilde ze die vraag herhalen, doch Hermien voor- kwam haar door de geruststellende verzekering : „Zeker, mevrouw, dat heb ik u immers beloofd en ik herhaal het thans : ik zal, zo God wil, bij Nora blijven zolang zij mij nodig heeft ; daar kunt u verzekerd van zijn.”

Een zachte druk van de bleke, klamme hand, die op de hare lag, zeide Hermien, dat de stervende moeder haar woorden had verstaan en begrepen. Toen vielen de ogen van de zieke toe, dodelijk vermoeid als ze was.

Thans meende ook de pleegzuster, dat het tijd werd om de dochter te wekken, een zacht gereutel was het onmiskenbaar bewijs, dat de laatste strijd spoedig zou zijn gestreden.

Een ogenblik bleef Nora zwijgend bij het bed staan en toen Hermien haar mededeelde, dat de stervende een ogenblik bij kennis was geweest, boog ze zich over haar moeder heen en riep op hartbrekende toon : „Moeder, moeder, kent u mij niet meer ?”

Toen opende de stervende nog eenmaal de ogen en fluisterde : „Nora. lieveling Hermien, bid voor mij” — De stamelende woorden stierven weg in een hijgend zuchten en de vale doodskleur spreidde zich over de eens zo edele trekken.

Na de dood van mevrouw Nicholler bleek het, met hoeveel zorg en verstand ze haar zaken had geregeld en vastgesteld. Zodra de notaris met het overlijden van mevrouw Nicholler in kennis was gesteld, kwam hij aanstonds naar het hotel, om alles wat voor het ogenblik te doen viel, in orde te maken.

Hij zorgde voor de overbrenging van het stoffelijk overschot naar het vaderland, en in overleg met Nora en Hermien regelde hij de begrafenis. Nora toonde opeens een kalmte en vastberadenheid, welke een ieder, die haar kende, verwonderde.

Aanvankelijk wilde Hermien zich bescheiden terugtrekken, doch de notaris verklaarde, dat het de uitdrukkelijke wens van de overledene was, dat juffrouw Erwald bij alle besprekingen zou tegenwoordig zijn en in alle plannen en voornemens, de toekomst van de erfgename betreffend, zou worden geraadpleegd.

Eenvoudig en deftig was de begrafenis. Slechts enkele oude vrienden des huizes en een paar verre bloedverwanten waren er bij tegenwoordig, welke gasten zo spoedig de goede vorm dit veroorloofde, allen weer vertrokken. Er was thans immers niets meer, wat hen aantrok op het stille Buitenzorg, waar de steeds zo zonderlinge Nora nu meesteres was.

Ook de notaris was huiswaarts gekeerd, na afgesproken te hebben op welke tijd de laatste wilsbeschikkingen van de overledene aan belanghebbenden zouden worden meegedeeld.

En thans zaten de beide meisjes onder de olm op de witte bank, in de koele schaduw. Nora hilde en snikte en deed zichzelf bittere verwijten, de oorzaak te zijn geweest, dat de laatste levensjaren van haar moeder waren voorbijgegaan in zorg en onrust.

Hermien trachtte haar niet te troosten, doch liet haar stil uitschreien ; haar smart was immers zo natuurlijk !

Maar eindelijk veegde het ouderloze meisje de tranen van haar wangen, legde de hand op de arm van Hermien en sprak op zachte, maar besliste toon: „Hermien, thans wil ik je vertellen wat nog niemand uit mijn mond heeft vernomen, zelfs mijn moeder niet. Beantwoord me eerst een paar vragen, die mij reeds lang op de lippen hebben gebrand. Vertel me oprecht, Hermien, heb je nooit een oorzaak gezocht voor de reden, waarom een jong meisje, dat alles bezit wat het leven begerenswaard kan maken, in een toestand verkeert, waarin je mij hebt leren kennen? Heb je mij tijdens mijn ziekte en in ijrende koorts geen naam horen noemen, die je anders nooit hoorde? Deze twee vragen moet je mij allereerst beantwoorden, voor ik je verder ga vertellen.”

Een ogenblik aarzelde Hermien, maar dan antwoordde ze

rustig : „Toen je moeder mij in haar dienst nam, deelde zij mij reeds dadelijk mede, dat je zwaarmoedigheid waarschijnlijk haar oorsprong vond in de dood van je vader, of tenminste, dat diens plotselinge dood je toestand zeer had verergerd. Later scheen zij zelf aan die oorzaak te twijfelen, maar een andere wist zij niet, en ik kon natuurlijk ook niets anders vermoeden, totdat ik je in ijende koorts herhaaldelijk één naam hoorde noemen. Aan de wijze, waarop die naam werd uitgesproken, begreep ik maar al te goed dat de drager ervan waarschijnlijk eens een grote plaats innam in het gemoedsleven van haar, die hem thans zo voortdurend op de lippen nam.”

„Welnu, Hermien, je zult mij verachten, als ik je alles vertel, doch ik kan niet anders, ik heb reeds zo lang mijn leed alleen gedragen, omdat mijn gemoed er tegen in opstand kwam, iemand deelgenoot te maken van datgene, wat mij alle levenslust benam. Luister,” ging ze voort, „ik zal zo kort mogelijk zijn. Zoals je wel weet, was mijn vader een bekend scheikundige, die doorgaans een groot gedeelte van de dag doorbracht in zijn laboratorium. Ik heb altijd zielsveel van mijn beste vader gehouden en zoveel mogelijk was ik bij hem. Toen ik ouder begon te worden, was het mijn liefste bezigheid, om bij mijn vader in zijn laboratorium te mogen vertoeven; eenzelvig en teruggetrokken ben ik altijd geweest, nooit zocht ik de omgang met kinderen van mijn leeftijd en vader had mij gaarne bij zich.

Dit bleef zo totdat ik ongeveer zeventien jaar oud was. In die tijd ongeveer nam mijn vader een vaste assistent, om hem bij zijn wetenschappelijke proeven en onderzoekingen behulpzaam te zijn.

Bernard Dupré was de zoon van een Franse muzikonderwijzer, die zich reeds op jeugdige leeftijd in Nederland had gevestigd en met een Hollandse vrouw was gehuwd. Mijn vader had hem eigenlijk uit medelijden in bescherming genomen, omdat hij na de dood van zijn ouders in bijna behoeftige omstandigheden leefde. Zijn inkomsten als jong scheikundige waren slechts zeer bescheiden.

Reeds zeer spoedig voelde ik mij op een onbegrijpelijke

manier tot hem aangetrokken, des te onbegrijpelijker, omdat ik anders voor jonge mannen zo ongenaakbaar mogelijk was.

Bernard Dupré van zijn kant zag in mij aanvankelijk niets anders dan de dochter van zijn leermeester en beschermer, die uit den aard der zaak onbereikbaar ver van hem afstond.

„Doch nu komt mijn grote onvergeeflijke schuld, Hermien,“ zo vervolgde Nora. „Het was mijn schuld en mijn schuld alleen, dat Bernard Dupré ten slotte zijn eerbiedige terughouding te mijnen opzichte liet varen, en eerst toén leerde ik hem kennen in zijn edele grootheid van ziel.

In die tijd scheen het leven mij zonnig en licht, totdat ik zelf het zonnelicht wegstiet en donkerheid bracht in mijn gemoed en daardoor over mijn ganse bestaan.”

„Zou het mogelijk kunnen zijn, juffrouw Nicholler, dat ik mij tot zulk een hoogte zou kunnen opwerken dat ik méér voor u kan worden dan de assistent van uw vader?“

„Dit ongeveer waren de woorden, die Bernard Dupré tot mij sprak op die voor mij zo onvergetelijke winteravond, terwijl wij ons samen in het laboratorium bevonden. Welk een ellendige boze geest van hoogmoed mij op dit ogenblik bezielde, om een antwoord te geven zoals ik dééd, heb ik later nooit kunnen begrijpen!“

„Zodra de naam van Bernard Dupré met ere genoemd wordt in de wetenschappelijke wereld, en zodra de drager van die naam een daaraan evenredige positie bekleedt, zou misschien het ogenblik gekomen zijn, om antwoord te geven op een dergelijke vraag als u zich thans durft veroorloven.”

„Dit was het antwoord, dat ik hem gaf, en nauwelijks had ik die noodlottige woorden gesproken of ik had er berouw van.

Eerst werd hij doodsbleek en toen bedekte een donkere blos zijn gelaat.”

„Vergeef het de arme dwaas, dat hij een ogenblik denken kon, dat er op de wereld nog iets van hoger waarde bestaat dan goud en eer, juffrouw Nicholler.”

„Na deze woorden op rustige toon gesproken te hebben, greep hij naar zijn overjas en hoed, en eerst toen hij goed en wel

vertrokken was, drong het tot mij door, dat Bernard Dupré voor mij verloren was.

Of het een uur of vijf minuten later was, dat mijn vader binnenkwam, zou ik niet kunnen zeggen, doch zijn eerste woord was : „Waar is Dupré ?”

„Die is een ogenblik geleden naar huis gegaan, hij voelde zich niet wel,” gaf ik met afgewend gelaat ten antwoord, en mijn goede vader merkte hoofdschuddend op : „Geen wonder ook, de jongen werkt en studeert bijna dag en nacht, hij wordt ongetwijfeld een groot en beroemd geleerde”

„Die ganse nacht week de slaap uit mijn ogen en toen de volgende dag de tijd aanbrak, waarop Bernard gewoon was naar het laboratorium te komen, kon ik mijn zenuwachtige onrust bijna niet voor mijn huisgenoten verbergen.

Zou hij komen en zich als naar gewoonte gedragen ?

Ik wist, dat hij het niet zou doen, daarvoor kende ik te goed zijn fier karakter, en toch hoopte ik nog tegen beter weten in.

Hij kwam niet en hij zou nooit meer komen, want mijn vader ontving een brief, waarvan ik nooit de inhoud heb geweten, maar die voor mijn vader voldoende aanwijzing scheen te bevatten omtrent het niet terugkomen van Bernard Dupré.

Reeds een paar dagen na het vertrek van zijn assistent, aan wie hij met schier vaderlijke liefde was gehecht, werd mijn vader door de hevige ziekte aangetast, die zulk een schielijk verloop en zijn dood ten gevolge had.

Een paar weken na de begrafenis zond ik in stilte Adriaan, die ik ten volle kon vertrouwen, er op uit om te onderzoeken waar Bernard Dupré gebleven was ; wroeging, verdriet en onrust kwelden mij dag en nacht. Spoedig bracht Adriaan mij op de hoogte van het resultaat van zijn onderzoek.

De kamers, waar Dupré gewoond had, stonden leeg, en waarheen hij vertrokken was, kon de huiseigenaar niet zeggen.

Ruim twee jaren later ontving ik een brief uit Nederlands-Indië en daarin meldde mij de zuster van Dupré, dat haar broeder mij zijn laatste groet overbracht. Hij had een betrekking als scheikundige gevonden op een suikerfabriek, en in de

korte tijd, dat hij daar werkzaam was geweest, had hij door buitengewone ijver en grote bekwaamheid reeds zózeer de aandacht op zich gevestigd, dat zijn superieuren hem een schitterende toekomst voorspelden. Doch zijn voor de tropen niet geschikt gestel kon het klimaat niet wederstaan, en hevige koorts hadden hem ten grave gesleept

Vind je het nu zo'n wonder, Hermien," zo eindigde Nora haar somber verhaal, „dat iemand van toch al niet zeer opgewekte levensopvatting alle levenslust verloor?"

Stil en aandachtig had Hermien geluisterd, terwijl de jonge meesteres van Buitenzorg haar een blik deed slaan in de meest verborgen schuilhoek van haar hart, en het ontroerde Hermien tot in het diepste van haar gemoed, dat Nora, die zelfs voor haar moeder het leed verzwegen, dat haar jeugd had verwoest, aan háár de wonde plek toonde, welke nog steeds schrijnde.

Welk antwoord, dat troost kon brengen, zou Hermien thans moeten geven?

Stil, doodstil bleef het een wijle op de bank onder de olm; slechts het zoele zuidenwindje deed de bladeren zacht ritselen, boven hen en over de bloemen in het gras gonsden de bijen en fladderden een paar witte kapellen.

„Herinner je je nog die mooie Novemberdag, Nora, toen je voor het eerst na je ziekte voor het raam in je stoel zat? En weet je nog, dat je toen in een opwelling van bittere neerslachtigheid je stemming in woorden bracht door te zeggen, dat als in een mensengeest het verleden één groot kerkhof lijkt, en de toekomst een eindeloos lange, grauwe, kleurloze weg, dat dan de levenslust verdwijnt en weerzin en bitterheid het zwakke, dwalende mensenhart vervult?"

Toen Nora zwijgend met het hoofd knikte vervolgde ze: „En kun je je ook nog herinneren, dat ik je wees op de arbeid van een spin?"

„O zeker, Hermien," antwoordde Nora op levendige toon. „Veel meer dan je misschien vermoedt, heb ik nagedacht over het dier, dat de gebroken draden van zijn web weer vasthechte aan de twijgen van de heester, en — over die verloren zoon, die

óók met eigen hand zijn levensgeluk verwoestte, maar die ten slotte zijn zonde inzag en naar het ouderlijk huis terugkeerde, waar hij geluk en vrede terugvond. Zeg mij toch, Hermien," zo ging Nora voort, „zou de wroeging, welke nog steeds knaagt en wroet hier binnen, nog eens tot zwijgen kunnen worden gebracht ? Mijn arme moeder heeft het beproefd door mij zoveel mogelijk afleiding te bezorgen, doch het beeld van Bernard Dupré was mij geen dag uit de gedachten, en de wetenschap, dat mijn ellendige, dwaze hoogmoed hem in de dood dreef, blijft mij kwellen”

„Kijk eens, Nora,” sprak Hermien na een ogenblik zwijgen, „ik zou tot je kunnen zeggen : zoiets gebeurt immers zo vaak en jij kon toch ten slotte niet helpen, dat die jonge man juist naar zulk een ongezonde streek moest trekken, terwijl zijn gestel toch al niet sterk was. Zulk een troost zou echter eigenlijk zelfmisleiding zijn.

Doch er is een betere troost, Nora. De Heere Jezus zegt : „Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijn en Ik zal u rust geven”

„Je hebt mij je leed geklaagd en daar deed je wèl aan, maar beter, oneindig veel beter is het, al wat je bezwaart aan Hem te zeggen, die alle smarten kent en nooit iemand afwijst, die met berouw in het hart zich tot Hem wendt.”

Tot nu toe had de jonge, trotse erfgename eigenlijk uit de hoogte neergezien op alles wat godsdienst was. Ze scheen dat van haar vader overgenomen te hebben, die tijdens zijn leven ook geen behoefte had gevoeld aan hogere dingen ; zijn wetenschap was hem alles. Haar moeder, die wel nu en dan naar de kerk ging en ook vaak getracht had, haar dochter belang in te boezemen voor geestelijke dingen, was in die poging niet geslaagd ; haar dochter bleef koud en afwijzend.

En nu ? Zou ze opspringen en met een enkel koel, snijdend woord Hermien laten voelen, dat ze van die raad niet gediend was ?

Neen, het trotse hoofd boog dieper op de borst en de mooie ogen werden vochtig.

Reeds vielen de avondschaduwten over de straks nog zo zonnige tuin van Buitenzorg, de bijen hadden hun korf opgezocht en de kapellen fladderden niet meer over de bloembedden, en nog steeds zaten op de witte bank de twee meisjes in ernstig gesprek. Doch eindelijk stond Hermien op, wees met de vinger naar boven, naar de heldere hemel en sprak : „Kijk, Nora, daar tintelt reeds de avondster,” en terwijl Nora thans ook opsprong en haar blik de richting volgde van Hermiens vinger, fluisterde ze : „De nacht komt over de aarde en over moeders graf, maar — daarboven wordt het licht.”

HOOFDSTUK XII

Met begrijpelijke spanning had het dienstpersoneel de opening van het testament tegemoet gezien, en toen de laatste wilsbeschikking van mevrouw Nicholler door de notaris aan belanghebbenden werd kenbaar gemaakt, was het aan de gezichten wel merkbaar, dat hun overleden meesteres met edelmoedigheid aan hen had gedacht.

Niemand, zelfs de tuinmansjongen niet, was vergeten, aan alles en aan allen had ze gedacht.

In overleg met Hermien had Nora besloten, haar ouderlijk huis te verlaten. Er was feitelijk niets meer, dat haar nog aan Buitenzorg bond ; waarom zou ze dan de zorg van het beheer van de grote villa op zich nemen ?

Een tweede vraag was : waar zich dan nu te vestigen ?

Dit was een onderwerp, dat door Nora herhaaldelijk ter sprake was gebracht, doch waarin zij niet gemakkelijk tot een besluit kon komen.

Rijk genoeg om in dit opzicht geheel naar eigen zin te kunnen handelen, was ze aanvankelijk wel geneigd, voorgoed het vaderland te verlaten en zich in het buitenland te vestigen, doch zowel de notaris als Hermien hadden haar dit afgeraden.

De notaris had verschillende plaatsen genoemd, die hem zeer

geschikt toeschienen voor iemand, die in een mooie, stille omgeving wenste te leven, doch tot een besluit was men nog niet gekomen en op Buitenzorg ging inmiddels alles nog op de oude voet voort.

Onverwacht en op geheel andere wijze dan men gedacht had, kwam de beslissing.

Op een herfstavond, terwijl buiten de regenvlagen door de lucht striemden, en felle rukwinden de eerste dorrende bladeren van de bomen rukten, zaten Nora en Hermien in de grote huiskamer, waarvan de ramen uitzicht gaven op de brede Bloemsingel.

Het was dezelfde kamer, waarin Hermien op die Oudejaarsavond door mevrouw werd ingelicht over haar bezigheden, indien ze in haar dienst zou treden. Evenals toen brandde ook nu een helder vuur in de haard, en peinzend staarde Hermien in de vlammen ; ze dacht aan het verleden en aan het heden, aan wat verdween en kwam.

Een paar dagen geleden had men nog over een en ander van gedachten gewisseld, doch thans scheen een ieder aan eigen gedachten genoeg te hebben.

Nora was verdiept in het lezen van het zoëven gebrachte avondblad, terwijl in het brein van Hermien de ene gedachte de andere verdrong. Ze had deze middag het huisje op de Berkengracht nog weer eens bezocht en wat ze bij die gelegenheid had vernomen met betrekking tot de familie Ruisink, vervulde thans geheel haar hoofd en hart.

Hoewel ze zichzelf telkens trachtte wijs te maken, dat zij met die mensen niets had uit te staan, kon ze het niet helpen, dat ze er desondanks toch steeds weer aan denken moest. Dat het nog eens verkeerd met hen zou eindigen, had zij altijd wel gedacht, doch dat dit zó spoedig reeds zou gebeuren, had ze niet kunnen verwachten.

De oude heer Ruisink was ruim een jaar geleden aan een be-roerte overleden ; men vond hem dood voor zijn schrijftafel te midden van zijn plannen en tekeningen.

Na zijn begrafenis bleek het, dat de eens zo bemiddelde man

zich slechts met de grootste moeite had kunnen staande houden, en het was algemeen bekend, dat de oorzaak van die achteruitgang te wijten was aan de weelderige levenswijze van zijn eigen vrouw, en nog veel meer aan de grenzenloze verkwisting, waardoor het huishouden van Frans Ruisink gekenmerkt werd.

Lang had de lichtzinnige jongeman de schuldeisers van zich af kunnen houden ; de naam Ruisink had nog steeds een goede klank, omdat de oude heer steeds stipt aan al zijn verplichtingen had kunnen voldoen, terwijl bovendien de hotelhouder Ulmans de naam had van schatrijk te zijn.

Misschien was deze ook wel rijk geweest, doch hier en daar werd verteld, dat hij zich met allerlei roekeloze speculaties had ingelaten en het eind daarvan was, dat het prachtige hotel moest worden verkocht en de heer Ulmans plotseling uit de stad verdween ; men vermoedde, dat hij naar het buitenland was vertrokken, doch het rechte wist eigenlijk niemand.

Dit was echter reeds enige maanden geleden, en het had de toch reeds zwakke, jonge mevrouw Ruisink zulk een schok toegebracht, dat opneming in een zenuwlijdersgesticht dringend noodzakelijk werd. Slechts enkele dagen, nadat Frans Ruisink zijn vrouw naar het gesticht had gebracht, trof hem de plotselinge dood van zijn vader.

Van dat ogenblik af was Frans Ruisink, wat zijn maatschappelijke positie betrof, verloren. Van alle zijden daagden de schuldeisers op, en de jongeman, die steeds alles wat naar zorg geleek met een vrolijke of onverschillige glimlach van zich had afgeschud, stond thans voor een wisse ondergang.

Doch het bleek, dat hij ook dit feit met zijn gewone luchthartigheid opnam. Hij wikkelde alle nog lopende zaken af en gebruikte zijn erfdeel om zijn schuldeisers te voldoen. Daarvoor moest echter Aleidahof worden verkocht en voor de weduwe bleef maar juist genoeg over om op zeer bescheiden voet te kunnen leven.

Vernederd en verbitterd, van al haar vroegere kennissen verlaten, door de enige zoon met onverschillige koelheid behandeld, had zij zich metterwoon gevestigd op een plaats in Noord-Holland, waar zij een paar kamers huurde.

Frans Ruisink zag zich genoodzaakt om een betrekking als opzichter aan te nemen bij een grote aannemersfirma en was met zijn'zoontje naar elders vertrokken.

Hermien Erwald kon het niet helpen, dat ze steeds aan Frans Ruisink en aan zijn kind moest denken. Zij zag in haar verbeelding de kleine vent weer voorttrippelen aan haar hand op St. Nicolaasavond, toen hij op die hoek van de straat stond en geen weg wist. Ze hoorde hem weer keuvelen en vertellen van Fido, de hond, die zijn handschoentje had afgepakt om er mee de tuin in te lopen.

't Was of zijn prettige kinderlach haar weer in de oren klonk, en ze kon niet nalaten met diep medelijden in het hart te denken aan het kind, wiens moeder ongeneeslijk krankzinnig was, en aan diens vader, die toch, ondanks zijn lichtzinnigheid, eerlijk zijn schulden had betaald om in ondergeschikte betrekking voor zich en zijn kind in een geheel andere omgeving zijn brood te verdienen.

Hermien staarde onafgebroken in het haardvuur, en de flikkerende vlammetjes vertoonden haar allerlei fantastische beelden en deden haar in gedachten teruggaan naar Aleidahof en de Berkengracht.

De stem van Nora deed haar opschrikken uit haar stille overpeinzingen.

„Kijk eens, Hermien”, sprak ze, en wees tegelijkertijd met de vinger de plaats in de courant aan, die ze bedoelde, „zou dat niet iets voor ons kunnen zijn?”

Het was een advertentie, waarin een klein, zeer lief gelegen herenhuis met grote tuin te koop werd aangeboden in een dorp niet ver van de residentie, in een omgeving van bos en duin.

Hermien las de advertentie en toen sprak ze : „Laat ik dan maar eens beginnen met informaties in te winnen. Zijn die werkelijk naar genoeg, dan kunnen we misschien eens samen gaan kijken.”

Aldus werd besloten en toen zochten de beide dames haar slaapkamers op.

HOOFDSTUK XIII

Drie jaren waren voorbijgesnelde sinds Nora en Hermien het mooie Buitenzorg hadden verlaten om haar nieuwe woning te betrekken, dezelfde die destijds in de courant stond vermeld.

Reeds de volgende morgen was Hermien er op uit gegaan en al zeer spoedig met volledige inlichtingen thuisgekomen, waarna zij kort daarop met Nora naar het stille dorp trok, niet ver van de zeekust, om het huis te bekijken. Een erg vriendelijke indruk had het stevige vierkante gebouw, dat midden in een grote tuin lag en bijna geheel door geboomte was omringd, op Hermien niet gemaakt, en gewoon, haar mening onomwonden te zeggen, had ze op de korte vraag van Nora : „Wel, Hermien, zeg eens eerlijk hoe een en ander je bevalt ?” geantwoord : „Misschien is de triestige najaarsdag er niet onschuldig aan, dat het huis me wat somber lijkt, en de omgeving, met die ruig begroeide duinen, tamelijk woest en eenzaam.”

Nora dacht er blijkbaar geheel anders over en glimlachend sprak ze : „Het is zó naar mijn zin, Hermien, dat ik van plan ben het te kopen, al moet ik er het dubbele voor betalen dat het waard is. Natuurlijk moet er, in- zowel als uitwendig, hier en daar wat veranderd en opgeknapt worden.”

Om kort te gaan, Nora Nicholler was spoedig eigenares geworden van Bremwijk.

Die winter waren ze nog op Buitenzorg gebleven, doch vroeg in het voorjaar, toen het eerste lentegroen zich op de zuidelijke duinhellingen begon te vertonen, hadden de dames haar nieuwe woning betrokken.

De zwaarmoedigheid, die eens de tegenwoordige meesteres

van Bremwijk bijna tot waanzin had gebracht, was thans vrijwel geweken.

Op die avond van de sterfdag harer moeder, toen zij het sombere geheim van haar jong leven aan Hermien Erwald toevertrouwde, had deze gezegd : „Klaag Hem je leed, die alle smarten kent, en nooit iemand afwijst, die met berouw in het hart zich tot Hem wendt.”

En de eens zo trotse, in betrekking tot godsdienst zo ongevaakbare jongedame, had de knieën gebogen en om hulp en licht gesmeekt tot Hem, die haar door berouw en wroeging gefolterd hart rust en vrede kon geven. Toen kreeg het leven voor haar weer waarde, en met steeds groter liefde hechtte ze zich aan Hermien, in wie ze, naast God, haar redster erkende.

Op een mooie Meidag, vol zonnenschijn en lentegeuren, vogelenzang en bloesempracht, zei Nora reeds vroeg in de voormiddag : „Ik heb wel lust, om vanmiddag naar de stad te rijden, we hebben enkele dingen nodig, en een bezoekje aan de residentie vind ik een aardig uitstapje. Wat denk jij er van, Hermien ?”

„Ik vind het heerlijk, Nora,” was het opgewekte antwoord.

Vroeg na de middag vertrokken ze van Bremwijk en lustig draafde de mooie donkerbruine klepper voor het in de omtrek al reeds zo goed bekende wagentje, over de glooiende zandweg tussen de welig begroeide duinen.

„Wonderlijk toch, Hermien,” zei Nora, „ruim drie jaren reeds wonen wij op Bremwijk en al die tijd zijn we nog geen dag op reis geweest ; ik kan gerust zeggen, dat ik er niet de minste lust toe gevoel om onze, bij Buitenzorg vergeleken, eenvoudige woning te verlaten, om afwisseling te zoeken in het buitenland.”

„Ik vind dat niet zo wonderlijk, Nora,” merkte Hermien op. „Toen we ons te midden van de prachtigste natuurtonelen van de Harz bevonden, heeft het mij dikwijls pijn gedaan, dat de prachtige bergwereld, die mij elk ogenblik in verrukking bracht, op jou vaak niet de minste indruk maakte, terwijl in de laatste

jaren het uitzicht op ons eenvoudig Hollands duin, voor jou zowel als voor mij, zelden zijn beking mist.

Dit kan natuurlijk niet zijn oorzaak vinden in het feit, dat je de duinen mooier vindt dan de bergen, doch enkel hierin, dat thans door Gods goedheid het licht van Zijn genade de duisternis in je ziel deed opklaren. Daarom alleen verlang je thans niet meer naar verandering van omgeving en verstrooiing, zoals vroeger, waardoor je toch geen vrede kon ontvangen voor je gemoed."

Nora knikte met het hoofd en met een blijde glans in het oog en een trek om de mond, die zo nadrukkelijk getuigden van de grote verandering, die plaats vond in haar ziel, sprak ze : „Je hebt volkomen gelijk, Hermien ; wij zien ten slotte alles met ons innerlijk oog, en als dat duister is, ach, dan is alles somber en kleurloos."

Een ogenblik bewaarden de beide dames het zwijgen, doch lang kon Hermien vandaag niet zwijgen ; steeds was er iets, dat haar aandacht trok.

Nu eens was het een lief plekje met fraai geboomte, dan een bloemige weide of een mooi gelegen landhuis, en eer men er erg in had, was men reeds de buitenwijken van de stad genaderd.

„Kijk," zei Hermien, „ginds wordt weer een geheel nieuwe rij van die grote, hoge huizen gebouwd ; zou men er ook oude huisjes voor hebben afgebroken evenals op mijn oude Berkengracht gebeurd is?"

Onwillekeurig moest Nora lachen om de verontwaardiging van haar gezellin, doch plotseling legde deze de hand op haar arm en wees met verschrikte blik voor zich uit naar een der in aanbouw zijnde huizen.

„Daar is stellig een ongeluk gebeurd," sprak ze, „kijk eens, hoe het werkvolk van alle kanten komt toelopen."

Voor het rijtuig de plaats had bereikt, ontstond op de straat reeds een ophoop, die de koetsier noodzaakte zijn paard in te houden en te wachten tot de weg weer vrij was.

Niet lang behoefden de in het rijtuig zittenden in twijfel te verkeren, wat er in het in aanbouw zijnde huis gebeurd was.

Een naar voren gedrongen slagersjongen riep tegen een makker, die wat verder afstond : „Er is een man doodgefallen; ze zeggen, dat het de opzichter is.”

Op dit ogenblik klonk het bevel : „Doorlopen ! doorlopen !” ’t Waren twee politie-agenten, die haastig waren komen aanlopen, en nu was spoedig genoeg de weg weer vrij.

Nauwelijks had het paard echter aangetrokken of Hermien hoorde vlak bij het portier van het rijtuig een naam noemen, die haar voor een ogenblik het bloed naar de wangen joeg, terwijl ze een minuut later doodsbleek werd.

Zenuwachtig legde ze de hand op de arm van Nora en zei op gejaagde toon : „Laten we nog even stilhouden ; ik moet hier even uitstappen.”

En toen Nora verwonderd vroeg : „Hermien, wat wil je nú doen ?” zei ze eenvoudig : „Ik hoorde daar de naam Ruisink noemen, als ik mij tenminste niet heb vergist ; en nu moet ik eerst zekerheid hebben of de verongelukte soms mijn vroegere verloofde is.”

Regelrecht stapte Hermien thans op een jongeman af, die met een tekening in de hand het bewuste gebouw uitkwam.

„Mijnheer,” vroeg ze, „weet u misschien wie het is, die een ongeluk heeft getroffen ?”

Even keek de van ontsteltenis doodsbleke jongeling de voor hem staande dame aan en dan antwoordde hij beleefd : „O zeker, het is de opzichter Ruisink ; hij wilde mij juist deze tekening overhandigen, terwijl wij beiden op de balklaag van de tweede verdieping stonden. Er lag een plank over de open balklaag, maar het schijnt, dat mijnheer Ruisink een misstap deed, want de plank kantelde en hij stortte voor mijn ogen omlaag.”

„Is hij dood, mijnheer ?” vroeg Hermien, en er klonk zóveel belangstellende vrees in die vraag, dat de jongeman niet nalaten kon te vragen of zij misschien familie van de opzichter was; in dat geval kon zij hem wellicht enige inlichtingen verschaffen ; hij was op weg naar de woning van mijnheer Ruisink, om diens huisgenoten met het ongeval in kennis te stellen.

Nadat Hermien de jongeman antwoord gaf op diens vraag, herhaalde zij : „Is hij dood ?”

Even haalde aangesprokene de schouders op. „Dat hij dood is, geloof ik niet,” zo kwam het enigszins aarzelend van zijn lippen, „doch dat hij ten dode is opgeschreven staat vrijwel vast ; hij is in zijn val juist op een schraag terechtgekomen ; naar alle waarschijnlijkheid is de wervelkolom gebroken en daarvoor is geen kruid gewassen.”

Een huivering ging Hermien door de leden en een gevoel van diepe deernis met de man, die eens zo geheel haar jonge leven had vervuld, deed haar de tranen langs de wangen lopen. Doch wat moest ze doen ? Wat kon ze doen in dit geval ? Ze was immers voor Frans Ruisink en voor zijn zoontje een vreemde.

Plotseling schoot haar een gedachte door het hoofd en haastig sprak ze :

„Vroeger kwam ik veel bij de ouders van de heer Ruisink aan huis, dus ik ben met hem zeer goed bekend ; wilt u mij zijn adres opgeven dan kan ik mogelijk iets voor zijn kind doen ; dat staat, zover ik weet, zo goed als alleen op de wereld.”

Even sloeg de jongeman een blik op de achterzijde van zijn tekening, waar hij in haast met potlood het adres had opgeschreven ; dan gaf hij straatnaam en huisnummer op, waarna hij vroeg: „Kunt u mij zeggen, of de gewonde ouders heeft of nabestaanden aan wie wij kunnen telegraferen ? Men heeft mij opgedragen daarvoor te zorgen, doch ik ben niet zeker of ik voldoende inlichtingen zal kunnen bekomen ; de heer Ruisink is nog maar kort hier in de stad, en voor zover ik weet, woont hij met zijn zoontje op een gemeubileerde kamer.”

„Als u het goedvindt, mijnheer, zal ik u vergezellen ; mogelijk kan ik u dan van dienst zijn ; er moet toch ook voor het zoontje van mijnheer Ruisink gezorgd worden.”

’t Was de tekenaar een pak van het hart, dat die vreemde dame hem bij zijn moeilijke taak wilde helpen, en toen Hermien met enkele woorden Nora inlichtte over haar voornemen, sprak deze onmiddellijk :

„Als die mijnheer bij de koetsier wil plaatsnemen, rijden we

ogenblikkelijk naar de woning van de verongelukte, en doe jij maar gerust wat het hart je ingeeft, Hermien; op mijn medewerking kun je in alle gevallen rekenen."

Dankbaar aanvaardde de jongeman dit voorstel en binnen het half uur hield men stil voor een net burgerhuis in een betrekkelijk stille straat.

„Wilt u misschien het woord doen, dame, en de hospita het doel van onze komst duidelijk maken?" vroeg de tekenaar, terwijl hij aarzelend de hand uitstak naar de belknop.

Hermien knikte bevestigend.

Een ogenblik later bevonden Hermien en haar metgezel zich in een klein doch net ontvangkamertje, waarin door een andere deur de eigenares reeds binnenkwam. Op haar vraag, waarmede ze haar bezoekers van dienst kon zijn, vertelde Hermien op de haar eigen heldere, duidelijke wijze, wat er met de heer Ruisink was gebeurd. Verder stelde ze zich voor als een goede kennis van de familie Ruisink, en deelde meteen mede, dat van die familie eigenlijk niemand meer over was dan de moeder van de verongelukte opzichter en dat deze natuurlijk dadelijk moest worden getelegerafeerd om zo spoedig mogelijk over te komen.

De hospita was ontsteld bij het bericht van het ongeluk.

„Ik vind mijn bestaan in het verhuren van kamers," vertelde ze, „en doorgaans zijn mijn kamerbewoners kantoorbedienden of handelsreizigers. Ik heb er dikwijls vriendelijke, nette mensen onder aangetroffen, doch geen hunner was mij ooit zo sympathiek als mijnheer Ruisink en zijn kleine jongen. Mijn hart breekt als ik aan het kind denk, elk ogenblik kan hij uit school thuis komen en hij is gewoon, dat ik hem een paar boterhammen met een glas melk geef. Als hij daarmede klaar is, gaat hij naar zijn vader op het werk, en een paar uur later komen ze samen thuis"

De stem van de goede vrouw begon te trillen en de tranen liepen haar langs de wangen.

Ook Hermien had moeite genoeg, om haar ontroering meester te blijven.

Juist ging de bel over en het volgend oogenblik klonk een vrolijke jongensstem in de gang, die riep :

„Juffrouw Ilman, bent u boven ?”

Ach, het toneel, dat thans volgde, zou Hermien nooit meer vergeten. Zo kalm als haar mogelijk was deelde juffrouw Ilman de arme jongen mede, dat zijn vader van een ladder was gevallen en dat hij thans een poosje in het ziekenhuis zou moeten blijven ; morgen zou hij misschien wel wat beter zijn.

Zwijgend had de knaap geluisterd, doch alle kleur verdween uit zijn fris jongensgelaat, en dan in snikken uitbarstend, smeekte hij : „Och juffrouw Ilman, breng mij naar vader, o, ik moet naar vader !”

Hermien gevoelde op dit oogenblik bijna dezelfde smart als dat arme, bitter bedroefde kind ; had ook zij in haar kinderjaren niet onder dezelfde omstandigheden haar vader verloren ? Zij had echter nog een moeder gehad, en een sterke, trouwe grootmoeder, die haar koesterden en liefhadden ; maar wie zou zich over deze ongelukkige knaap ontfermen, als straks zijn vader naar het kerkhof was gebracht ? Niet lang behoefde Hermien zich deze vraag te stellen. Een snel opkomende gedachte kreeg aanstonds vaste vorm in haar vastberaden gemoed.

Ze trok de snikkende knaap naar zich toe en sprak op zachte toon. „Kijk me eens goed aan, Jakob, ken je mij niet meer ? Weet je niet meer, dat eens een vreemde tante je naar vader heeft gebracht, toen je op St. Nicolaasavond alleen verdwaald was in de drukke straat ?”

Neen, het uiterlijk van die dame herkende het kind niet meer, maar die stem riep nog een vage herinnering bij hem wakker en snel droogde hij zijn tranen.

„Tante,” smeekte hij, „breng mij bij vader, breng mij bij vader”

Thans hield weer een rijtuig stil in de straat en een seconde later ging de bel over.

't Waren twee politiebeambten, die inlichtingen kwamen inwinnen omtrent de heer Ruisink. Nadat zowel Hermien als

juffrouw Ilman haar verklaringen hadden afgelegd, vroeg een der rechercheurs :

„En nu nog deze vraag, dames: kan het kind hier blijven tot dat nader over hem door de familie is beschikt, of moeten wij voorlopig de zorg voor hem op ons nemen ?”

Juffrouw Ilman wilde iets zeggen, doch Hermien was haar voor door te zeggen : „Heren, ik zou willen voorstellen, dat ik het kind medeneem; ik woon in villa Bremwijk te W., en hij kan in elk geval zolang bij mij blijven, als de omstandigheden dat nodig maken. Ons rijtuig staat te wachten, dus als de heren geen bezwaar hebben, wil ik graag zo spoedig mogelijk met hem vertrekken.”

Het adres van Hermien werd zorgvuldig genoteerd, nog enkele bezwaren werden door de politie naar voren gebracht, onder andere of de grootmoeder van het kind haar rechten niet zou willen doen gelden, doch dit was van later zorg en het einde van een en ander was, dat de snikkende knaap tussen Hermien en Nora in de reis medemaakte naar het stille Bremwijk.

HOOFDSTUK XIV

In een der ruime, luchtige zalen van het stedelijk ziekenhuis ligt Frans Ruisink en hij zal het gebouw, waar men hem bewusteloos heeft binnengebracht niet levend weer verlaten. Gedurende de afgelopen nacht was hij bijna voortdurend buiten kennis, en slechts een zacht kreunen af en toe bewees, dat hij inwendig pijn leed. Reeds bij het eerste vluchtige onderzoek kon de dokter vaststellen dat de wervelkolom gebroken was en sommige edele delen door de geweldige val ernstig waren beleidigd, zodat alle hoop op behoud al aanstonds moest worden opgegeven.

't Was thans nog vóór de gewone bezoektijd en bedrijvig liepen de verpleegsters door de zaal, hier iets verschikkend aan een vaasje half verwelkte lentebloemen, daar het dek gladstrijkend bij een woelige zieke.

Een bleke, tengere zuster met zachte trekken boog zich over Frans Ruisink heen en bemerkte dat zijn geest helderder werd.

„Wilt u niet drinken, mijnheer?“ vroeg ze, doch Frans Ruisink schudde zacht het hoofd. Dan werd zijn doffe blik helderder en hij fluisterde : „Zuster, als er misschien straks een kleine jongen naar mij vraagt, wilt u hem dan dadelijk bij mij brengen?“

De zuster beloofde het hem en hij sloot weer vermoeid de ogen, en scheen in te dommelen.

Een kwartier later was de tijd voor het bezoek aangebroken en de blikken van allen, die er de kracht nog toe bezaten, waren op de ingang der zaal gericht. Nooit sterker dan wanneer men ziek of gewond is, verlangt men naar de tegenwoordigheid van hen, die ons lief zijn. Frans Ruisink kon het hoofd niet oplichten, zijn ganse lichaam scheen verstijfd, en een trek van diepe, bittere smart lag op zijn reeds door de dood getekend gelaat. Hij dacht aan zijn kleine Jakob, die hij zo hartelijk lief had en die thans alleen op de wereld zou moeten achterblijven. Alleen? Even dacht Frans Ruisink nog aan zijn moeder, doch met een gevoel van onwil en wrevel zette hij dadelijk die gedachte van zich af en mompelde : „Beter, veel beter naar het weeshuis!“ Ach, nog maar weinige maanden woonde hij hier in de stad met zijn jongen samen, en hij had nog nooit met zulk een ijver en toewijding gewerkt als gedurende die tijd. Het was zijn vaste voornemen, zich door gestadige arbeid weer op te heffen uit zijn verval terwille van zijn jongen. „Te laat, te laat,“ fluisterde hij en dikke tranen rolden langs zijn marmerbleke wangen.

„Mijnheer Ruisink, hier is bezoek voor u!“ klonk de stem van de pleegzuster en thans opende hij de gesloten ogen, en een flauw glimlachje speelde om zijn bleke mond; voor zijn bed stond een rijzige dame en aan haar hand hield zij zijn kleine Jakob.

Het oog van de arme vader herkende in die dame Hermien Erwald niet, hij zag aanvankelijk slechts zijn kind, zijn jongen, die straks als weesje alleen moest achterblijven op de wereld, en dat maakte hem het sterven zo zwaar

Nu schoof Hermien het kind een weinig naar voren. Zij had hem zoëven nog op het hart gedrukt, dat hij niet hard mocht schreien, want dat vader dan nog zieker zou worden, doch toen het ventje zijn vader, die hij nooit anders gezien had dan gezond en vrolijk, daar zo bleek en stil zag liggen, begon het hartbrekend te snikken.

„Wees maar stil, Jaapje ; ik ben blij, dat je gekomen bent, en nu moet je niet zo bedroefd zijn.”

Zacht en als ten dode toe vermoeid, klonk de stem van de arme vader, wiens blik zó vol smartelijke tederheid op zijn kind was gevestigd, dat Hermien Erwald al haar zelfbeheersing nodig had, om niet zelf in tranen uit te barsten.

„Waar ben je vannacht geweest, Jaapje?” vroeg Ruisink weer, en terwijl de jongen met de rug van zijn hand de tranen uit de heldere kijkers wreef, zei hij :

„O vader, ik ben vannacht bij tante Hermien geweest in de mooie villa tussen de duinen, en nu ben ik weer naar hier gekomen in het rijtuig, en hier is tante Hermien” Het was alsof de oogopslag van de dodelijk gewonde jongeman helderder werd en zijn zwakke stem krachtiger : „Hebt u wéér voor mijn verlaten kind gezorgd, evenals op die St. Nicolaasavond, mevrouw juffrouw?”

„Neen Frans,” zei ze met trillende stem, „geen mevrouw, en ook geen juffrouw Erwald, doch Hermien heeft thans wéér je kind gevonden, en als je het goed vindt, zal ik voor hem zorgen en voor hem een moeder zijn als je er niet meer bent ; ik mag je niet trachten te misleiden wat de ernst van je toestand betreft...”

Het was alsof er een glans over het gelaat van de gewonde trok ; en even lag hij stil en dan fluisterde hij, terwijl hem de tranen langs de wangen vloeien : „O, Hermien, dat maakt mij het sterven licht, bij jou is mijn jongen véél beter dan bij mij, Hermien. God, op Wie jij hebt vertrouwd, en Die ik in dwaze overmoed heb verworpen, zal het je vergelden. Een verknoeid leven ligt achter mij, en wat mij overkwam heb ik verdiend ; maar voor jou, Hermien, zal de zon nog lang schijnen 't is buiten lente en jij brengt iets van de lente méé

O, Jakob, mijn enige jongen, houd altijd van tante Hermien, zul je dat nooit nooit vergeten ?”

Zijn stem begaf hem, de ogen sloten zich en hij zag niet, dat een reeds bejaarde, opzichtig geklede vrouw door de pleegzuster bij zijn bed werd gebracht.

Hermien Erwald echter herkende ogenblikkelijk in die vervallen, kakelbont geklede vrouw de moeder van Frans Ruisink.

Even keek ze met haar fletse ogen Hermien achterdochtig aan, maar de indruk krijgend, dat ze met een voorname dame te doen had, maakte ze een buiging en zei dan tot de zuster : „Slaapt mijn zoon thans, of is hij misschien buiten kennis? Dan zou ik de lange reis naar hier nog vruchteloos gemaakt hebben,” en zonder het antwoord van de zuster af te wachten, babbelde ze voort over de moeite en de ontsteltenis, welke het ontvangen telegram haar had gebracht.

„En u bent zeker de directrice,” ging ze zonder ophouden voort, „en dat is mijn kleinzoontje, ja, ja, huil maar niet Jakob en geef grootmama eens een hand, je vader zal misschien nog wel beter worden.”

De oude mevrouw Ruisink scheen geen antwoord op haar vraag te verwachten, ze boog zich over het lichaam van haar zoon en mompelde dan : „Hij ziet wel erg bleek, maar ik geloof niet, dat hij pijn heeft, kijk maar, directrice, hij glimlacht in de slaap.”

Een hard woord lag Hermien op de lippen. Haar ganse goed kwam in opstand tegen de dwaze, zelfzuchtige vrouw, wier oog niet vochtig werd nu zij stond aan het sterfbed van haar enige zoon en die zich beklaagde over de last en de ontsteltenis, die zijn ongeluk haar veroorzaakt had.

Doch daar opende de zieke weer de ogen, en het was alsof zijn rusteloze blik iets zocht. Dan fluisterde hij : „Ga maar gerust naar de oude Gerrit Helmans, Hermien, ik ben er niet boos om zeker, zeker, je grootmoeder komt bij ons”

„Wat zegt hij toch, directrice?” vroeg de oude mevrouw, doch Hermien haalde de schouders op, en antwoordde niet ; de ontroering belette het haar.

Nu voegde zich de pleegzuster weer bij haar en zei op beleeftde toon : „Er zijn twee heren, die gaarne de patiënt even wilden zien, ze wachten al geruime tijd en over een kwartier is het bezoekuur om”

„Dan zal ik met de jongen wel even naar de wachtkamer gaan, antwoordde Hermien, en zich dan tot mevrouw Ruisink wendende, sprak ze : „Daar zou ik u gaarne even willen spreken, mevrouw Ruisink.”

Mevrouw keek haar verwonderd aan, maar volgde Hermien toch zonder tegenspreken naar de wachtkamer. Naast elkander zaten ze een ogenblik later op de houten bank en toen de knaap nog met betraande ogen aan Hermien vroeg : „Moet vader van-nacht weer hier bij al die zieke mensen blijven, tante Hermien?” drukte zij het kind een kus op de wang en zei : „Ga maar eens naar buiten kijken, er zijn zulke mooie duiven in die tuin ; zó krijg jij er van mij ook een paar.” Een zonnige glans kwam in de ogen van de jongen en hij liep vlug naar het raam.

„Ik zal u niet lang ophouden, mevrouw Ruisink,” sprak Hermien nu op haar besliste toon, „doch een paar vragen zou ik u gaarne stellen : U bent namelijk de enige naastbestaande van dit arme kind, en als hij straks een wees is, wat wilt u dan met hem beginnen ?”

Met gefronste wenkbrauwen keek mevrouw Ruisink een ogenblik zwijgend voor zich, doch dan sprak ze op klagende toon : „Ik ben thans weduwe en kan maar net rondkomen, dus kan ik mij onmogelijk met de zorg van een opgroeiende jongen belasten, neen, dat zal niemand van mij vergen. Vroeger was ik rijk”

„Wilt u mij toestaan, geheel voor het kind te zorgen en verdere kosten voor mijn rekening te nemen ?”

Weer keek mevrouw Ruisink Hermien in het gelaat, doch deze wenste een duidelijk antwoord op haar vraag. Nu aarzelde mevrouw niet langer, maar sprak op suikerzoete toon : „In het belang van het kind zeg ik volmondig ja, doch — wie bent u eigenlijk, het is mij telkens of ik u meer ontmoet heb ?”

„Toen u mij kende, mevrouw Ruisink, was ik Hermien van

de mangelvrouw, thans woon ik op villa Bremwijk te W., met juffrouw Nicholler”

Diezelfde nacht stierf Frans Ruisink, zonder tot bewustzijn te zijn gekomen, en toen de begrafenis voorbij was en alles ten opzichte van de kleine Jakob was geregeld, drong Nora er beslist op aan, dat het kind voorgoed zijn intrek zou nemen op Bremwijk.

„Maar Nora, je zult last van hem hebben; hij is een vrolijke, levenslustige, misschien wel verwende jongen. Het was mijn bedoeling hem voor mijn rekening bij geschikte mensen hier in het dorp in de kost te doen,” sprak Hermien. Doch het slot was, dat de jonge Jakob Ruisink op Bremwijk zou blijven.

„Hermien,” zo sprak Nora op een late zomeravond, „wil je wel geloven, dat ik het mij nu niet meer kan indenken, eens werkelijk levensmoe te zijn geweest, terwijl thans de tijd mij steeds te snel gaat en dat dank ik aan jou, want”

„Stil, stil, Nora, niet mij komt die dank toe, o neen, die dank moet hoger stijgen, hoger dan daar, waar de avondster nu blinkt.”